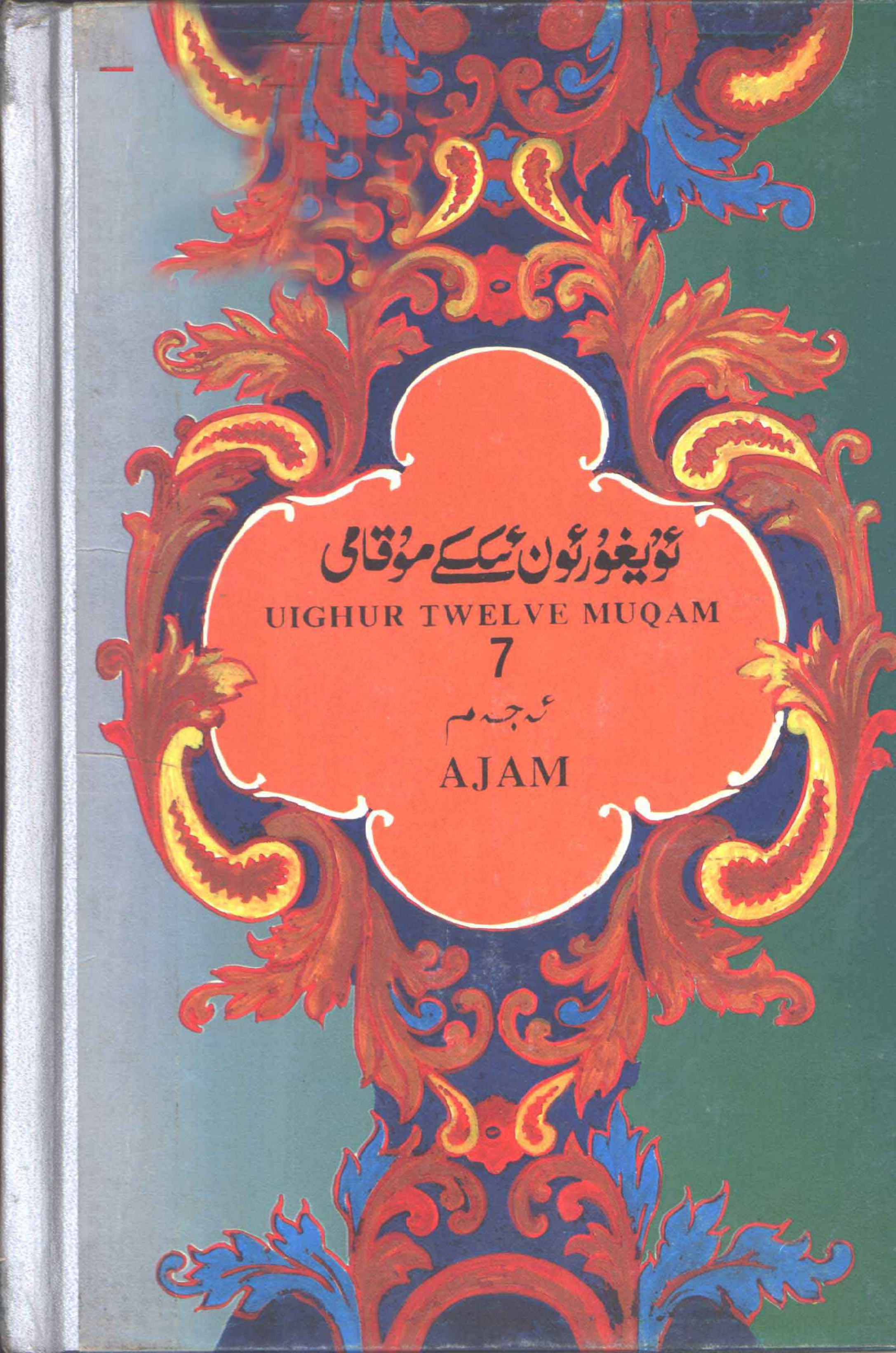
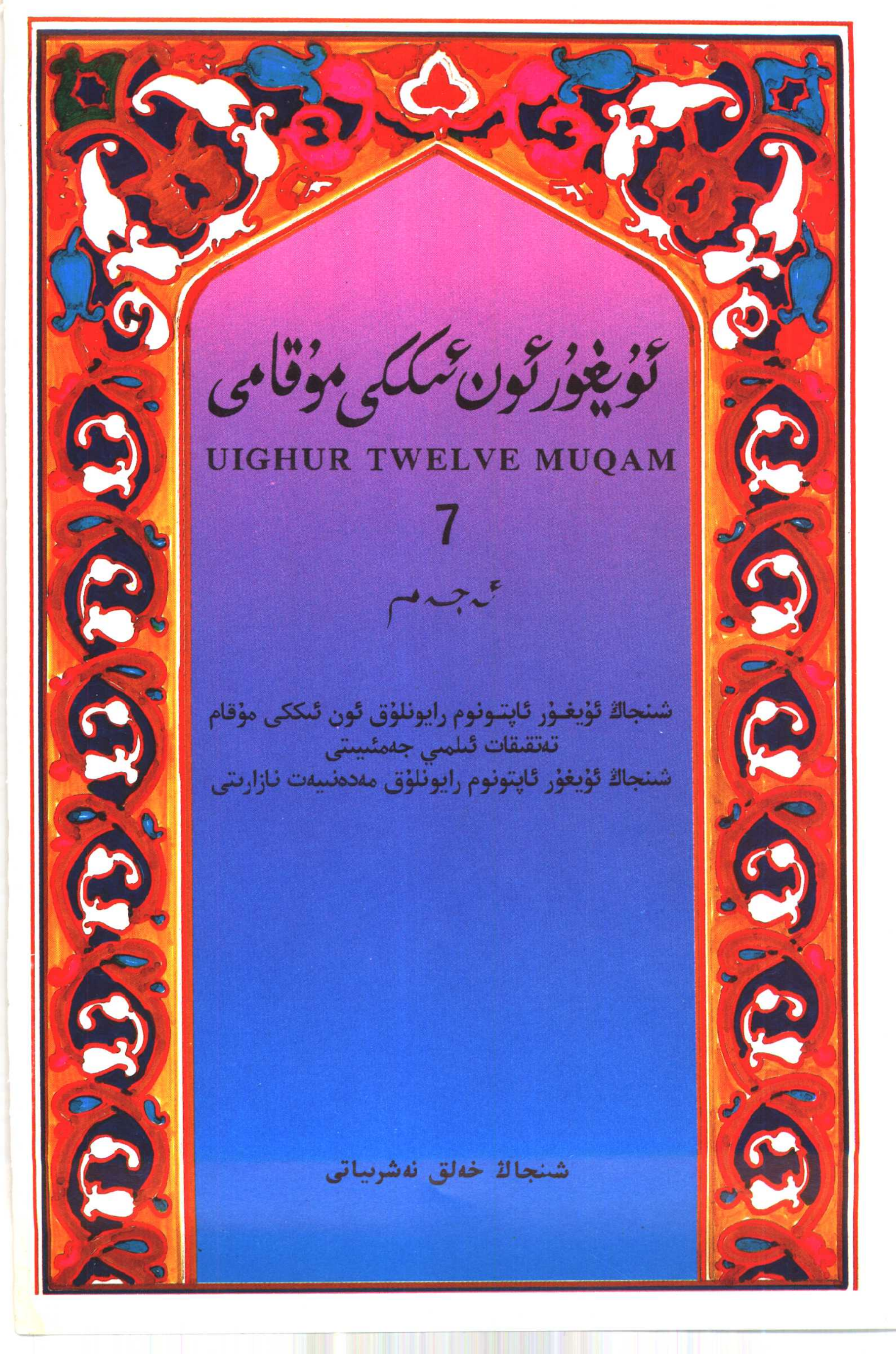
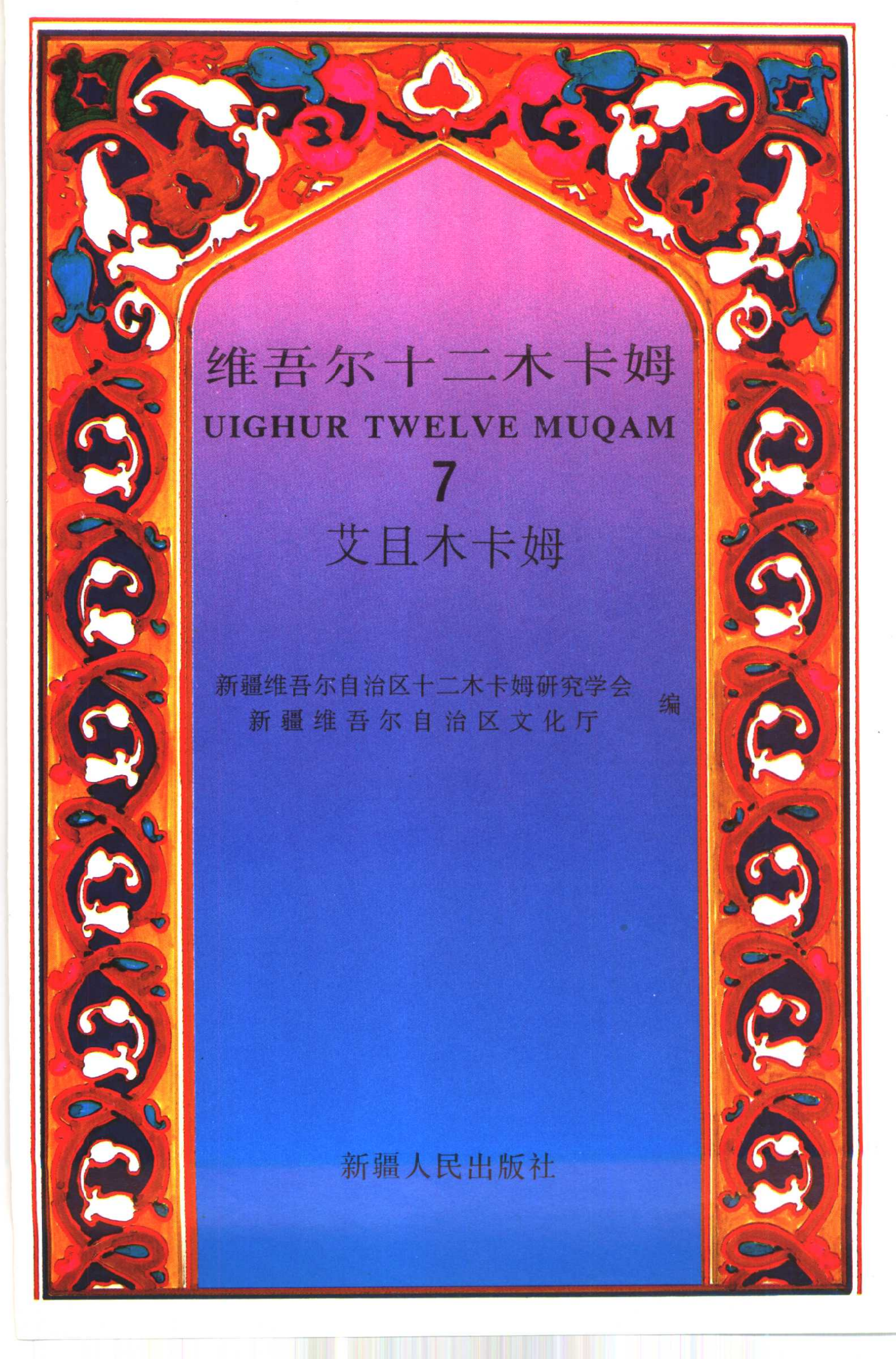

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى
UIGHUR TWELVE MUQAM
7
ئەجەم
AJAM

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى
UIGHUR TWELVE MUQAM
7
ئەجەم
شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئون ئىككى مۇقام
تەتقىقات ئىلمىي جەمئىيىتى
شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت نازارىتى
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

维吾尔十二木卡姆
UIGHUR TWELVE MUQAM
7
艾且木卡姆
新疆维吾尔自治区十二木卡姆研究学会
新疆维吾尔自治区文化厅
编
新疆人民出版社

责任编辑：阿布都肉苏里·吾马尔　李春华
整体设计：热孜婉·吐尔迪

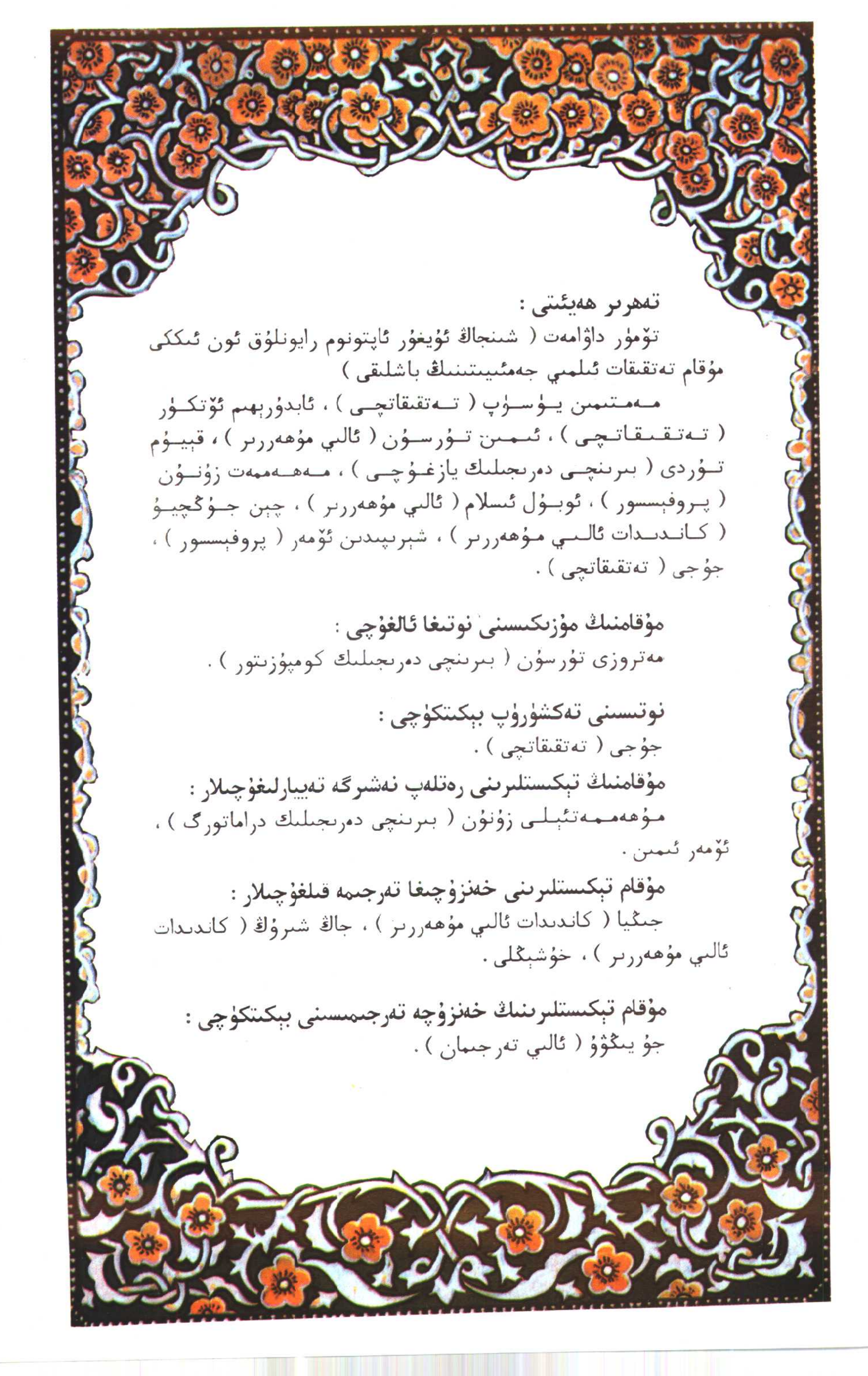
维吾尔十二木卡姆(维、汉文)

艾且木卡姆(第七木卡姆)

新疆维吾尔自治区十二木卡姆研究学会
新疆维吾尔自治区文化厅　编

新疆人民出版社出版发行
(乌鲁木齐市建中路54号　邮政编码830001)
计算机制谱：北京现代艺术开发工程公司
歌词排版：新疆人民出版社微机室
新疆新华印刷厂印刷
850×1168毫米　32开本　4.75印张　8插页
1993年12月第1版　1994年4月第1次印刷
印数：1—1 800

ISBN7—228—02955—O/J·139　定价：12.00元

تەھرىر ھەيئىتى :

تۆمۈر داۋامەت (شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئون ئىككى مۇقام تەتقىقات ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ باشلىقى)

مەتىمىن يۈسۈپ (تەتقىقاتچى) ، ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر (تەتقىقاتچى) ، ئىمىن تۇرسۇن (ئالىي مۇھەررىر) ، قېيۇم تۇردى (بىرىنچى دەرىجىلىك يازغۇچى) ، مەھەممەت زۇنۇن (پروفېسسور) ، ئوبۇل ئىسلام (ئالىي مۇھەررىر) ، چېن جۇڭچيۇ (كاندىدات ئالىي مۇھەررىر) ، شېرىپىدىن ئۆمەر (پروفېسسور) ، جۇجى (تەتقىقاتچى) .

مۇقامنىڭ مۇزىكىسىنى نوتىغا ئالغۇچى :

مەتروزى تۇرسۇن (بىرىنچى دەرىجىلىك كومپوزىتور) .

نوتىسىنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچى :

جۇجى (تەتقىقاتچى) .

مۇقامنىڭ تېكىستلىرىنى رەتلەپ نەشرگە تەييارلىغۇچىلار :

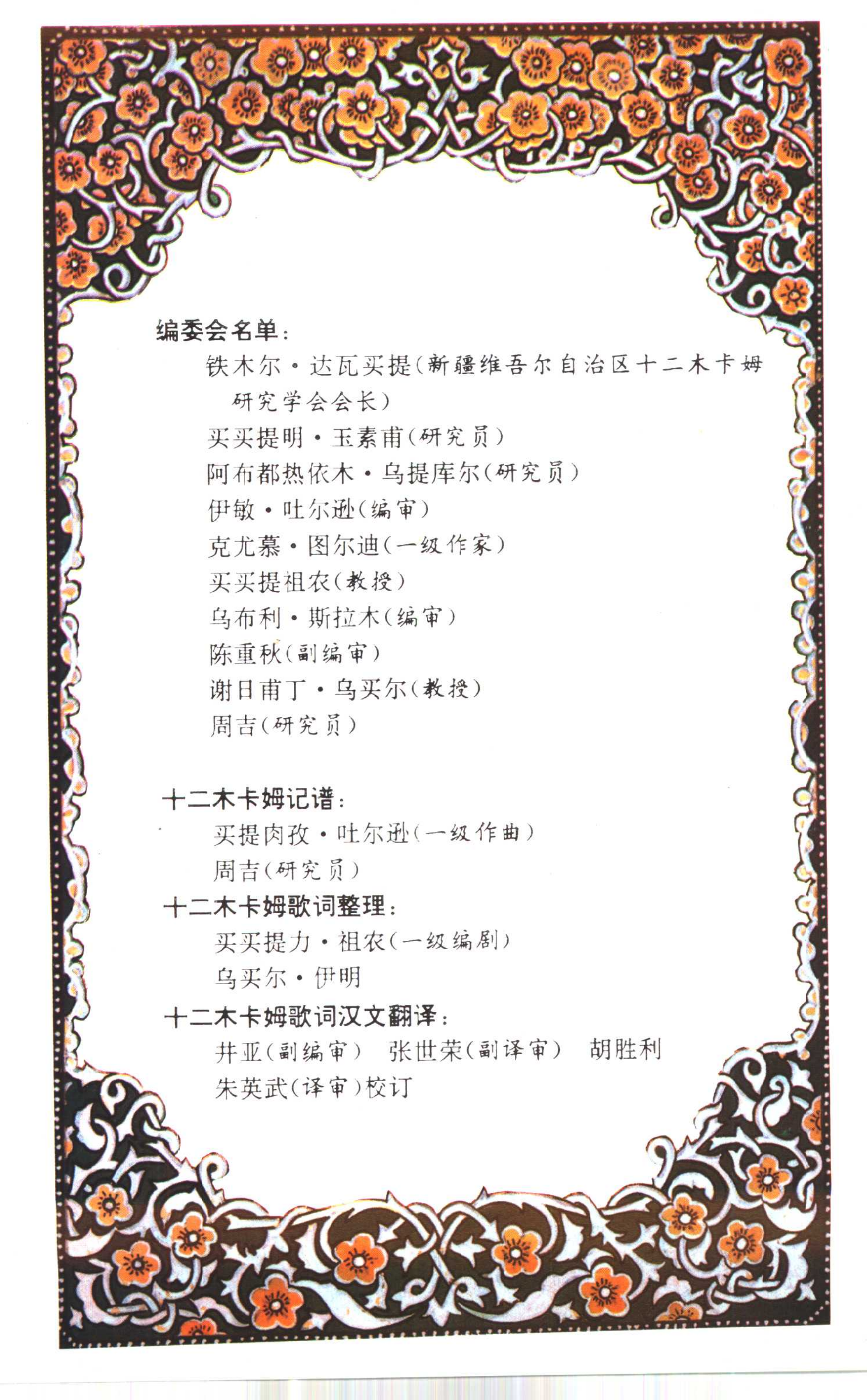
مۇھەممەتئېلى زۇنۇن (بىرىنچى دەرىجىلىك دراماتورگ) ، ئۆمەر ئىمىن .

مۇقام تېكىستلىرىنى خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلغۇچىلار :

جىڭيا (كاندىدات ئالىي مۇھەررىر) ، جاڭ شىرۇڭ (كاندىدات ئالىي مۇھەررىر) ، خۇشىڭلى .

مۇقام تېكىستلىرىنىڭ خەنزۇچە تەرجىمىسىنى بېكىتكۈچى :

جۇ يىڭۋۇ (ئالىي تەرجىمان) .

编委会名单：

铁木尔·达瓦买提（新疆维吾尔自治区十二木卡姆研究学会会长）

买买提明·玉素甫（研究员）

阿布都热依木·乌提库尔（研究员）

伊敏·吐尔逊（编审）

克尤慕·图尔迪（一级作家）

买买提祖农（教授）

乌布利·斯拉木（编审）

陈重秋（副编审）

谢日甫丁·乌买尔（教授）

周吉（研究员）

十二木卡姆记谱：

买提肉孜·吐尔逊（一级作曲）

周吉（研究员）

十二木卡姆歌词整理：

买买提力·祖农（一级编剧）

乌买尔·伊明

十二木卡姆歌词汉文翻译：

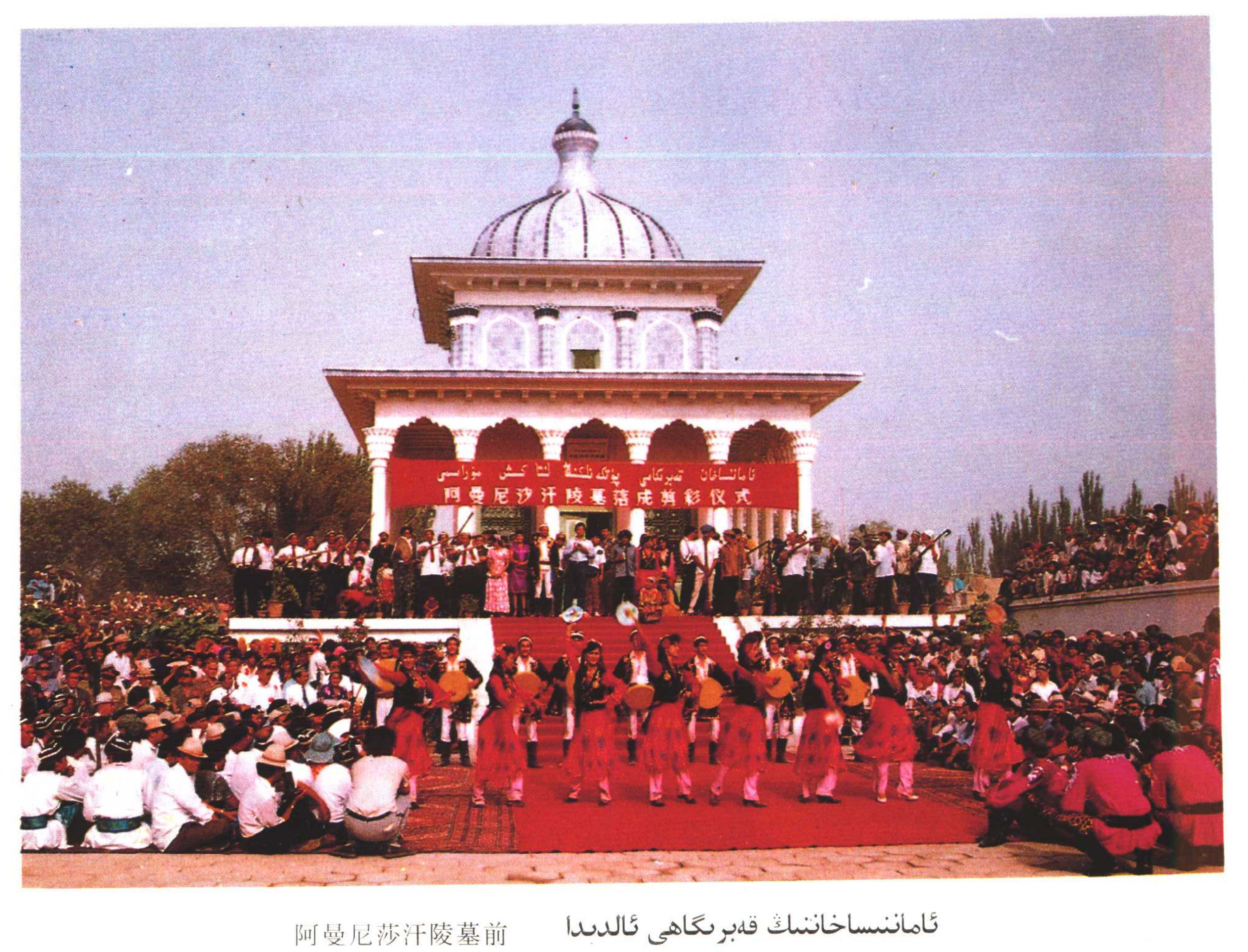
井亚（副编审）　张世荣（副译审）　胡胜利

朱英武（译审）校订

ئامانىساخاننىڭ ھەيكىلى ئالدىدا

阿曼尼莎汗塑像前

阿曼尼莎汗陵墓前　　ئامانىساخاننىڭ قەبرىگاھى ئالدىدا

ئاتاقلىق مۇقام ئۇستازى تۇردى ئاخۇن

著名木卡姆大师吐尔地阿訇

乌孜哈勒木卡姆演奏场面　ئورۇنلىنىۋاتقان ئۈز هال مۇقامدىن بىر كۆرۈنۈش

كىرىش سۆز

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى — ئۇيغۇر خەلقى جۇڭخۇا مىللەتلىرى-
نىڭ پارلاق مەدەنىيىتىگە قوشقان زور تۆھپە؛ ئۇلۇغ ۋەتىنىمىزنىڭ
سەنئەت خەزىنىسىدىكى مىسلىسىز چاقناپ تۇرغان گۆھەر. ئۇنىڭدا ئۇيغۇر
خەلقىنىڭ تۇرمۇشىنىڭ رەڭدارلىقى ۋە گۈزەل مەنىۋىيىتى، ئىستەك - ئىن-
تىلىشلىرى، تارىخىي رېئاللىقتىن ھاسىل قىلغان مۇھەببەت - نەپرەتلىرى
مۇزىكا، ئەدەبىيات، ئۇسسۇل قاتارلىق خىلمۇ - خىل تىل شەكىللىرى
بىلەن ئىپادىلەپ بېرىلگەن. ئۇنىڭدا ئاكۇستىك مۇزىكا، چالغۇ
مۇزىكىسى، بەدىئىي ئەدەبىيات، دراما، ئۇسسۇل شەكىللىرى مۇجەسسەم-
لەشتۈرۈلگەن، لىرىكا بىلەن ئېپىكا بىرلەشتۈرۈلگەن. بۇنداق مۇزىكا
شەكلى دۇنيا مىللەتلىرىنىڭ سەنئەت تارىخىدا ئالاھىدە ئۆزگىچە بولغان
مۆجىزىدۇر.

مۇقامىنىڭ تارىخى ئۇزۇن ۋە ئارقا كۆرۈنۈشىمۇ كەڭ ۋە چوڭقۇر،
ئۇ ئۇيغۇر خەلقىنىڭ تارىخىي دەۋرلىرى بىلەن ھەمقەدەمدۇر. ئۇيغۇر خەل-
قىنىڭ ئېتنىك تەركىبىگە كىرگەن قەبىلىلەر كۆپ ۋە كەڭ دائىرىلىك
بولغاچقا، مۇزىكا مەدەنىيىتىمۇ كۆپ قاتلاملىق، كۆپ مەنبەلىك، لېكىن
ئۆزگىچە خاس ئالاھىدىلىكى بىلەن باشقا مىللەتلەرنىڭ مۇزىكىلىرىدىن
پەرقلىنىدۇ.

ئون ئىككى مۇقامنىڭ مەنبەسى زامان ۋە ماكان ئامىللىرى بويىچە
ئاساسەن ئىككى: بىرى، قەدىمدىن كېلىۋاتقان يىر - كۆيلەرنىڭ
ئەنئەنىۋى ئالاھىدىلىكلىرى ئاساسىدا راۋاج تاپقان بىر يۈرۈش ناخشا -
مۇزىكىلار؛ يەنە بىرى، مۇزىكا شۆبىلىرى، يەنى كۇچا، قەشقەر،
قوجۇ (تۇرپان)، ئىشۇرغول (قۇمۇل) ۋە ئۇدۇن (خوتەن) ناخشا -
مۇزىكىلىرى ۋە دولان ناخشا - مۇزىكىلىرى. بۇ زامان ۋە ماكان ئامىللىرى

ئۆزئارا گىرەلىشىپ كەتكەن بولۇپ ، بىر - بىرىنى تەقەززا قىلىدۇ . ئۇ-نىڭدا ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ياشاش شەكلى ، مىللىي خاراكتېرى ، ئەدەپ - ئەخلاق چۈشەنچىلىرى ، پسىخولوگىيىسىدىن كېلىپ چىققان مىللىي مە-لودىيىلىك ئالاھىدىلىك بار . بۇ ئالاھىدىلىك ئۆزگىچە مۇزىكىلىق شەكىللەر ، ئورۇنداش ئادەتلىرى ، جۈملىدىن خاس چالغۇلار بىلەن گەۋدىلىنىدۇ .

مۇقام ئېتنولوگىيىلىك مەنىسىدىن قەتئىينەزەر ، مەلۇم سىستېمىغا سېلىنغان بىر يۈرۈش مۇزىكا مۇجەسسەمنى بىلدۈرىدىغان خاس نام . ئون ئىككى مۇقامنىڭ تۈزۈلۈشى ۋەناملىرى 16 - ئەسىردە ، مۇزىكا ئۇس-تازلىرىمىزدىن قىدىرخان ، ئامانىساخان (نەفسى) لارنىڭ يېتەكچىلىكىدە ، كۆپلىگەن ئەلنەغمىچىلەرنىڭ قېزىشى ، توپلىشى ۋە رەت-لىشى بىلەن ھازىرقى ھالەتتە قېلىپلاشتۇرۇلغان . ئون ئىككى مۇقام راك ، چەبىيات ، مۇشاۋىرەك ، چارگاھ ، پەنجىگاھ ، ئۆزھال ، ئەجەم ، ئۇششاق ، ناۋا ، بايات ، سىگاھ ، ئىراقلاردىن ئىبارەت . ئون ئىككى مۇقامنىڭ يەرلىك ۋارىيانتلىرىمۇ بار ، بۇلاردىن مەشھۇرراقلىرى ۋە مەلۇم ئالاھىدىلىكى بولغان-لىرى دولان مۇقاملىرى ۋە قۇمۇل مۇقاملىرىدۇر .

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامدا ھەر بىر مۇقام چوڭ نەغمە ، داستان ، مەشرەپ دېگەن چوڭ ئۈچ قىسىمغا بۆلۈنگەن ؛ ھەر بىر قىسىم تۆت ئاسا-سىي سۇتۇق ۋە بىر قانچە تۇرلەنمە (ئىنۋېرسىيە) كۈيلەردىن تەركىب تاپقان . بۇ كۈيلەرنىڭ ھەر بىرى مەزكۇر مۇقامدىكى ئاساسىي كۈينىڭ شۆبىسى بولۇش بىلەن بىللە ، يەنە گارمونىيىلىك ھالدا ئۆز ئالدىغا مۇستەقىل كۈيمۇ بولالايدۇ .

ئۇيغۇر مۇقاملىرى ئۇيغۇر شېئىرىيىتىنىڭ مۇزىكىلىق ئىپادىسىدۇر . مۇقاملار ئاجايىپ چوڭقۇر مەنىلىك ، باي مەزمۇنلۇق ، رەڭمۇ - رەڭ تۈس-لۈك ، بەدىئىي پاساھەتلىك ، يەڭگىل ھەم ئېيتىشقا ئەپلىك كلاسسىك شېئىرلار ، غەزەل ، بېيىت - قوشاقلار بىلەن جانلىنىدۇ ، بولۇپمۇ شېئىرى-يىتىمىزنىڭ ئەڭ ئاھاڭدار بەدىئىي شەكلى بولغان غەزەللەرنىڭ 18 خىل بەھرى بىلەن يېڭى تۈسكە كىرىدۇ .

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامنى رەتلەش، تولۇقلاش ۋە تەتقىق قىلىش جەھەتتە بىر مۇنچىلىغان ئۇنۇملۇك خىزمەتلەر ئىشلىنىپ مەدەنىيەت خەزىنىمىزنىڭ بۇ بىباھا گۆھىرى بىر قەدەر مۇكەممەل، يارقىن تۈسكە كىردى. « ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى » نى نەشرگە تەييارلاشتا يەنىلا مەشھۇر مۇقام ئۇستازى تۇردى ئاخۇن ئاكا بىزگە قالدۇرۇپ كەتكەن مۇقام نەغمىلىرى، مۇقام تېكىستلىرى ئاساس قىلىنغان بولسىمۇ، بىر قىسىم مۇقام نەغمىلىرى تولۇقلاندى. تەكرارلانغان تېكىستلەر، مۇزىكا رىتىمىگە ماسلاشمايدىغان تېكىستلەر ئورنىغا ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتىدا ئالاھىدە ئورۇن تۇتقان ئاتاقلىق شائىرلارنىڭ نادىر نەزمىلىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى.

تۇردى ئاخۇن ئاكا ئېيتقان ئون ئىككى مۇقام نەغمىلىرى 245، مۇقام تېكىستلىرى 2482 مىسرا ئىدى. بۇ قېتىم رەتلەش، تولۇقلاش ئارقىلىق 320 نەغمە بىلەن 2990 مىسرا تېكىست بېكىتىپ چىقىلدى. \

بۇ قېتىم ئاتاقلىق كلاسسىك شائىرلىرىمىزدىن ئاتايى، سەككاكى، لۇتپى، سەئىدى، رەشىدى، نەفسى، قىدىرخان، گۇمنام، زەلىلى، نۆبىتى، نىزارى، قەلەندەر، مەشھۇرى، موللا بىلال قاتارلىقلارنىڭ ئەسەرلىرىگە ئون ئىككى مۇقام نەغمىلىرى ئىچىدىن ئالاھىدە ئورۇن بېرىلدى.

ئىلگىرى رەتلەنگەن مۇقام تېكىستلىرى ئىچىدىكى خەلق داستانلىرى ۋە خەلق قوشاقلىرى 518 مىسرا، مەنبەسىز تەرمە مىسرالار 162 مىسرا ئىدى. بۇ قېتىمقى رەتلەشتە مەنبەسىز مىسرالار قالدۇرۇلۇپ، ئۇلارنىڭ ئورنىغا خەلق داستان - قوشاقلىرىدىن 1053 مىسرا كىرگۈزۈلدى.

خىلمۇ - خىل ئىجتىمائىي سەۋەبلەر ۋە ئۇقۇش - ئورۇنلاش جەھەتتىكى سەۋەنلىكلەر تۈپەيلىدىن بۇزۇلغان ياكى بۇزۇۋېتىلگەن تېكىستلەر ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى.

ناخشا — ئالاھىدە بىر خىل سەنئەت. ئۇنىڭ تېكىستلىرى خەلق تىلىغا قانچە يېقىن بولسا، خەلققە بېرىدىغان مەنىۋى لەززىتى شۇنچە

ئاشـىدۇ . شۇ سـەۋەبـتىن ئون ئىككى مۇقامنى ئورۇنلىغۇچى ۋە ئاڭلىغۇ-
چىلاردا چۈشەنمەسلىك ـ تېگىرقاش ھالەتلىرىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان
بەزى قـەدىمكى ئۇيغۇرچە ، ئەرەبچە ـ پارىسچە سۆزلەر ئاممىباب ئۇيغۇرچە
يـاكـى ئۆزلـۇشۇپ كەتكەن ئەرەبچە ـ پارىسچە سۆزلەرگە ئالماشتۇرۇلۇپ ،
تـېـكـىسـتلەرنىڭ مەزمۇنى ئوچۇقلاشتۇرۇلدى . ئوچۇقلاشتۇرۇش مۇمكىن
بولمىغان 70 نەچچە سۆزگە ئىزاھات بېرىلدى .

ئون ئـىـكـكـى مـۇقـامـنـى نوتىغا ئېلىشتا ، شىنجاڭ مۇقام ئانسامبلى
چېلىپ ئورۇنلىغان ، شىنجاڭ ئۈن ـ سـىن نـەشرىياتـى نـەشر قىلغان
« ئۇيـغـۇر ئون ئـىـكـكـى مـۇقـامـى » نىڭ ئۈنئالغـۇ لېنتىسـى (نومۇرى
XL — 100) ئاساس قىلىندى .

مـۇقـامـنـى نوتىغا ئېلىشتا ئەنئەنىۋى بەش سىزىقلىق نوتىغا ئېلىش
قـائىـدىـسى بويىچە ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنىڭ مۇزىكىلىق ئالاھىدىلىكى
نەزەردە تۇتۇلدى .

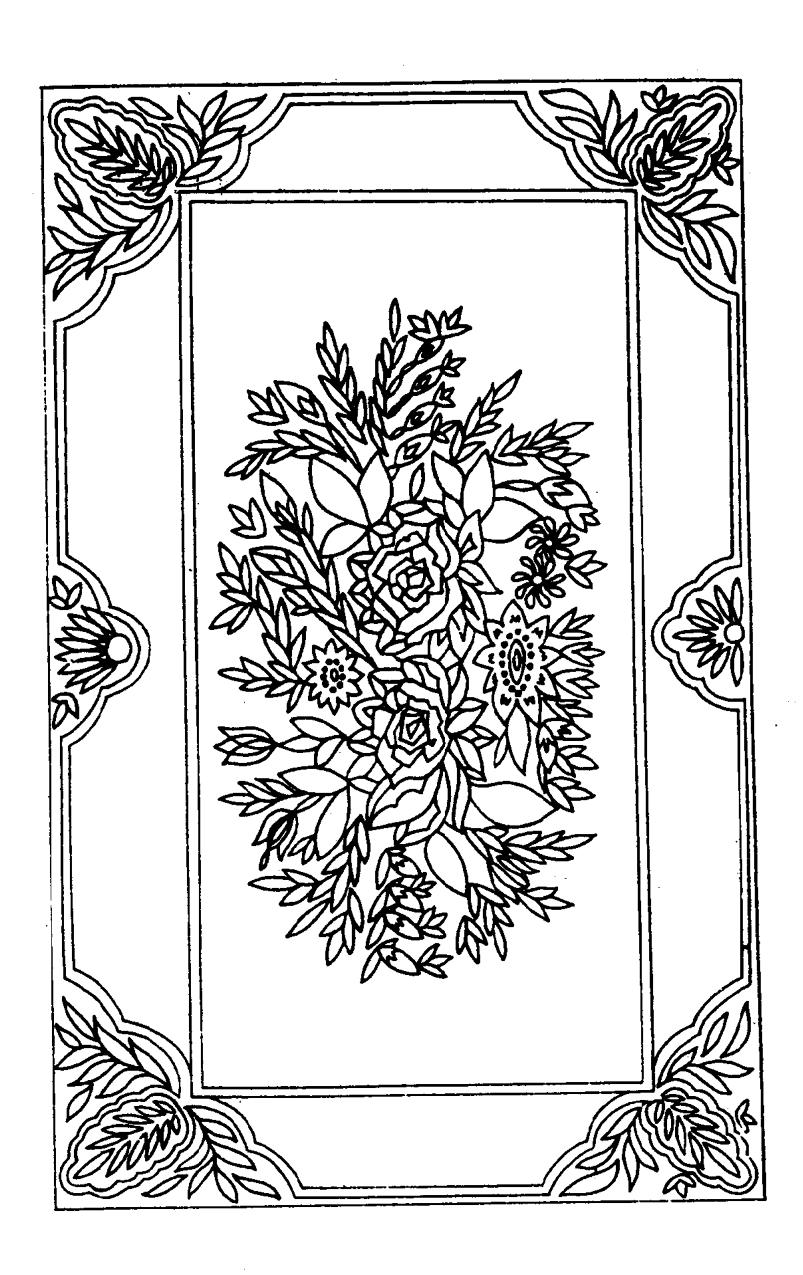
ئۇيـغـۇر ئون ئـىـكـكـى مـۇقـامـىـنـىڭ نوتىسىنى ئىلمىي جەھەتتىن
تـەكـشـۈرۈپ بـېـكـىـتـىشكە جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمىيىسى مۇزىكا تەتقىقات
ئورنـىـنـىڭ رـىـيـاسـەتـچـىـلـىـكـىـدە ، جـۇڭگو ئەنئەنىۋى مۇزىكا ئىلمىي
جـەمئـيـيـتـىنىڭ باشلىقى ، جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمىيىسى مۇزىكا تەتقىقات
ئورنـىـنـىڭ تەتقىقاتچىسى خۇاڭ شياڭپېڭ ؛ جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەتلەر
مـۇزىـكـا ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى ، مەركىزىي مۇزىكا ئىنىس-
تـىـتۇتىنىڭ پروفېسسورى تيەن ليەنتاۋ ؛ جۇڭگو ئەنئەنىۋى مۇزىكا ئىلمىي
جـەمئـيـيـتـىنىڭ باشلىقى ، جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمىيىسى مۇزىكا تەتقىقات
ئورنـىـنـىڭ بـاشـلـىـقى ، تەتقىقاتچى چياۋ شـۇەنجـۇڭ ؛ خـەلق مـۇزىكا
نەشرىياتـى 2 ـ تەھرىر ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى ، كاندىدات ئالىي مۇھەررىر
چاڭ شۇپېڭ ؛ « جۇڭگو مۇزىكا يادىكارلىقلىرى بۈيۈك تەزكىرىسى » نىڭ
مۇئاۋىن باش مۇھەررىرى ، جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمىيىسى مۇزىكا تەتقىقات
ئورنـىـنىڭ كاندىدات تەتقىقاتچىسى ۋاڭ زىچۇ ؛ جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمى-
يـىـسى مۇزىكا تەتقىقات ئورنىنىڭ كاندىدات تەتقىقاتچىسى ، دوكتور خەن
باۋچياڭ قاتارلىق مۇتەخەسسىسلەر قاتناشتى .

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنىڭ تېكىستلىرىنى مۇشۇ كىتابنىڭ تەھ-
رىر ھەيئىتى ئىلمىي جەھەتتىن تەكشۈرۈپ بېكىتتى .

« ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى » نىڭ نەشرى قىلىنىشى
پەخىرلىنىشكە ئەرزىيدىغان تارىخىي ئەھمىيەتلىك زور ئىش . ئىشىند-
مىزكى ، ئۇ جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ سەنئەت خەزىنىسىنى تېخىمۇ بېيىتىپ
خەلقىمىزگە تېخىمۇ كۆپ مەنىۋى ئوزۇق بېغىشلايدۇ .

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئون ئىككى

مۇقام تەتقىقات ئىلمىي جەمئىيتى

前言

维吾尔十二木卡姆，是维吾尔族人民对中华民族灿烂的文化所作的重大贡献，是我们伟大祖国艺术宝库中的一颗闪耀璀璨光芒的珍稀瑰宝。她运用音乐、文学、舞蹈、戏剧等各种语言和艺术形式表现了维吾尔族人民绚丽的生活和高尚的情操，反映了他们的理想和追求以及当时的历史条件下所产生的喜怒哀乐。她集传统音乐、演奏音乐、文学艺术、戏剧、舞蹈于一身，具有抒情性和叙事性相结合的特点。这种音乐形式在世界各民族的艺术史上独树一帜，堪称一绝。

木卡姆历史渊源流长，背景广阔而深远，与维吾尔族人民的历史时代同步发展。尽管属于维吾尔族民俗范畴的部落众多，地域辽阔，其音乐文化也具有多层次多源流的特点，但她仍以自己独特的风格而有别于其他民族的音乐。

十二木卡姆的源流，从时代和地域因素上讲主要有两点，一是由古代流传下来的传统音乐的基础上发展成的套曲和歌曲；二是地方音乐，即库车、喀什、吐鲁番、哈

密和和田音乐以及刀郎音乐。这种时代和地域因素相互交织渗透,浑然一体,形成产生于维吾尔族人民的生活方式、民族特征、道德观念及其心理素质的民族调式特点。这种特点则是通过独特的音乐形式、演奏方法以及独特的演奏乐器加以体现的。

无论"木卡姆"在名称学上有何含义,它只表示经过规整的某个音乐套曲的专用名称。从16世纪开始,在音乐大师克迪尔罕·雅尔坎迪、阿曼尼莎罕(乃菲丝)等人的引导下,经过众多民间乐师的挖掘、收集和整理,终于形成现在的规模和样式。维吾尔十二木卡姆包括拉克、且比亚特、木夏吾莱克、恰尔尕、潘吉尕、乌孜哈勒、艾且、乌夏克、巴雅提、纳瓦、斯尕、依拉克等木卡姆。十二木卡姆还有一些地域性变体,其中比较有名且具一定特色的当属刀郎木卡姆和哈密木卡姆。

维吾尔十二木卡姆的每一个木卡姆均分为大乃额曼、达斯坦和麦西热甫等三大部分;每一个部分又由四个主旋律和若干变奏曲组成。其中每一首乐曲既是木卡姆主旋律的有机组成部分,同时,又是具有和声特色的独立乐曲。

维吾尔木卡姆是维吾尔诗歌的音乐表达形式。每个木卡姆配上那些含义隽永、内容丰富、色彩斑斓、朗朗上口、轻松活泼、便于演唱的古典诗词以及格则勒(双行诗)、民谣而显得情趣盎然,生机勃勃。尤其是维吾尔诗词中那最富韵味的格则勒的十八种格律更使木卡姆乐曲显得新颖而别致。

由于在整理、补充和研究维吾尔十二木卡姆方面做了大量卓有成效的工作，从而使文化宝库中的这颗无价之宝日臻完美，光彩照人。在整理出版《维吾尔十二木卡姆》中，仍以著名木卡姆大师吐尔迪阿洪留下的木卡姆乐曲和歌词为主，同时，补充了部分木卡姆乐曲。对十二木卡姆的歌词，删去了一些重复和不合音乐节拍的歌词，补充了部分在维吾尔古曲文学中占有特殊地位的著名诗人的经典力作。

吐尔迪阿洪演唱的十二木卡姆共计 245 首乐曲和 2 482行歌词。在这次整理补充中，审定收录乐曲 320 首，歌词 2 990 行。

在这次定稿中，著名古典诗人阿塔依、赛卡克、鲁菲提、赛迪、热西提、乃菲丝、克迪尔汗·古木纳姆、纳扎尔、凯兰代尔、麦西呼尔、毛拉比拉勒等人的作品在十二木卡姆的歌词中占有显著地位。

原先整理的木卡姆歌词中民间叙事诗和民歌有 518 行，轶名歌谣有 162 行。在这次整理中，删去轶名歌谣，补充了民歌民谣 1 053 行。

由于各种社会原因和演唱中的失误而讹传和走样的歌词在这次修订中也恢复了其原貌。

歌曲是在演唱中无法给予注释的一种特殊的艺术。歌词用语越接近民众的语言，越能为民众所接受和喜爱。基于这个原因，我们尽可能地剔除那些使木卡姆演奏者和听众无法理解、感到困惑的一些古维吾尔语、阿拉伯语和波斯语词汇，换上通俗易懂的维吾尔语或已经为人们

所吸收的阿拉伯语和波斯语词汇，使歌词内容更加清晰明朗。

对一些无法剔除、又不能用通俗的词语取代的某些艰涩难懂的古维吾尔语词汇，我们做了多条注释。

在中国艺术研究院音乐研究所主持下，由中国传统音乐学会会长、中国艺术研究院音乐研究所研究员黄翔鹏，中国少数民族音乐学会副会长、中央音乐学院教授田联韬，中国传统音乐学会副会长、中国艺术研究院音乐研究所所长、研究员乔建中，人民音乐出版社二编室主任、副编审常树蓬，《中国音乐文物大系》副主编、中国艺术研究院音乐研究所副研究员王子初，中国艺术研究院音乐研究所副研究员韩宝强博士等有关专家参加了对维吾尔十二木卡姆乐谱的学术鉴定工作。

《维吾尔十二木卡姆》的出版是值得我们引以为自豪的一件具有历史意义的大事。我们相信，她将进一步丰富中华民族的艺术宝库，为人民奉献更多的精神食粮。

新疆维吾尔自治区十二木卡姆研究学会

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىغا تېكىستلىرى كىرگەن شائىرلار

ئاتايى — 15 ـ ئەسىر ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ ئەڭ مەشھۇر ۋەكىللىرىدىن بىرى . نەۋائى ئۆزىنىڭ « مەجالىسۇن نەفائىس » دېگەن ئەسىرىدە ئاتايى ھەققىدىمۇ توختالغان . ئۇنىڭ مۇبارەك نامى لۇتپى ، سەككاكىلار بىلەن بىللە تىلغا ئېلىنىدۇ . ئۇ سۆيگۈ ـ مۇھەببەتنى ، رېئال ھايات گۈزەللىكىنى كۈيلىگەن .

لۇتپى — مەۋلانا ئەبەيدۇللا لۇتپى (1366 ـ 1465) ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ نەۋائىغا قەدەر يېتىشكەن مەشھۇر ۋەكىللىرىدىن بىرى . نەۋائى تەرىپىدىن « مالىكۇل كالام » (سۆز پادىشاھى) دەپ تەرىپلەنگەن بۇ كىشى « دىۋان لۇتپى » ماۋزۇلۇق شېئىر توپلىمى بىلەن 2400 مىسرالىق « گۈل ۋە نەۋرۇز » داستانىنىڭ ھۆرمەتلىك مۇئەللىپى .

سەككاكى — 14 ـ ئەسىرنىڭ ئاخىرى ۋە 15 ـ ئەسىرنىڭ باشلىرىدا ئۆتكەن ئاتاقلىق ئۇيغۇر شائىرى . نەۋائى بۇ كىشىنى « ئۇيغۇر ئىبارىلىرىنىڭ ماھىرى ، تۈرك تىلىنىڭ ئۇستىسى » دەپ تەرىپلىگەن .

سەككاكى 15 ـ ئەسىر ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا قەسىدە ژانىرىنى يۇكسەكلىككە كۆتۈرگەن .

نەۋائى — ئەلىشىر نەۋائى (1441 ـ 1501) ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتىنىڭ ئالتۇن دەۋرىنى ياراتقان ئۇلۇغ شائىر ، مۇتەپەككۇر ، دۆلەت ۋە جامائەت ئەربابى . ئۇنىڭ 44800مىسرا شېئىردىن تۈزۈلگەن « خەزائىنۇل مەئانى » (مەنالار خەزىنىسى) دىۋانى بىلەن « ھەيرەتۇلئەبرار » ، « پەرھاد ـ شىرىن » ، « لەيلى ـ مەجنۇن » ، « سەبئەئى سەييارە » ، « سەددى ئىسكەندەر » قاتارلىق بەش داستاندىن تۈزۈلگەن « خەمسە » سى ئۇيغۇر

كلاسسىك ئەدەبىياتىنىڭ ئەڭ بۈيۈك نەمۇنىلىرىدۇر . ھەزرىتى نەۋائىنىڭ يەنە « مەجالىسۇن نەفائىس » (گۈزەللەر مەجلىسى) ، « مۇھاكىمە تۇل لۇغەتەيىن » (ئىككى تىل ھەققىدە مۇھاكىمە) ، « مەنتىقۇتتەيىر » (قۇشلار تىلى) قاتارلىق بىباھا ئەسەرلىرى بار .

سەئىدى — سۇلتان سەئىدخان (1484 — 1535) ئۇ ، 1514 ـ يىلدىن 1678 ـ يىلغىچە ھۆكۈم سۈرگەن سەئىدىيە خانلىقىنىڭ قۇرغۇچىسى ، ئاتاقلىق سىياسىئۇن ، ھەربىي قوماندان ، شائىر .

رەشىدى — ئابدۇرەشىدخان (1520 ـ 1569) سەئىدىيە خانلىقىنىڭ ئىككىنچى پادىشاھى ، سۇلتان سەئىدخاننىڭ ئوغلى ، 27 يىل تەختتە ئولتۇرۇپ ، خوتەندە ۋاپات بولغان .

رەشىدخان — ئادالەتپەرۋەر شاھ ، قابىل سەركەردە ، ئاتاقلىق شائىر . ئۇ « دىۋان رەشىدى » ، « مەشۇقنامە » قاتارلىق شېئىر ـ داستان توپلاملىرىنىڭ مۇئەللىپى .

قىدىرخان — يۈسۈپ قىدىرخان يەركەندى — ئابدۇرەشىدخان دەۋرىدىكى ئەڭ داڭلىق مۇزىكشۇناس ، شائىر . « تارىخىي مۇسىقىيۇن » دېگەن كىتابتا « مۇزىكا ئىلمىنىڭ ئون ئۈچىنچى پىرى » دەپ تەرىپلەنگەن بۇ كىشى ئون ئىككى مۇقامنىڭ رەتلىنىپ يۈرۈشلەشتۈرۈلۈشىگە يېتەكچىلىك قىلغان ، « دىۋان قىدىرى » ماۋزۇلۇق توپلامنىڭ مۇئەللىپى .

نەفىسى — مەلىكە ئامانىسا خېنىم (1533 ـ 1567) پادىشاھ ئابدۇرەشىدخاننىڭ خانىشى ، مەشھۇر مۇقامشۇناس ، شائىرە . ئون ئىككى مۇقامنىڭ رەتلىنىپ سىستېمىلاشتۇرۇلۇشى ئۈچۈن ئۆچمەس تۆھپە قوشقان ئۇنتۇلماس شەخس . ئۇ ، « ئەخلاقى جەمىلە » (گۈزەل ئەخلاق) ، « شورۇل قۇلۇپ » (قەلبلەر ھېكمىتى) قاتارلىق ئەسەرلەرنى يازغان .

مەشرەپ — بابارەھىم مەشرەپ (1641 ـ 1711) ئۆزبېكىستاننىڭ نەمەنگان شەھرىدە تۇغۇلغان . 40 نەچچە يىللىق ئۆمرى قەشقەر ، خوتەن ، جۇڭغار دالىلىرىدا ئۆتكەن . مۇتەئەسسىپ يۇقىرى تەبىقە پېتىنخورلىرىنىڭ زىيانكەشلىكى تۈپەيلىدىن بەلخ ھاكىمىنىڭ ئەمرى بىلەن دارغا ئېسىل-

غان . ئاشىق شائىر شاھ مەشرەپ خەلقىمىز ئارىسىدا يۇقىرى ھۆرمەت ـ ئىناۋەتكە ئىگە .

گۇمنام ــ مۇھەممەت ئىمىن خوجام قۇلى ئوغلى خىرقىتى (1634 ـ 1724) ئاتاقلىق ئۇيغۇر شائىرى ، مۇتەپەككۇرى . ئۇ ، 1670 ـ يىللىرى يازغان « مۇھەببەتنامە ــ مىھنەتكامە » ماۋزۇلۇق داستانىنى « خىرقىتى » تەخەللۇسى بىلەن يازغان بولسا ، پۈتۈن لىرىك غەزەل ، مۇخەممەسلىرىنى « گۇمنام » تەخەللۇسى بىلەن يازغان .

زەلىلى ــ مۇھەممەت سىدىق زەلىلى ــ ئاتاقلىق ئۇيغۇر شائىرى . ئۇ 1674 ـ يىلى يەكەندە تۇغۇلغان ، 80 يىل ئۆمۈر سۈرگەن . ئۇنىڭ 133 غەزەل ، 19 مۇخەممەس ، 5 مۇستەھزاد ، 16 رۇبائىي ۋە پارس تىلىدا يازغان 46 غەزەلنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىر دىۋانى ، 2800 مىسرالىق « سەپەرنامە » داستانى ، 524 مىسرالىق « تەزكىرە چىلتەن » رىۋايىتى ، 1540 مىسرالىق « تەزكىرە خوجامۇھەممەت شىرىپ » قاتارلىق ئەسەرلىرى بار .

ئابىد قۇمۇلى ــ 17 ـ ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا قۇمۇل دىيارىدا ياشاپ ئۆتكەن تالانتلىق ئۇيغۇر شائىرى . ئۇنىڭ ئىجادىيەت مۇئەللىپلىرىدىن ھازىرغىچە بىزگە مەلۇم بولغىنى 34 غەزەل بىلەن 69 رۇبائىيدىن ئىبارەت .

نۆبىتى ــ 18 ـ ئەسىردە ئۆتكەن ئاتاقلىق ئۇيغۇر شائىرى . خوتەندە تۇغۇلغان ، يەكەن ، قەشقەرلەردە بىلىم تەھسىل قىلغان . 1750 ـ يىلى ۋاپات بولغان .

نۆبىتى ئۆز ئۆمرىدە نۇرغۇن غەزەل ـ مۇخەممەس يازغان بولسىمۇ ، بىزنىڭ دەۋرىمىزگىچە يېتىپ كەلگىنى « دىۋان نۆبىتى » ماۋزۇلۇق بىرلا توپلام . ئۇنىڭغا 108 پارچە غەزەل ، ئۈچ مۇخەممەس ، 26 رۇبائىي كىرگۈزۈلگەن .

نىزارى ــ ئابدۇرەھىم نىزارى ــ ئۇلۇغ ئۇيغۇر رېئالىزمچى شائىرى . ئۇ ، 1776 ـ يىلى قەشقەر شەھرىدە تۇغۇلغان . ئۇ ، « رابىيە ـ سەئىدىن » ، « ۋامۇق ـ ئۇزرا » ، « مەھزۇن ـ گۈلنىسا » ، « پەرھاد ـ شىرىن » ، « لەيلى ـ مەجنۇن » قاتارلىق داستانلارنى يازغان .

نىزارى ــ ئەلىشىر نەۋائىدىن كېيىن « خەمسە » يازغانلار ئىچىدە

ئەڭ شۆھرەت قازانغان شائىر . ئۇ ، يەنە 1839 ـ يىللىرى « دۇرۇل-
ئىجاد » (ئىجادلىق ئۈنچىلىرى) ناملىق مەشھۇر ئەسىرىنى يازغان .

ئەرشى ـــ خوجاجاھان ئەرشى ـــ 18 ـ ئەسىردە ياشىغان ئۇيغۇر شائىرى . ئۇ ، 1730 ـ يىلدىن 1756 ـ يىلغىچە ئالتە شەھەرنىڭ خانى بول-غان . ئادالەت ۋە مەرىپەتپەرۋەرلىك بىلەن يۇرتنى گۈللەندۈرگەن . 1756 ـ يىلى جۇڭغارلارنىڭ ياردىمىگە تايانغان بۇرھانىدىن خوجا تەرىپىدىن پۈتۈن ئۇرۇق ـ جەمەتى بىلەن بىللە ئۆلتۈرۈۋېتىلگەن . شائىرنىڭ « دىۋان ئەرشى » ناملىق بىر توپلىمى بار .

فۇتۇھى ـــ خوجا سىدىق فۇتۇھى ـــ 18 ـ ئەسىردە ياشىغان ئۇيغۇر شائىرى . ئۇ ، جۇڭغارلارغا تايانغان ئاپئاق خوجا نەۋرىسى بۇرھانىدىن خوجا (خان خوجا) تەرىپىدىن ۋەھشىيانە ئۆلتۈرۈلگەن خەلقپەرۋەر پا-دىشاھ ، شائىر خوجا جاھان ئەرشىنىڭ ئوغلى ، ئاتىسى بىلەن بىللە قەتلى قىلىنغان . ئۇنىڭ بىزنىڭ دەۋرىمىزگىچە يېتىپ كەلگەن غەزەل ـ مۇخەم-مەسلىرىمۇ ئەرشى دىۋانىنىڭ ئاخىرىغا كۆچۈرۈلگەن .

قەلەندەر ـــ 18 ـ ئەسىردە خوتەندە ياشاپ ئۆتكەن تالانتلىق ئۇيغۇر شائىرى . ئۇنىڭ ئىجادىيىتىدىن ھازىرغىچە بىزگە مەلۇم بولغانلىرى 149 غەزەل بىلەن 20 پارچە مۇخەممەس .

مەشھۇرى ـــ ئىبراھىم مەشھۇرى ـــ 18 ـ ئەسىردە يەكەندە تۇغۇلۇپ ، ياشاپ ئۆتكەن داڭلىق ئۇيغۇر شائىرى . 3960 مىسرا شېئىرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان « دىۋان مەشھۇرى » ماۋزۇلۇق توپلامنىڭ مۇئەللىپى .

نىيازى ـــ موللا بوساق نىيازى ـــ 18 ـ ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا تۇرپاندا تۇغۇلغان ، مۇھەممەت ئەفرىدۇن ۋاڭ بىلەن بىللە قەشقەرگە كەتكەن . قەشقەر خەلق قوزغىلىڭى مەزگىلىدە ئىز ـ دېرەكسىز غايىپ بولغان . ئۇ-نىڭ 1500 مىسرادىن كۆپرەك شېئىرى كىرگۈزۈلگەن 126 بەتلىك دىۋانى بار .

مەھزۇن ـــ 18 ـ ئەسىردە ياشىغان ئۇيغۇر شائىرى . ئۇ ، خوتەندە تۇغۇلغان . ئۇنىڭ « دىۋان مەھزۇن » ماۋزۇلۇق توپلىمى بار .

سادايى ـــ مىرھەسەن سادايى 1752 ـ يىلى قەشقەر شەھرىدە

تۇغۇلغان ئۇيغۇر شائىرى .

مولla بىلال ــ موللا بىلال موللا يۈسۈپ ئوغلى (1823 ـ 1899) ئۇلۇغ ئۇيغۇر رېئالىستىك شائىرى . ئۇ ، « غەزەلىيات » ناملىق لىرىك غەزەللەر توپلىمى بىلەن « نۇزۇگۇم » « چاگموزا يۈسۈپخان » ، « غازات دەر مۇلكى چىن » قاتارلىق تارىخىي داستانلارنىڭ مۇئەللىپى .

زوھۇرى ــ زوھۇرىدىن ھېكىمبەگ ـــ تۇرپاندىكى ۋاڭ ئەۋلادلىرىدىن بولۇپ ، 1830 ـ 1840 ـ يىللار ئەتراپىدا قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى بولغان . بۇ مەزگىلدە ئۇيغۇر مەدەنىيەت ـ مائارىپىنىڭ يۈكسىلىشىگە مۇناسىپ تۆھپە قوشقان . ئۇنىڭ « دىۋان زوھۇرى » ناملىق 68 بەتلىك توپلىمى بار .

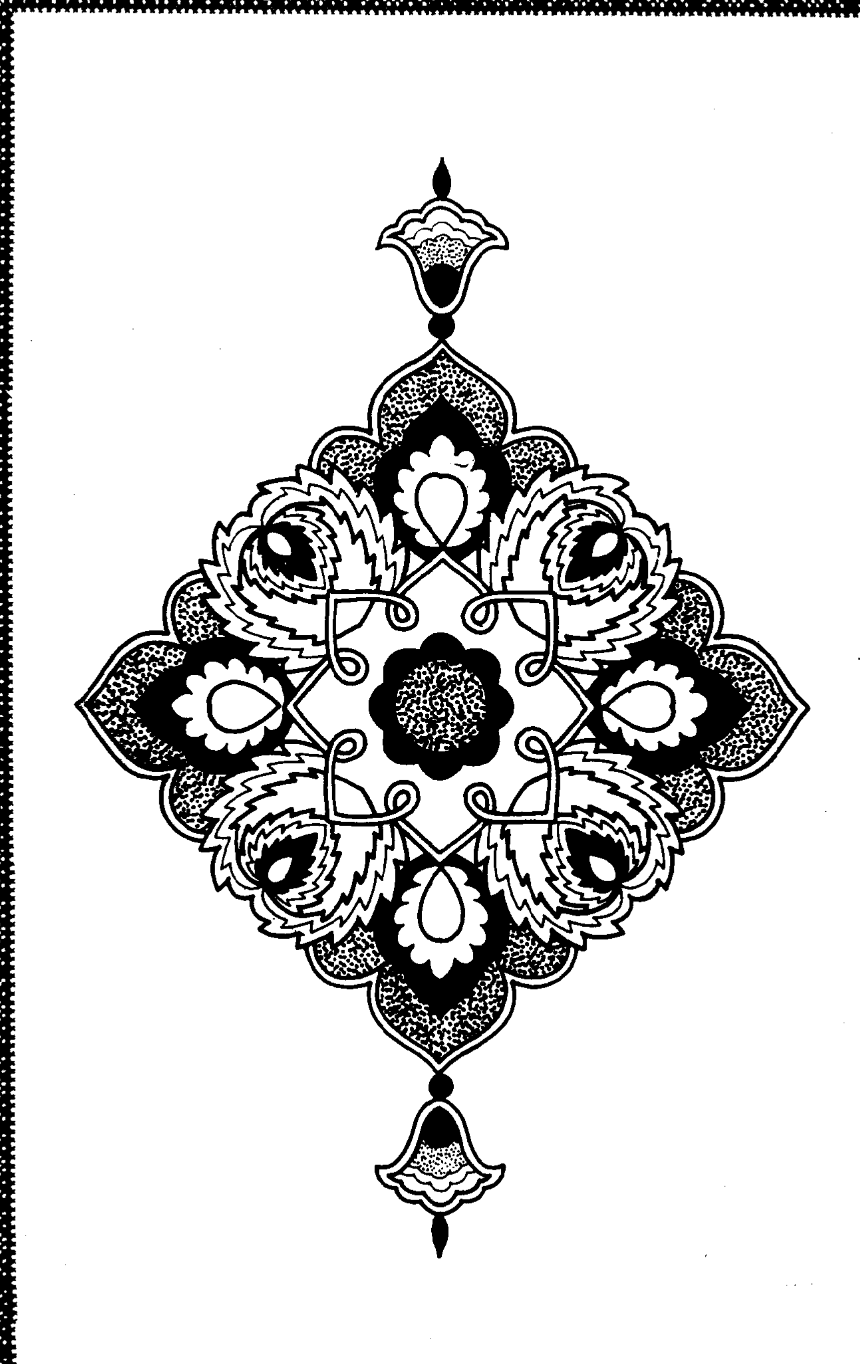
خۇشھال غەرىبى ــ 19 ـ ئەسىرنىڭ باشلىرىدا قەشقەردە ياشاپ ئۆتكەن تالانتلىق ئۇيغۇر شائىرى . ئۇنىڭ 1845 ـ يىلى يېزىپ تاماملىغان « كۇللىيات غەرىبى » ناملىق دىۋانىغا 271 غەزەل ، 53 مەسنەۋى ، 37 رۇبائى ، 14 مۇخەممەس ، 14 ساقىنامە ، 3 مۇستەھزاد ، 31 قىتئە ، بىر تارىخ كىرگۈزۈلگەن .

فۇزۇلى ــ مۇھەممەت سۇلايمان ئوغلى فۇزۇلى (1498 ـ 1556) ئۇلۇغ ئەزەربەيجان شائىرى .

ھۇۋەيدا ــ خوجانەزەر غايىبنەزەر ھۇۋەيدا چاغاتاي تىلىدا كامالەتكە يەتكەن شېئىرلارنى يازغان مۇتەپەككۇر شائىر . ئۇ ، 1780 ـ يىلى ۋاپات بولغان .

شەيخ سەئدى ــ 13 ـ ئەسىردە ئۆتكەن ئۇلۇغ پارس مۇتەپەككۇر شائىرى . ئۇنىڭ « گۇلىستان » ۋە « بوستان » ناملىق دۇنياۋى قىممەتكە ئىگە مەشھۇر ئەسەرلىرى ئۇيغۇر خەلقىغە ئەزەلدىنلا تونۇش .

گادايى ــ 1403 ـ 1404 ـ يىللىرى تۇغۇلۇپ ، ھىراتتا ياشاپ ئۆتكەن مەشھۇر لىرىك شائىر .

歌词作者简介

阿塔依　15世纪维吾尔文学的杰出代表之一。纳瓦依的《珠宝集》一书中，对阿塔依的作品有很高的评价。

阿塔依与鲁菲提、赛卡克等诗人齐名，他以写抒情诗章见长。他的作品意味隽永、笔法细腻、语言流畅，其艺术成就很高。

鲁菲提—麦吾拉·艾伯都拉·鲁菲提　(1366～1465)维吾尔著名诗人之一，纳瓦依曾在《雅会》一书中，深怀敬意地论述过他。发表过《鲁菲提诗集》2 400行，长篇抒情诗《花与诺肉孜》。

赛卡克　生于14世纪末15世纪初叶，维吾尔著名诗人。纳瓦依对赛卡克的创作给予了极高的评价，称他为"维吾尔语言艺术上达到了炉火纯青地步的杰出诗人"。

在15世纪同辈诗人中，赛卡克在创作上有自己独特的风格，始终激情洋溢。

纳瓦依—艾里西尔·纳瓦依　(1441～1501)维吾尔在诗坛上有一座文学的丰碑，那就是伟大的诗人纳瓦依，他以杰出的贡献把维吾尔文学推到了一个新的高度，开创了维吾尔文学的崭新的历史时代。

纳瓦依在诗歌创作活动中成就显赫，仅诗歌就有44 800行。

其中最负盛名的是《五卷书》和《正直者的惊愕》、《帕尔哈迪与希琳》、《莱丽与麦吉侬》、《七星图》、《伊斯坎迪尔》等五部长诗。他的宏伟巨著充分显示出了非凡的诗才。除此以外，他还创作了《心灵的爱》、《鸟语》等，其思想性和艺术性均很高。

赛迪—苏里坦·赛迪汗　(1484～1535)曾任苏里坦·赛迪汗王。杰出的政治家、军事家、诗人。

热西提—阿不都热西提汗　(1520～1569)赛迪汗王的第二代汗王继承人(苏里坦·赛迪汗王的儿子)，在位27年，故于和田。

热西迪汗　公正的汗王，杰出的诗人，作品有《迪王热西迪》、《艾则勒亚提热西迪》、《斯拉提纳曼》、《麦秀克纳曼》等长诗。

克迪尔汗—尤素甫·克迪尔汗　莎车阿不都日西提汗王时期杰出的音乐家、诗人。著有《历史的凯歌》和《音乐知识》等，他着手整理过《维吾尔十二木卡姆》，此外还著有《迪王克迪尔》等诗集。

乃菲斯—阿曼尼莎汗　(1533～1567)阿不都日西提汗王的爱妻，音乐家、诗人。她为整理《维吾尔十二木卡姆》音乐巨著献出了自己一生的精力。著有《论道德》、《美的道德》、《智慧的钥匙》、《坎勒的统治》等。

麦西热甫—巴巴热合木·麦西热甫　(1641～1711)生于乌兹别克斯坦南满冈城。一生中40余年时间曾在喀什噶尔、和田、中亚一带度过。对当时的统治阶级腐败现象不满，被捕后绞刑而死。诗人善写爱情诗，在人民群众中享有盛名。

古木纳姆—默合麦提依明霍加·库力乌吾勒·古木纳姆 (1634～1724)维吾尔著名诗人。1670年间,写出了著名长诗《劳动与爱情》。他的作品别具一格,以善于抒情而驰名中外。

则利勒—木合拜提·斯迪克·则利勒 维吾尔著名诗人。1674年生于莎车。写有格则勒133首,柔巴依26首,五行诗19首,长短体诗5首,波斯语格则勒46首。诗人的作品当不限于此。

阿比迪·库木勒 17世纪维吾尔著名诗人。至今搜集了诗人34首格则勒和69首柔巴依诗作。

诺比提 18世纪维吾尔著名诗人,生于和田,青年时代奔赴喀什噶尔求学,1750年病故。

诗人的创作以爱情诗为主,也写过不少劝人求知、忠诚向善和争取和平的诗作。《诺比提诗集》一书中,收入108首抒情诗,26首柔巴依诗,3首寓言诗。

纳扎尔—阿不都热依木·纳扎尔 维吾尔著名诗人。1776年生于喀什噶尔。著名作品有《爱情长诗集》,这部诗作是继伟大诗人纳瓦依《七美图》之后的最长诗作。长诗包括《热比亚与赛丁》、《瓦木克与乌祖拉》、《麦合逊与古丽尼莎》、《麦斯吾德与迪丽阿热》等,1839年间又创作了《杜茹丽加提》、《尼加提勒克花朵》两部诗集。

艾尔西—霍加江合·艾尔西 18世纪维吾尔诗人。1730～1756年曾是南疆六城的汗王。他在位时,公正、热爱和平,对家乡的繁荣起到了一定的作用。著有《艾尔西诗集》。

菲吐海—霍加斯迪克·菲吐海 生于18世纪,维吾尔诗人,

在中亚混战期间被当时的统治者阿巴霍加的儿子色尔汉丁霍加杀害。他的抒情诗在民间广为流传。

凯兰代尔 18世纪生活在和田地区，维吾尔诗人。他的149首抒情诗和20首寓言诗长期流传在民间。

麦西呼尔—依不热合木·麦西呼尔 18世纪生于莎车，维吾尔著名诗人。作品有《麦西呼尔诗集》(3 960行)。

尼亚孜—毛拉布沙克·尼亚孜 18世纪末生于吐鲁番。后随同麦合默提·艾合尔墩汗王前往喀什噶尔，他在喀什噶尔混战中死去。写有1 500行短诗。

麦合逊 18世纪维吾尔诗人。生于和田，著有《麦合逊诗集》。

沙达依—米尔艾山·沙达依 1752年生于喀什噶尔，维吾尔诗人。

毛拉比拉勒—毛拉比拉勒·尤素甫 (1823～1899)维吾尔著名抒情诗人。作品有《格则勒亚特》(抒情诗集)和《茹孜库姆》、《长帽子尤素甫汗》等长诗。

祖呼尔—祖呼尔丁·艾克木伯克 吐鲁番汗王的后代，1830～1840年间曾任喀什噶尔官吏(伯克)，在任期间，对繁荣喀什噶尔文化有一定的贡献。作品有《祖呼尔诗集》。

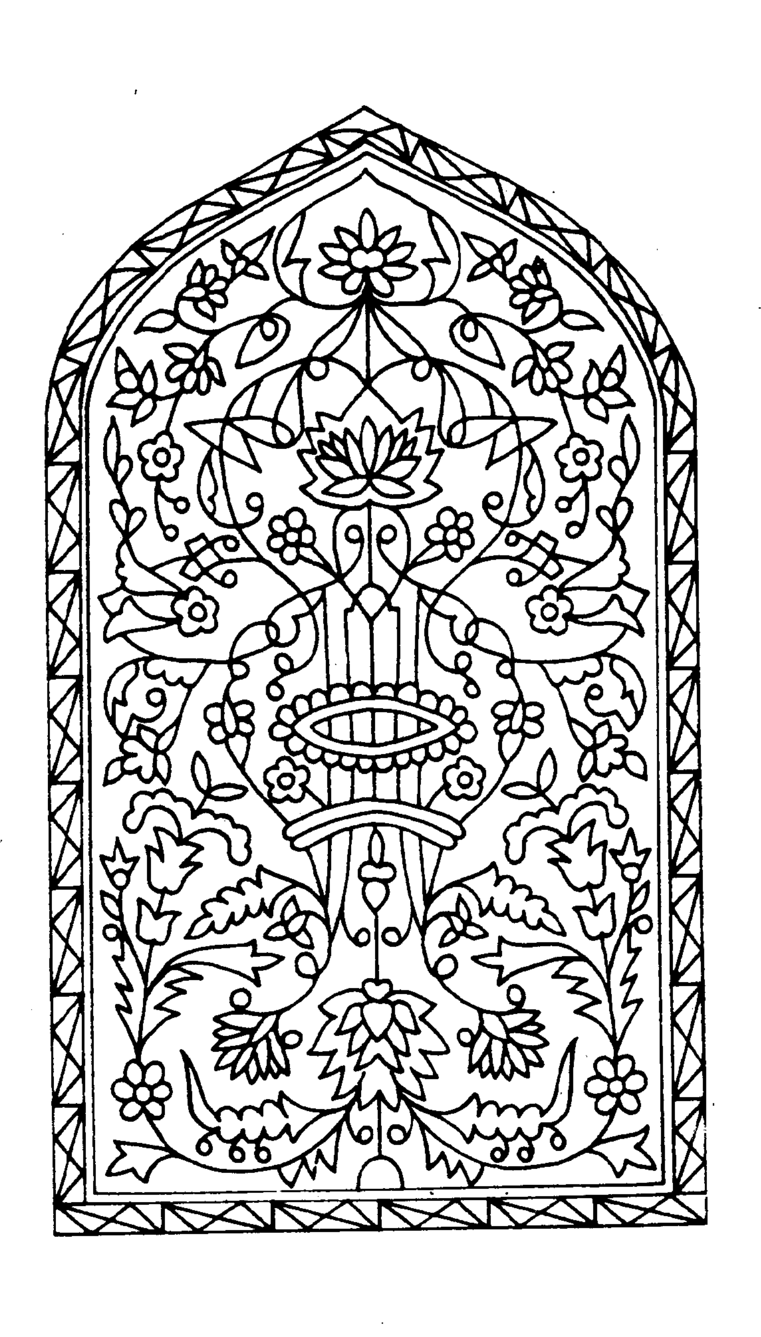
胡西哈里尔·艾尔比 19世纪初生于喀什噶尔，维吾尔著名诗人。著有《库勒亚提艾力比》，诗集中包括271首抒情诗，53首讽

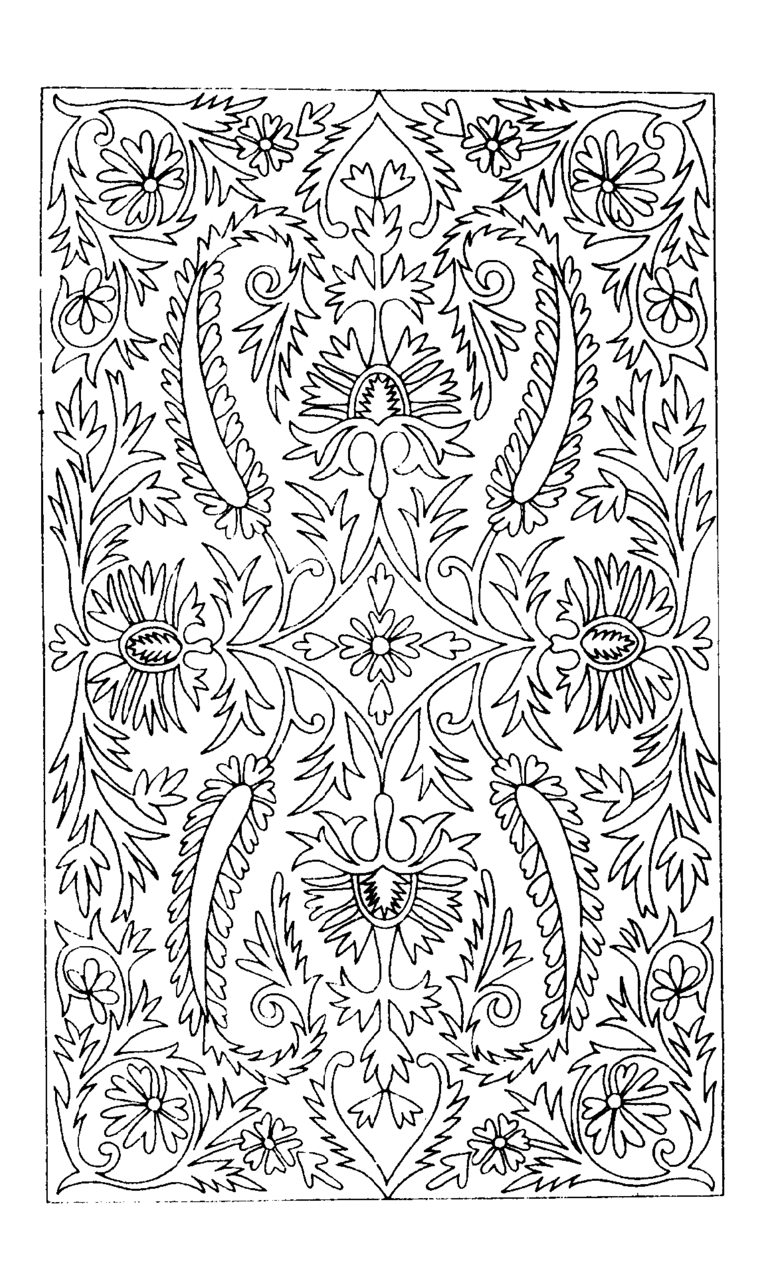
刺诗,37 首柔巴依,14 首寓言诗,14 首美德诗等。

甫祖勒—麦合默提·苏来依满·甫祖勒 (1498～1556)维吾尔著名诗人。

线依合·赛迪 生于13世纪,著名波斯诗人。写有巨著《蔷薇园》、《果园》,广为流传。

尕达依 生于 1403 或 1404 年,善于写抒情诗。

مۇندەرىجە

چوڭ نەغمە قسمى

داستان قسمى

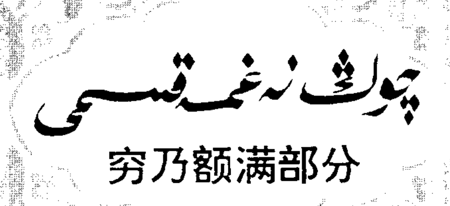
مەشرەپ قسمى

目　　录

穷乃额满部分

达斯坦部分

麦西热甫部分
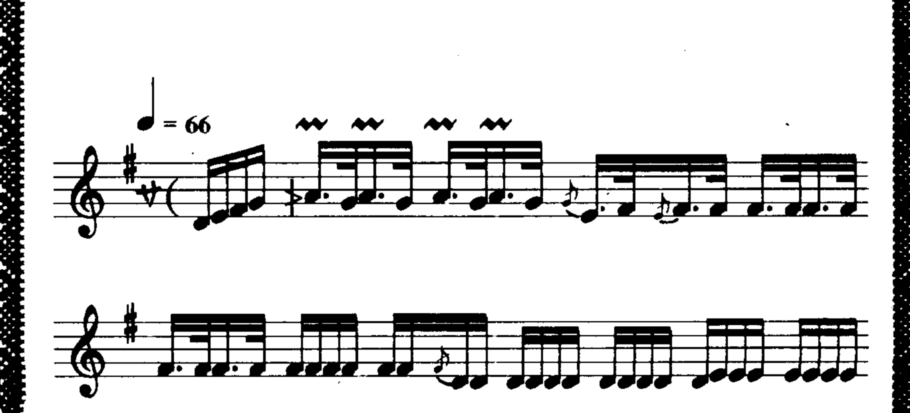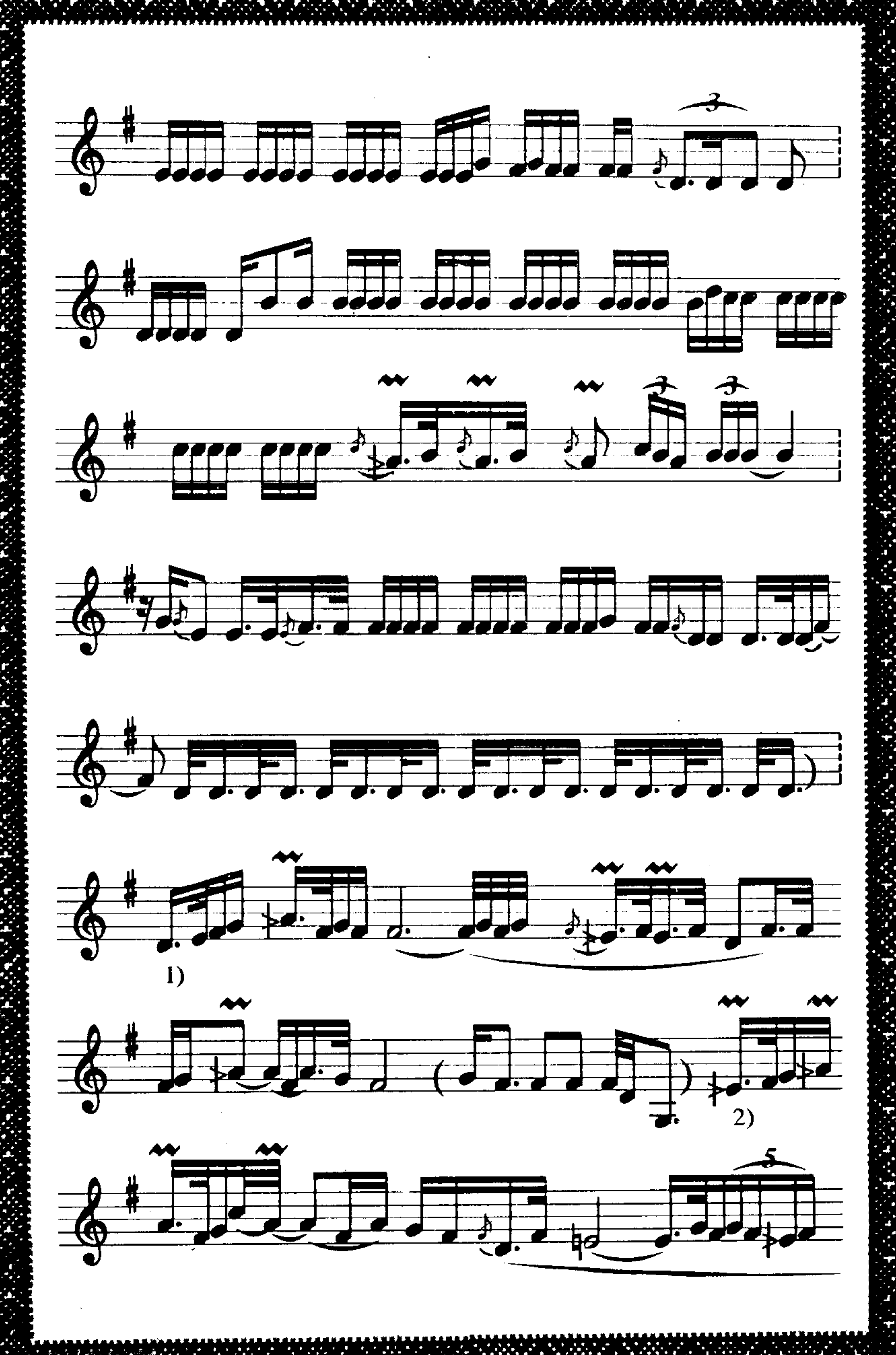

چوڭ نەغمە قىسمى
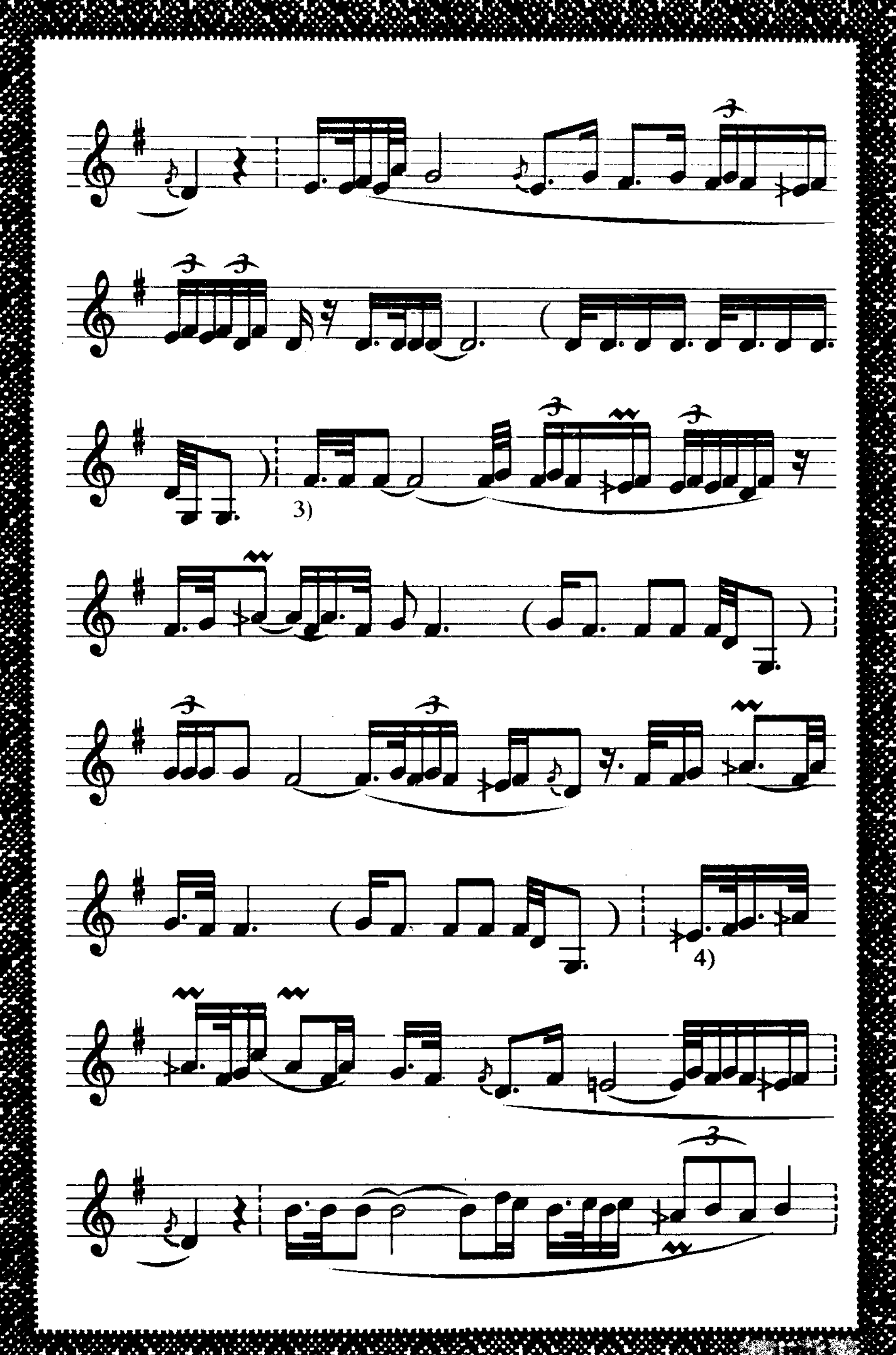
穷乃额满部分
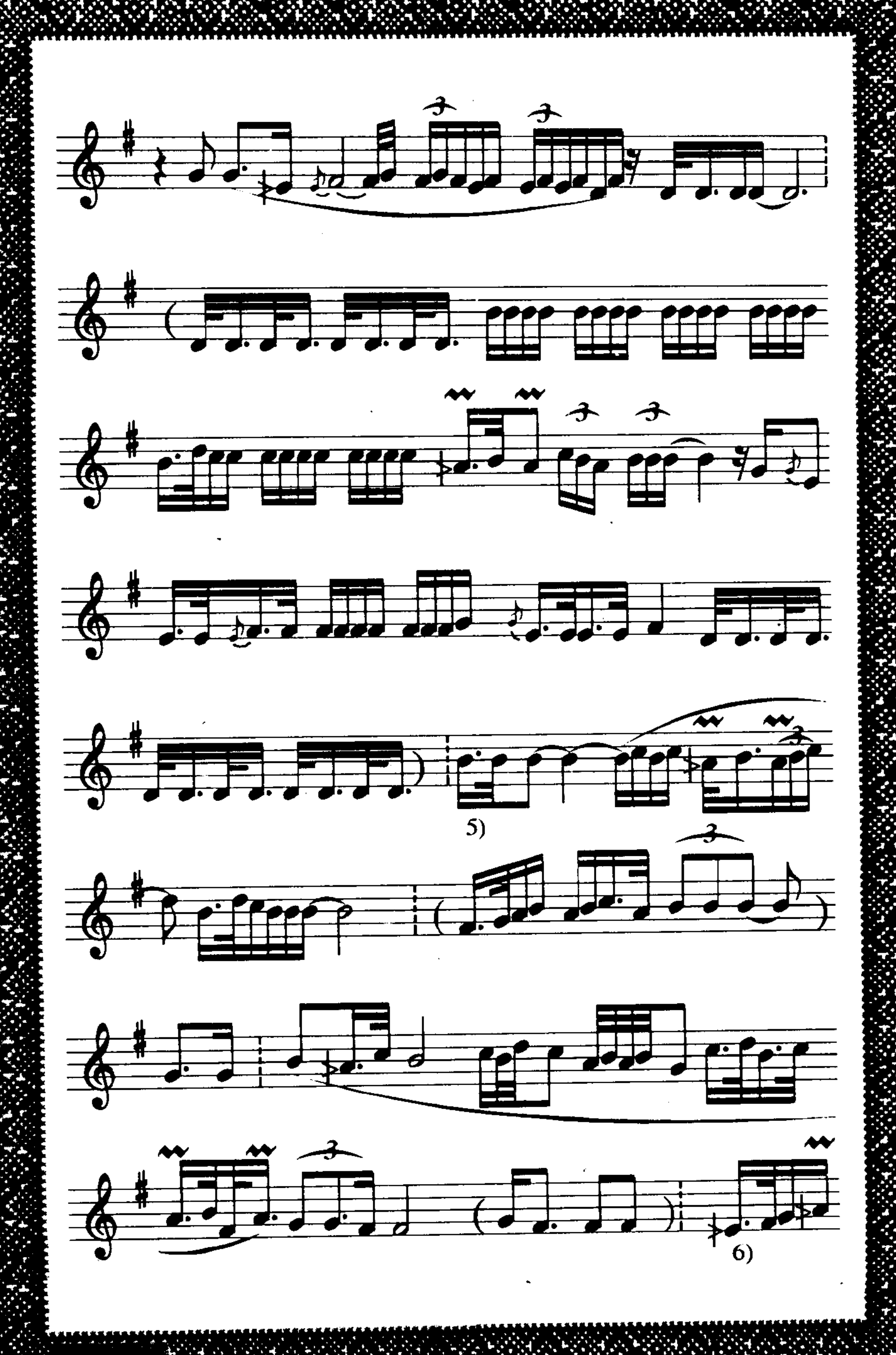
مۇقەددىمە
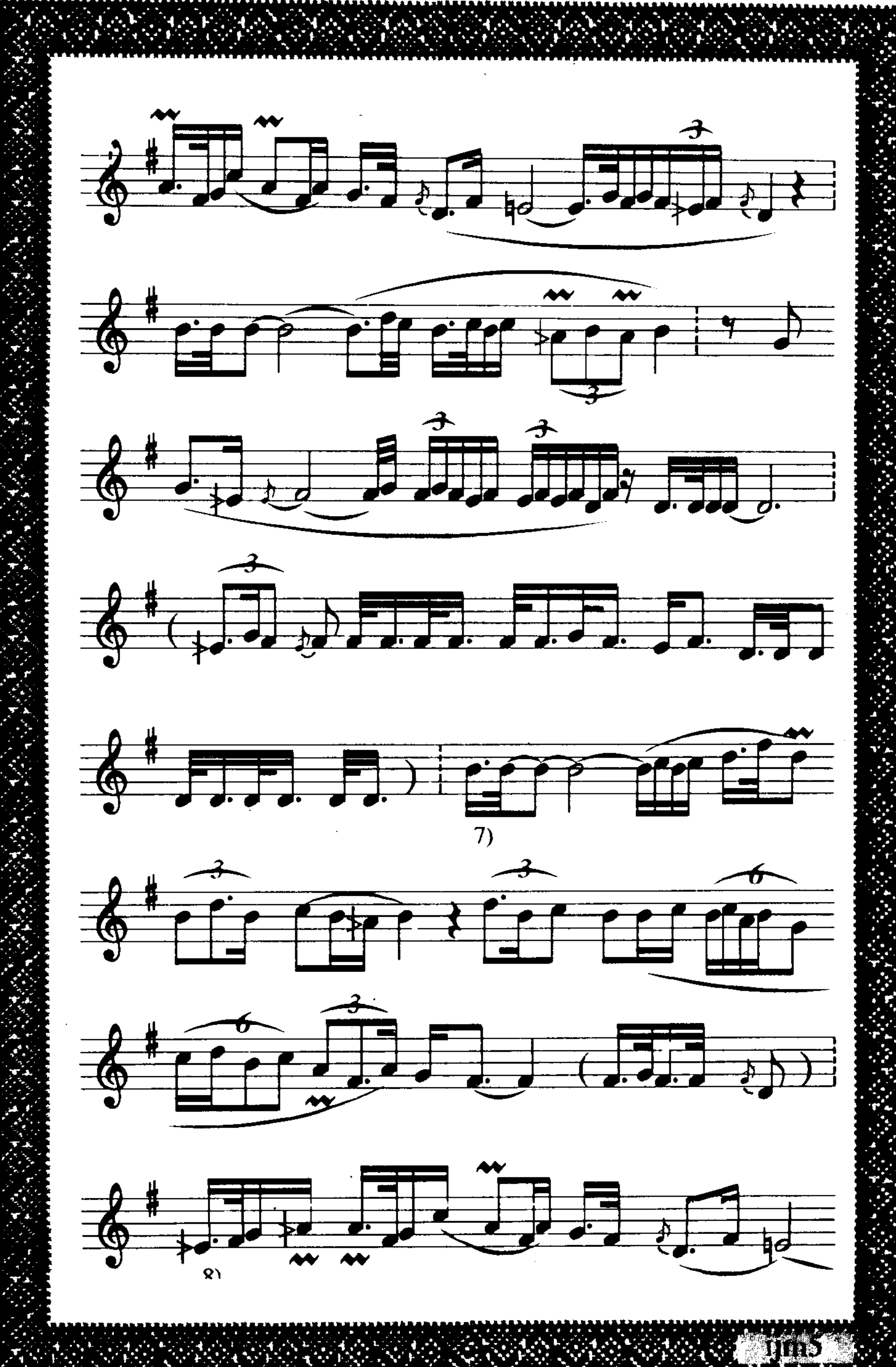
木坎迪满
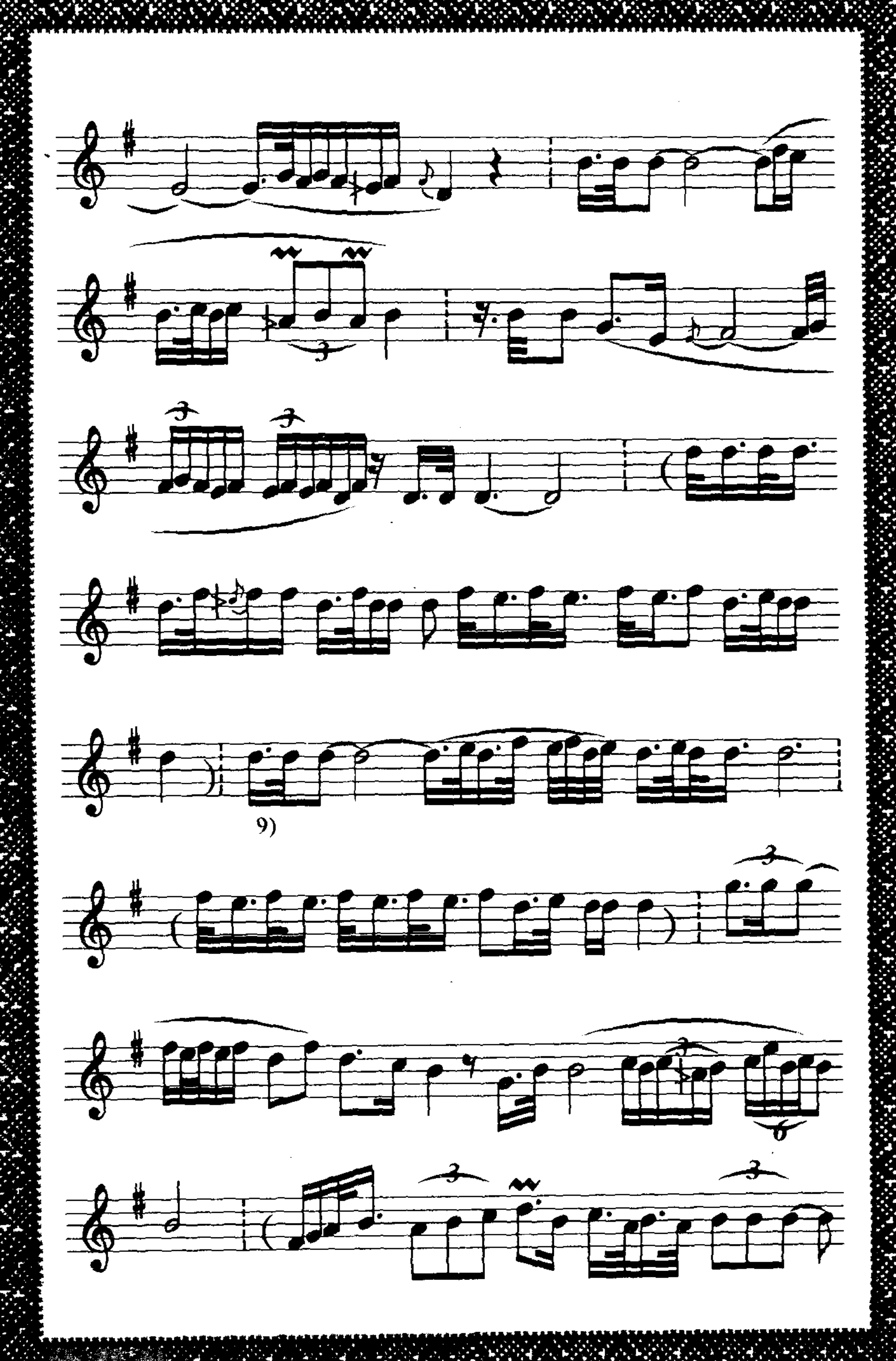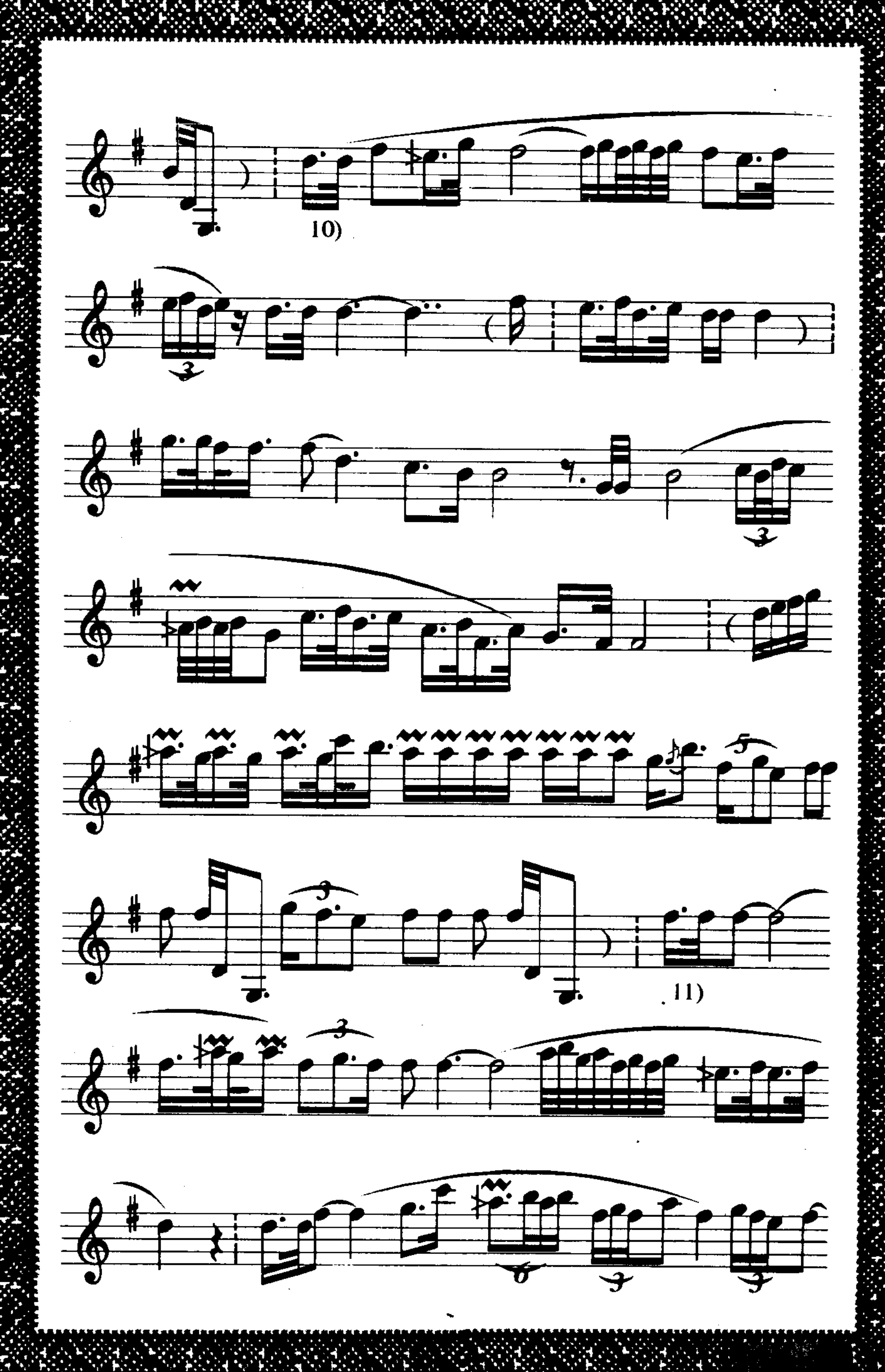

1)
2)

3)
4)
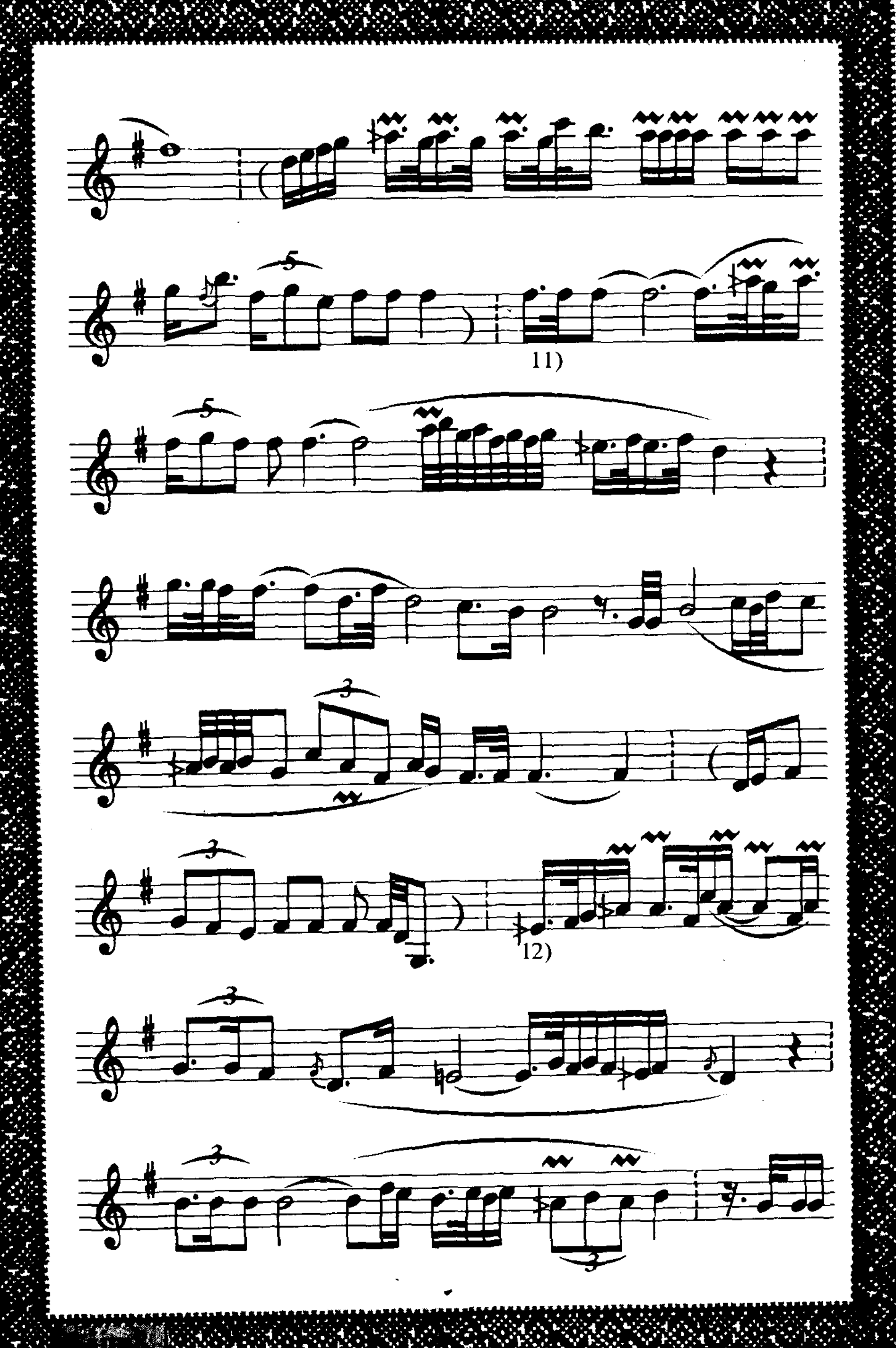

5)
6)

7)
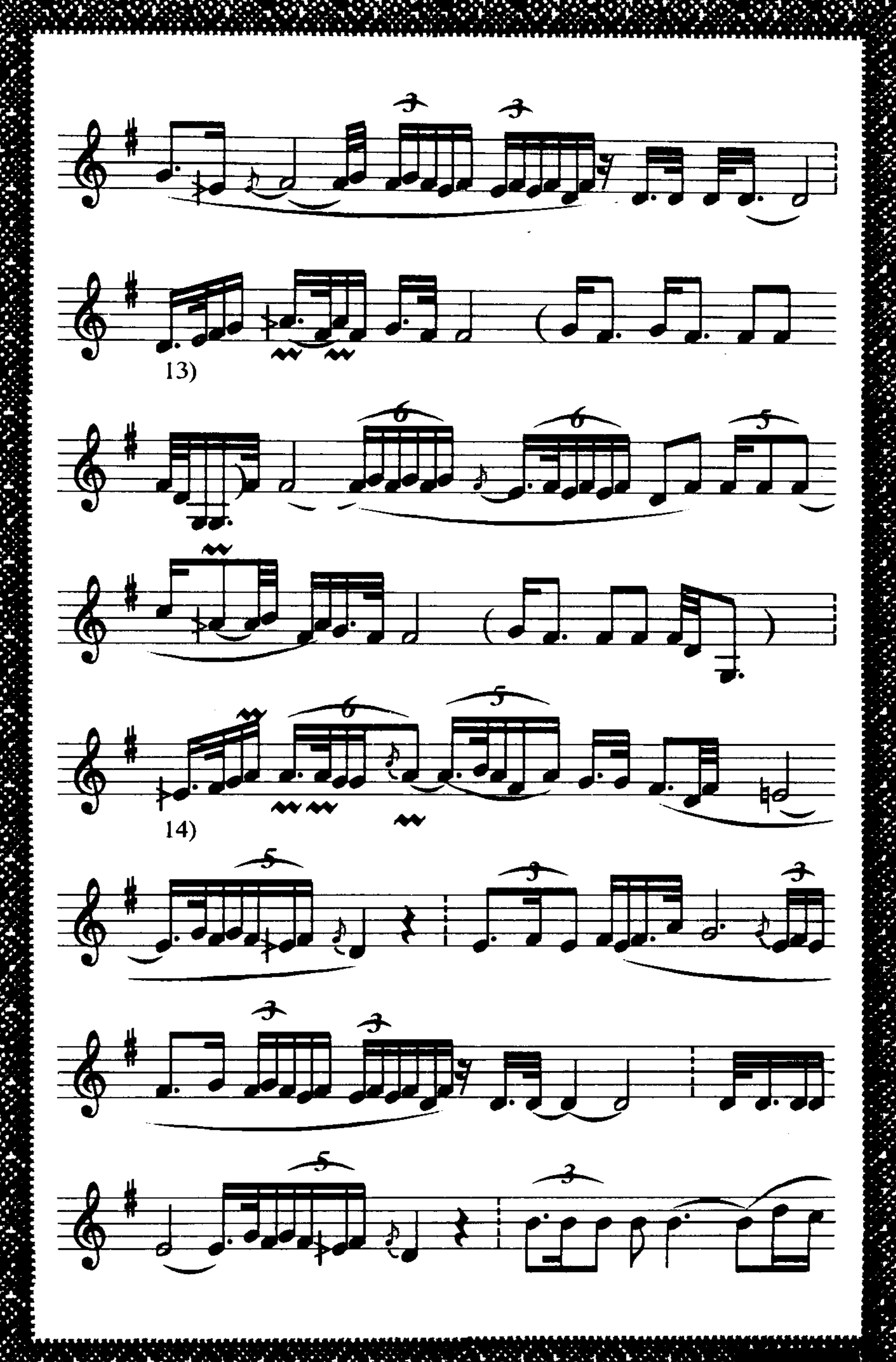

9)
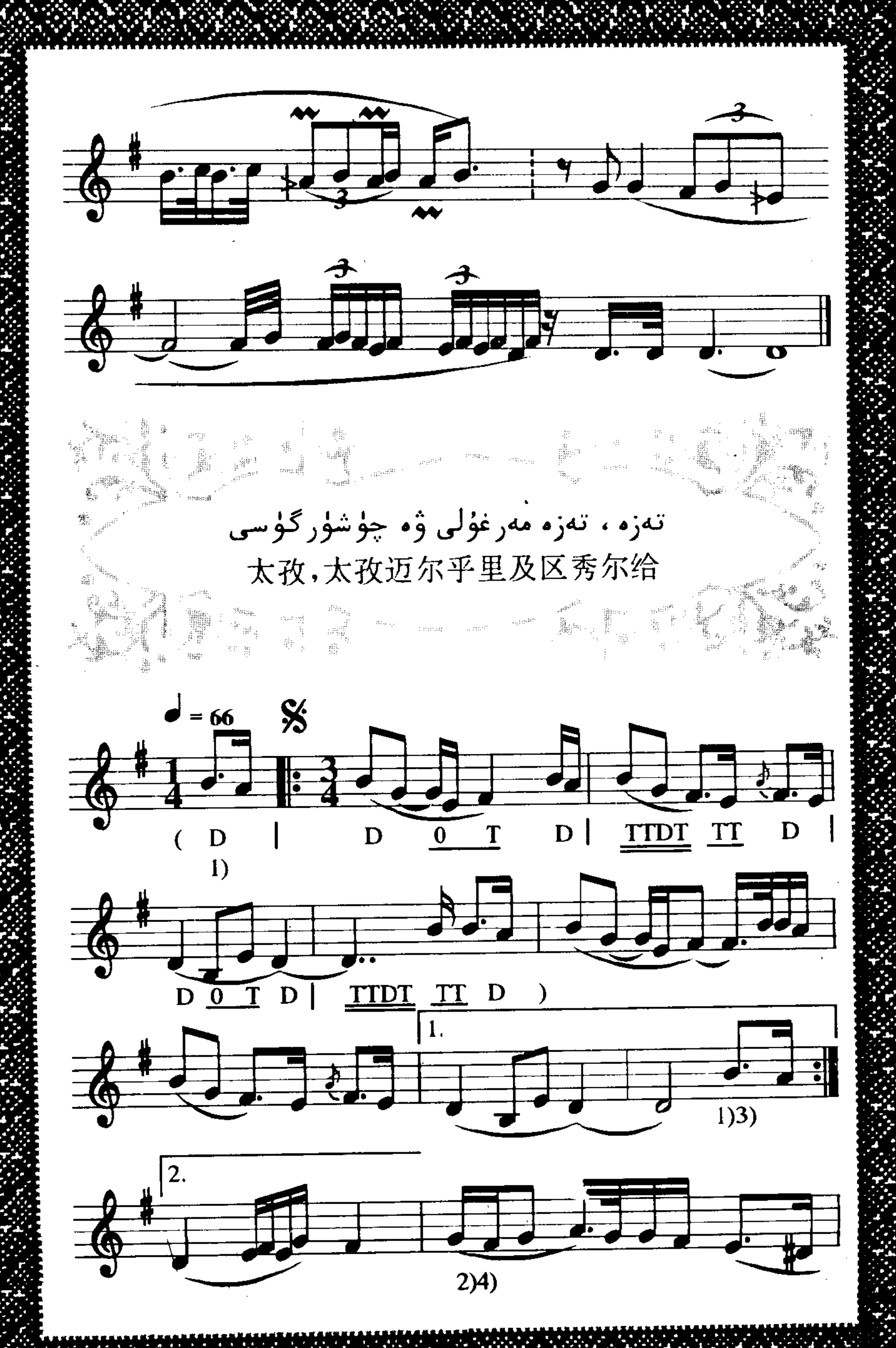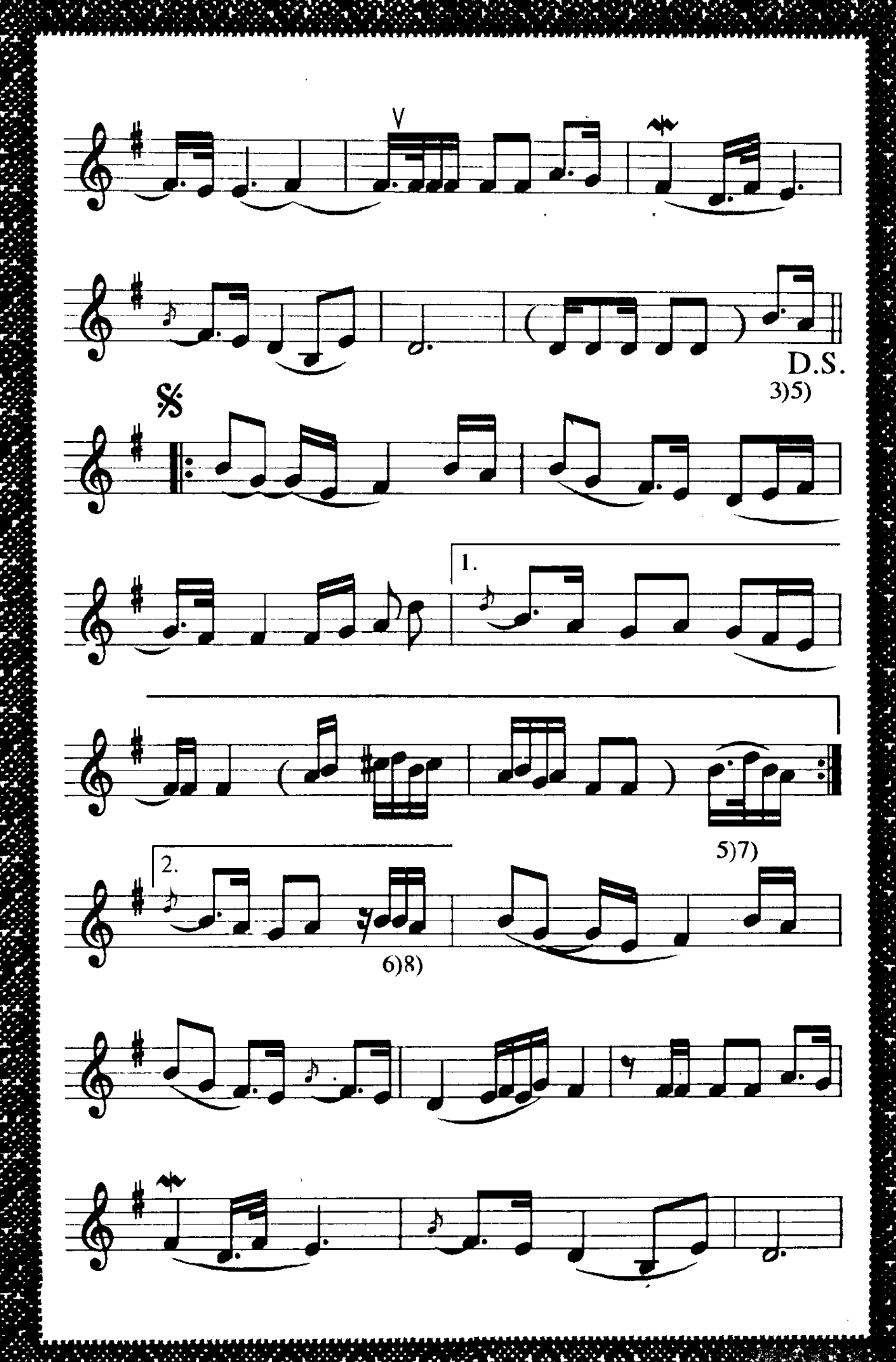

10)
11)
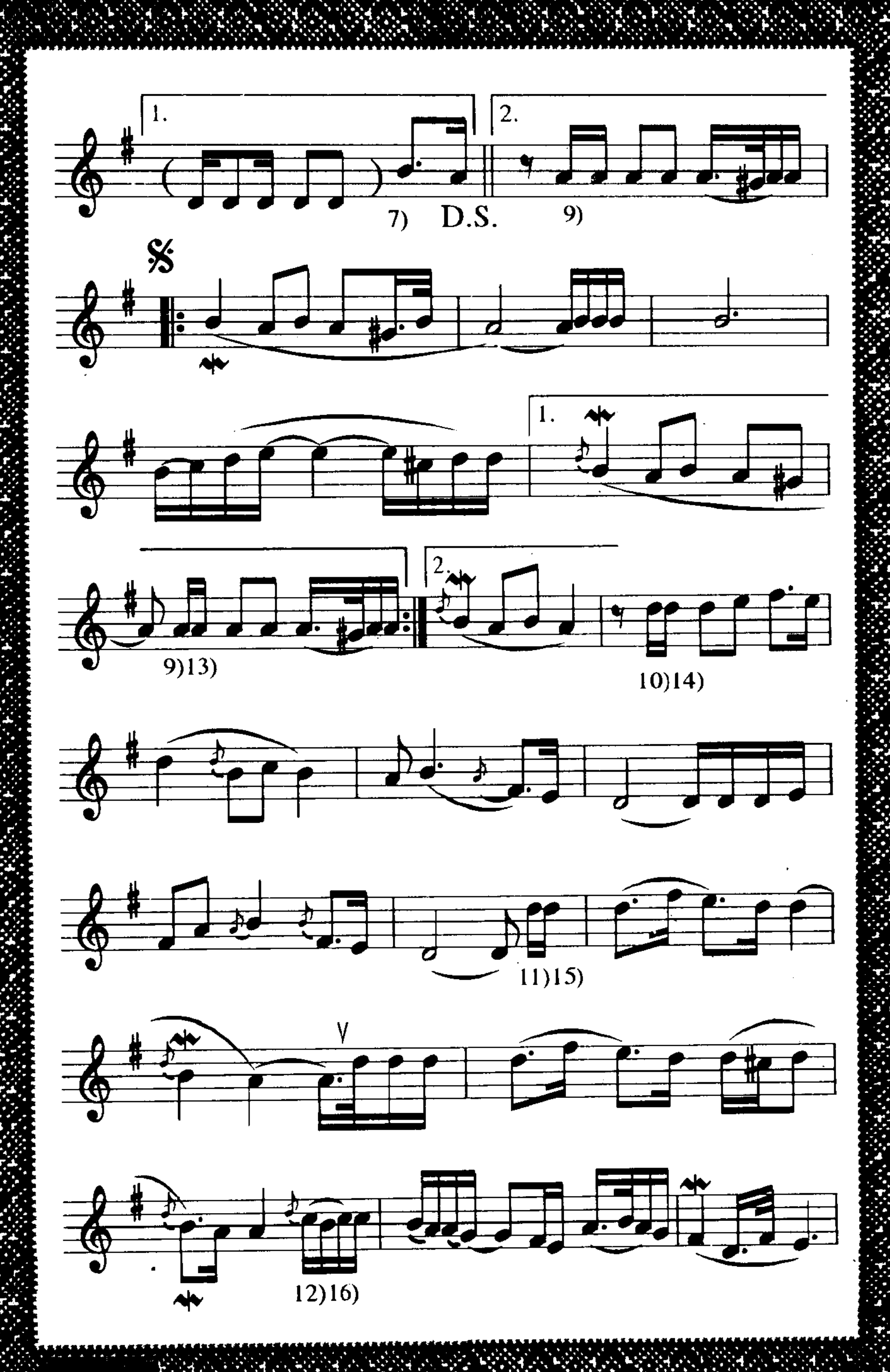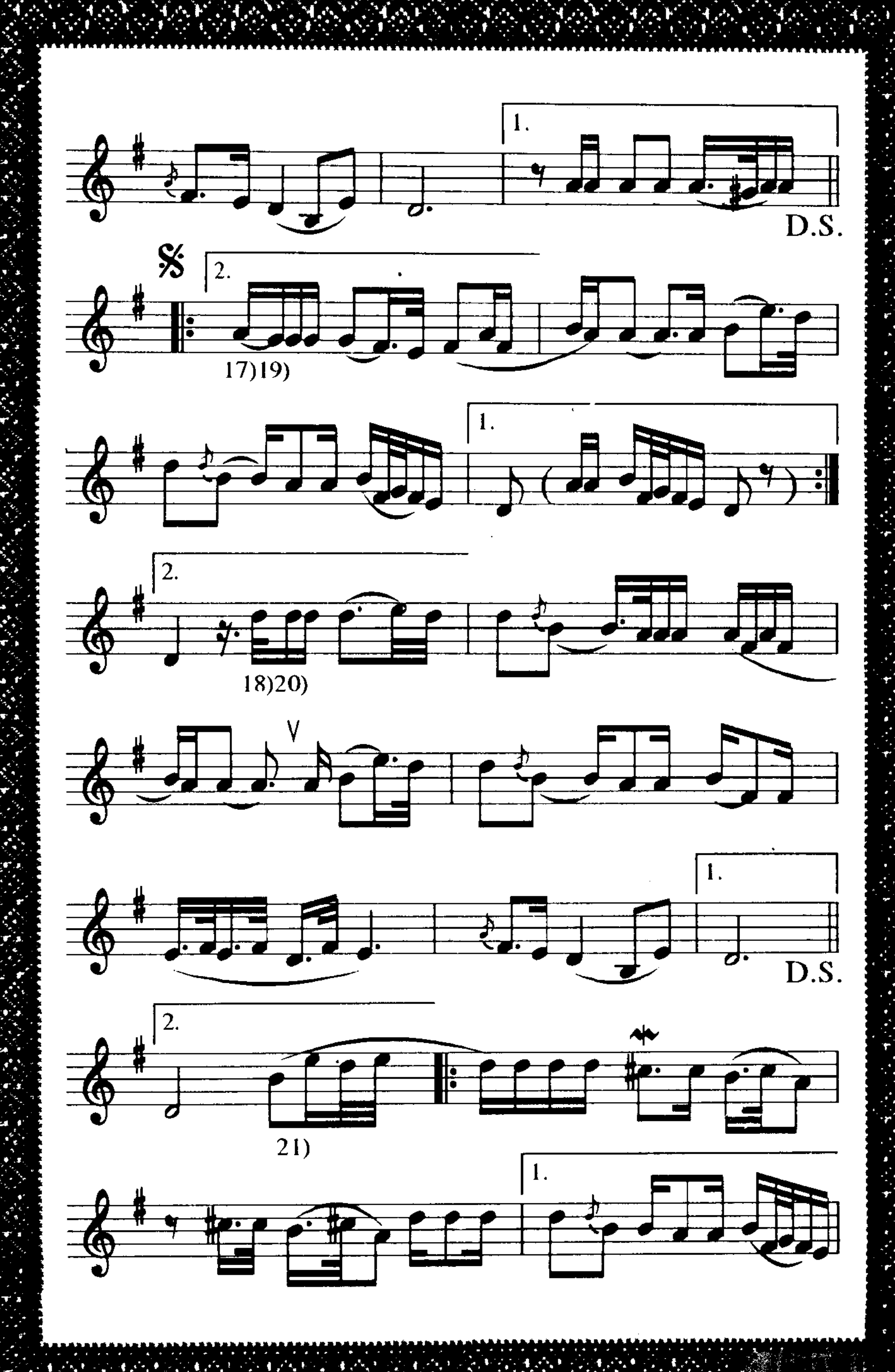

11)
12)
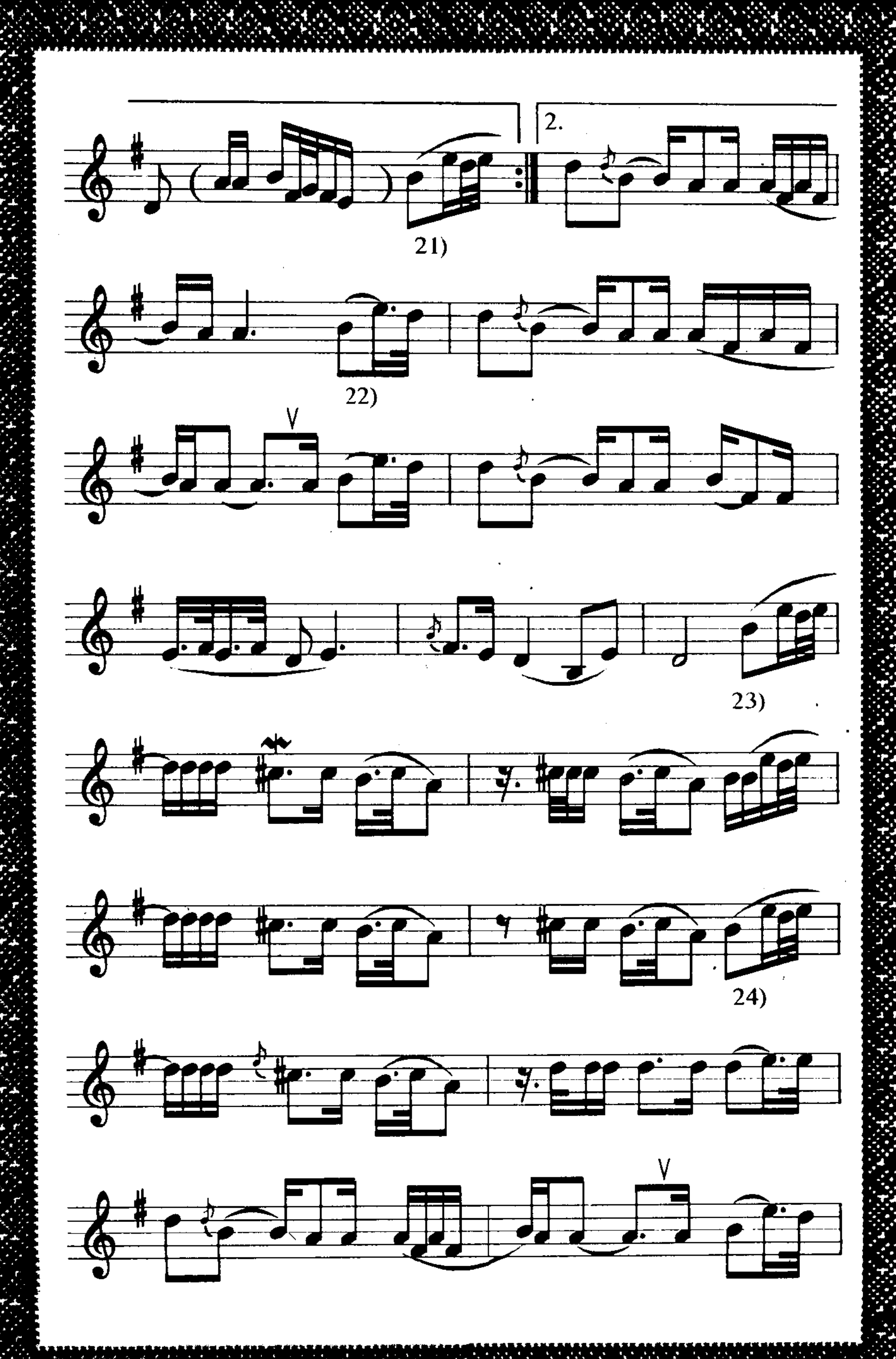

13)
14)
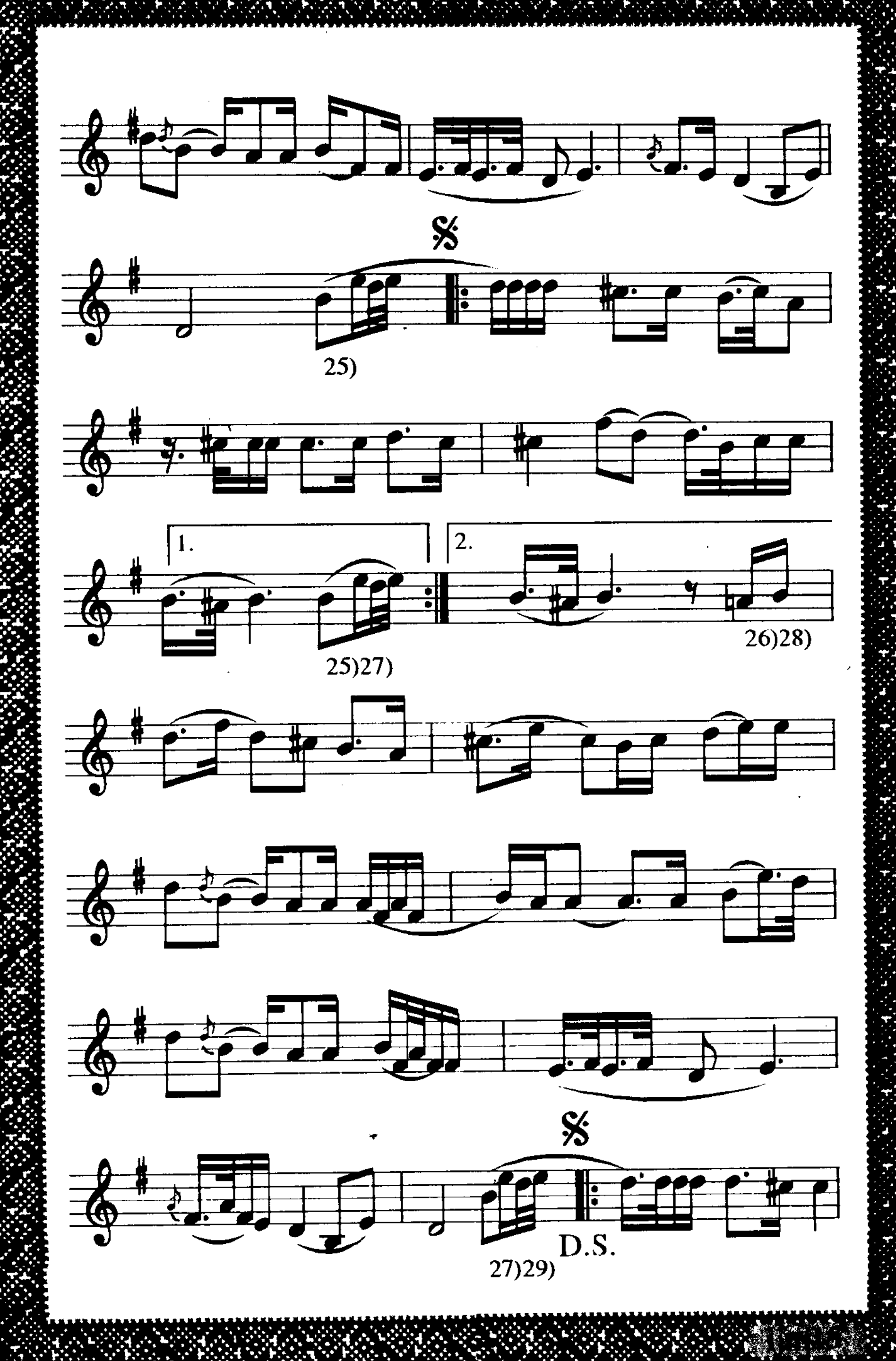

تەزە، تەزە مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۇسى
太孜，太孜迈尔乎里及区秀尔给
♩= 66
(D | D 0 T D | TTDT TT D |
1)
D 0 T D | TTDT TT D)
1.
1)3)
2.
2)4)

D.S.
3)5)
1.
5)7)
2.
6)8)
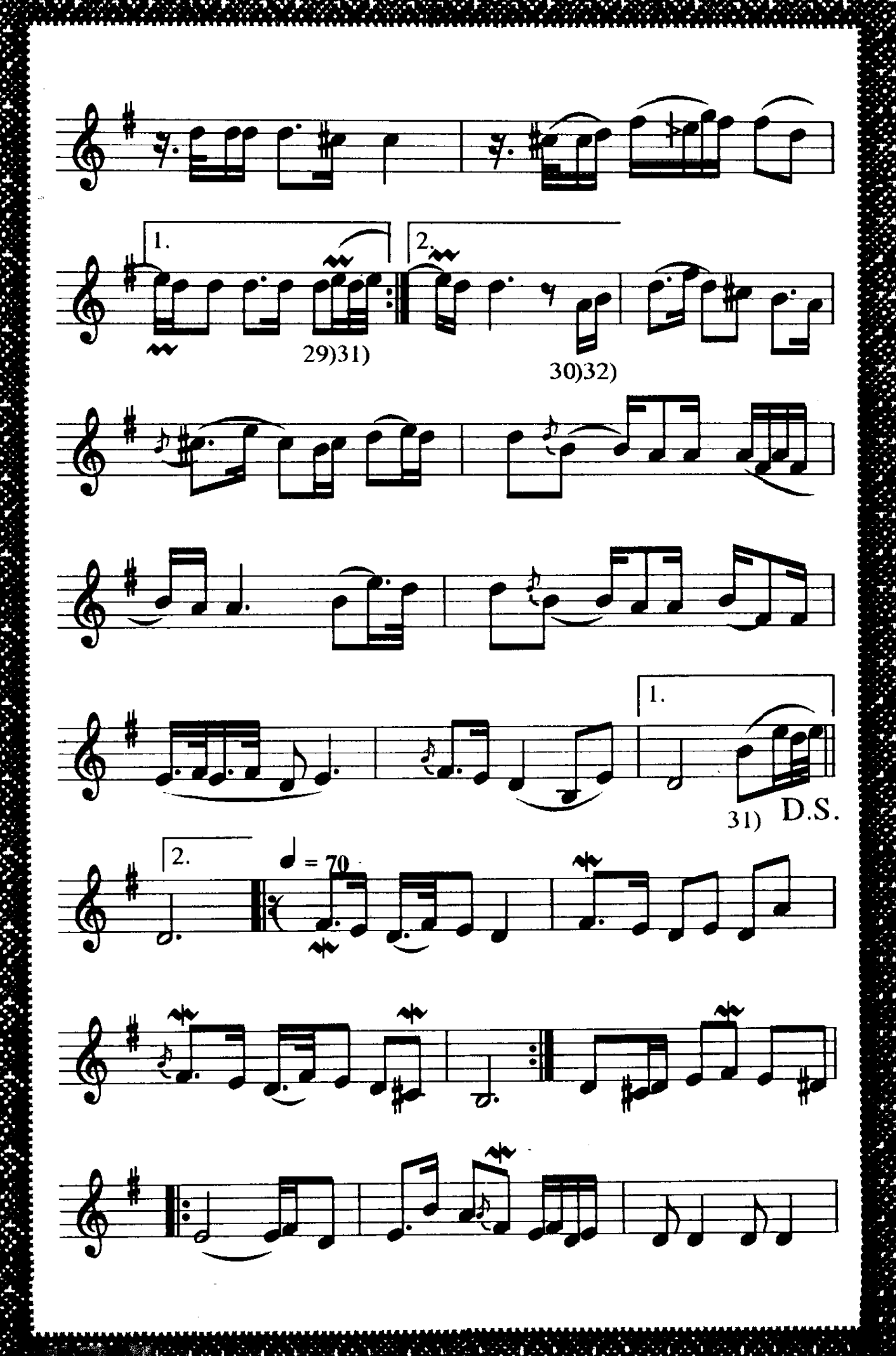

1.
2.
7) D.S.
9)
1.
2.
9)13)
10)14)
11)15)
12)16)
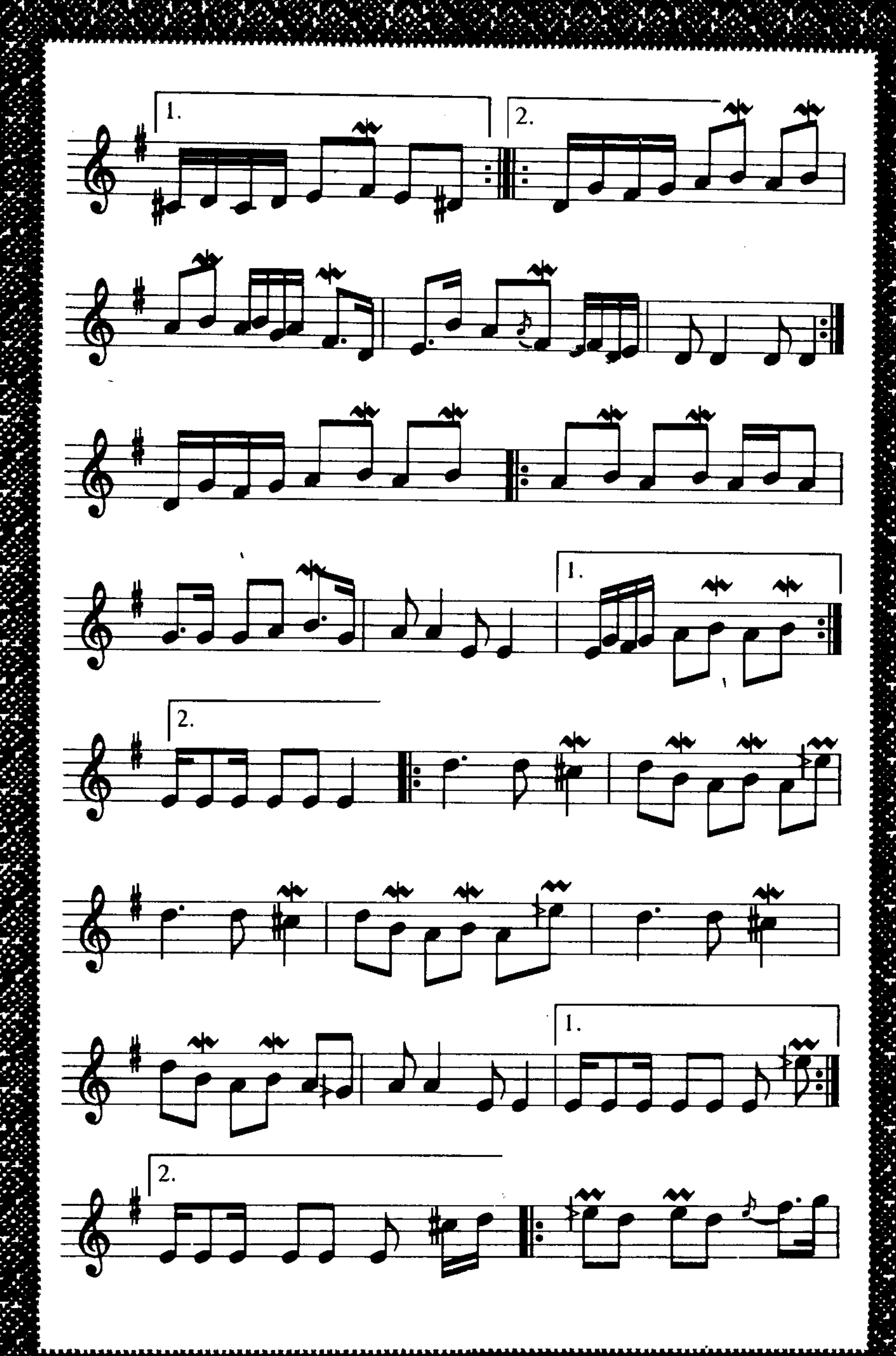

1.
D.S.
2.
17)19)
1.
2.
18)20)
1.
D.S.
2.
21)
1.

2.
21)
22)
23)
24)
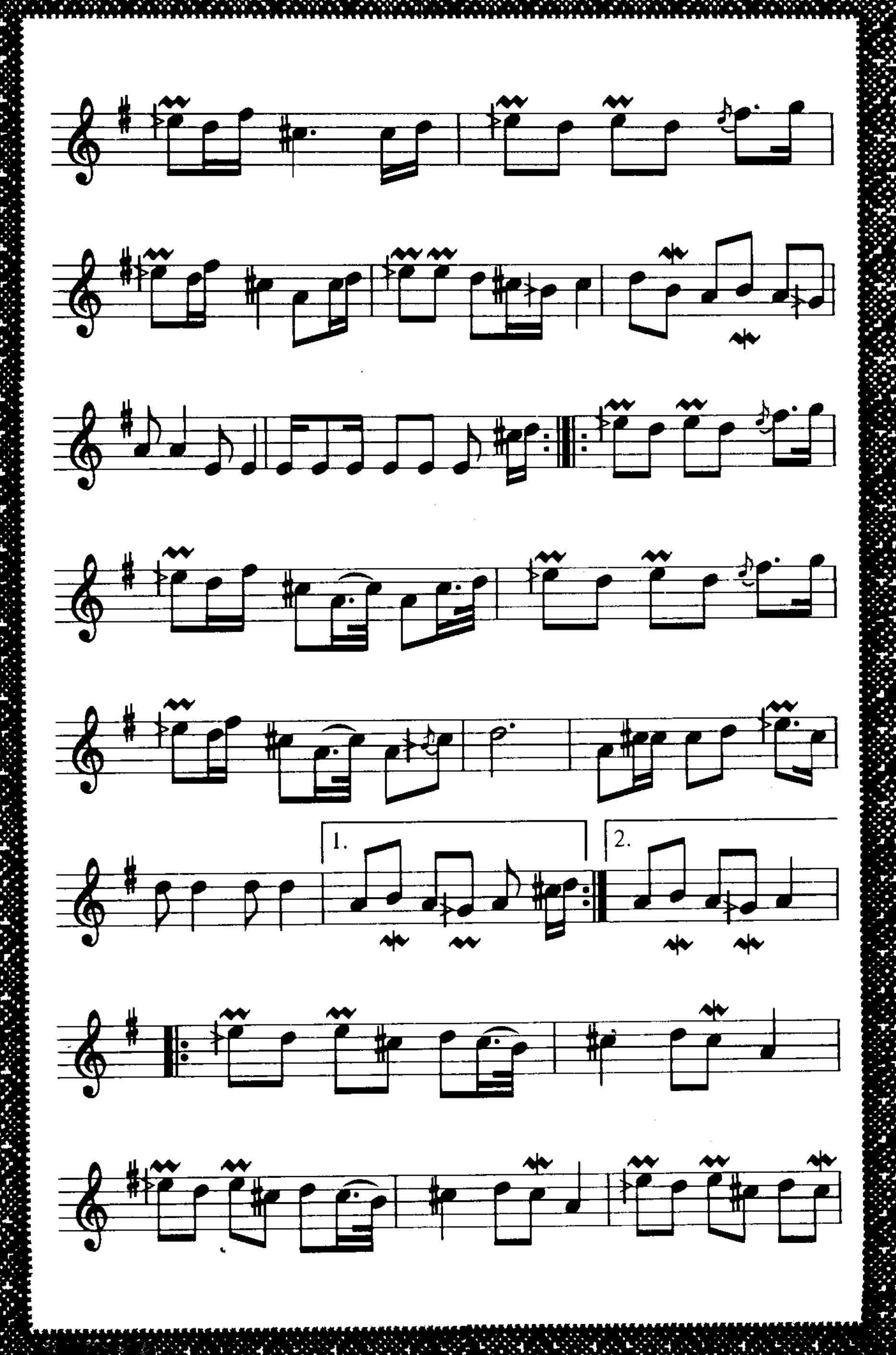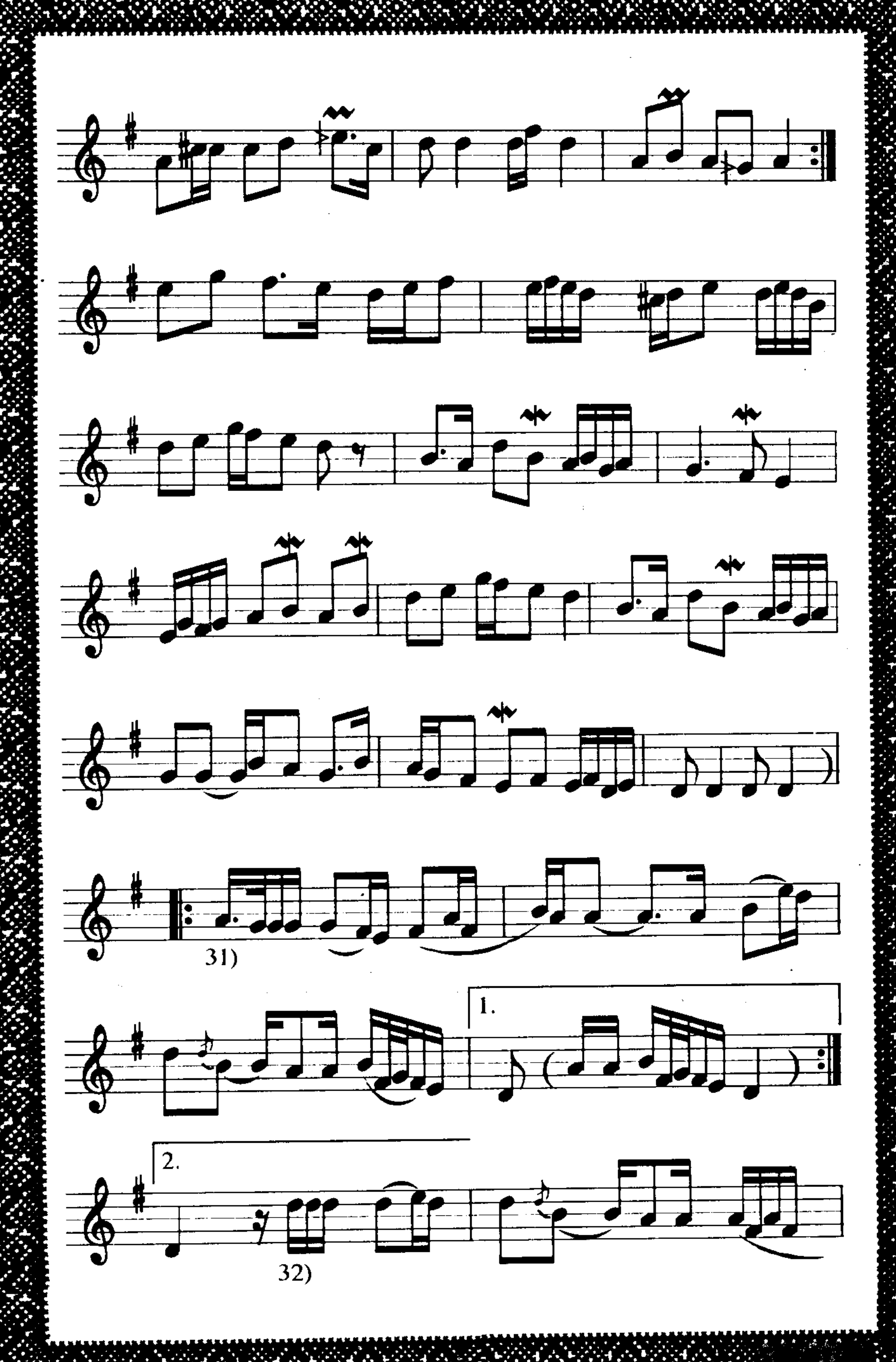

25)
1.
2.
25)27)
26)28)
D.S.
27)29)
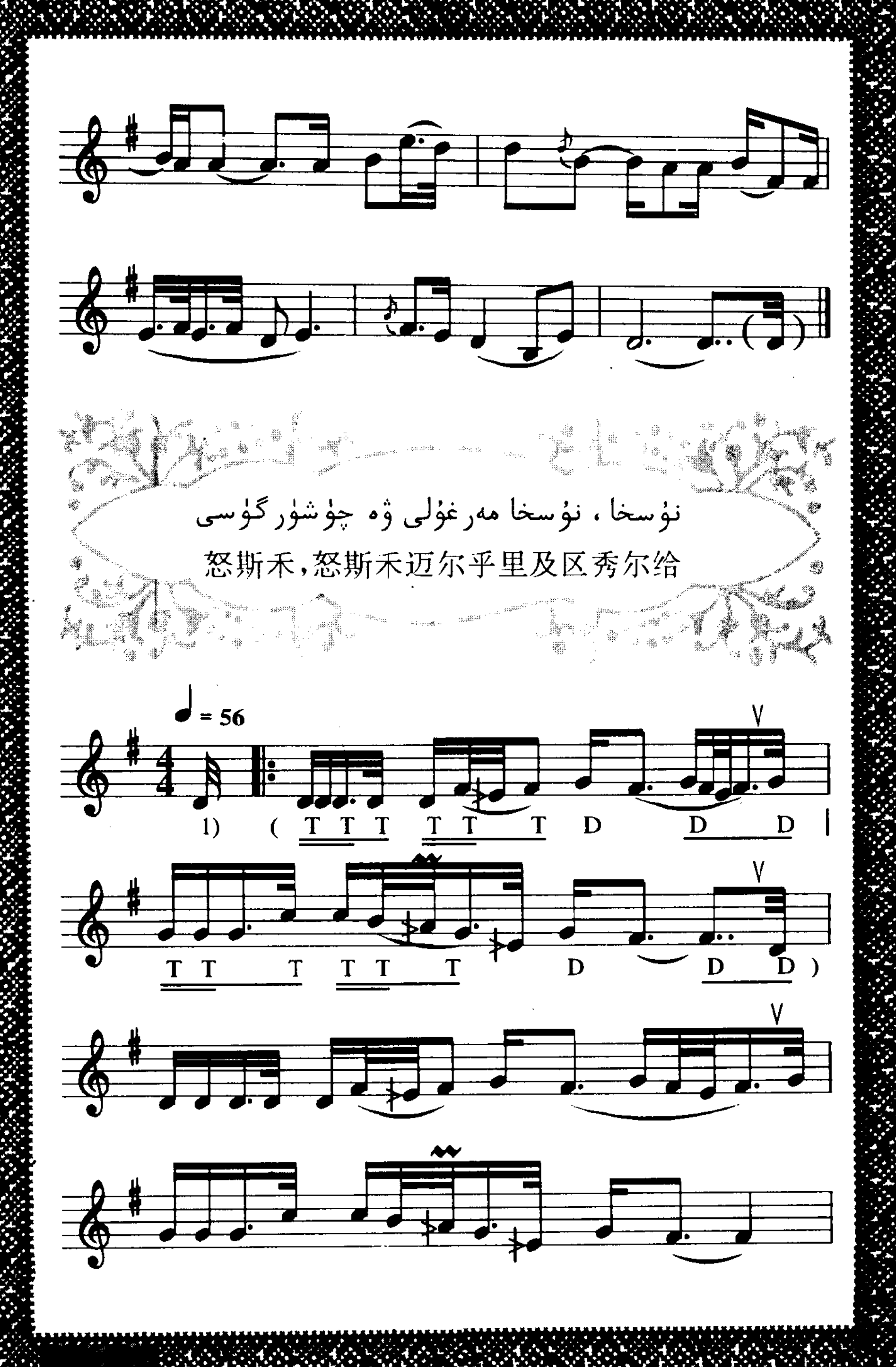

1.
2.
29)31)
30)32)
1.
31)
D.S.
2.
= 70
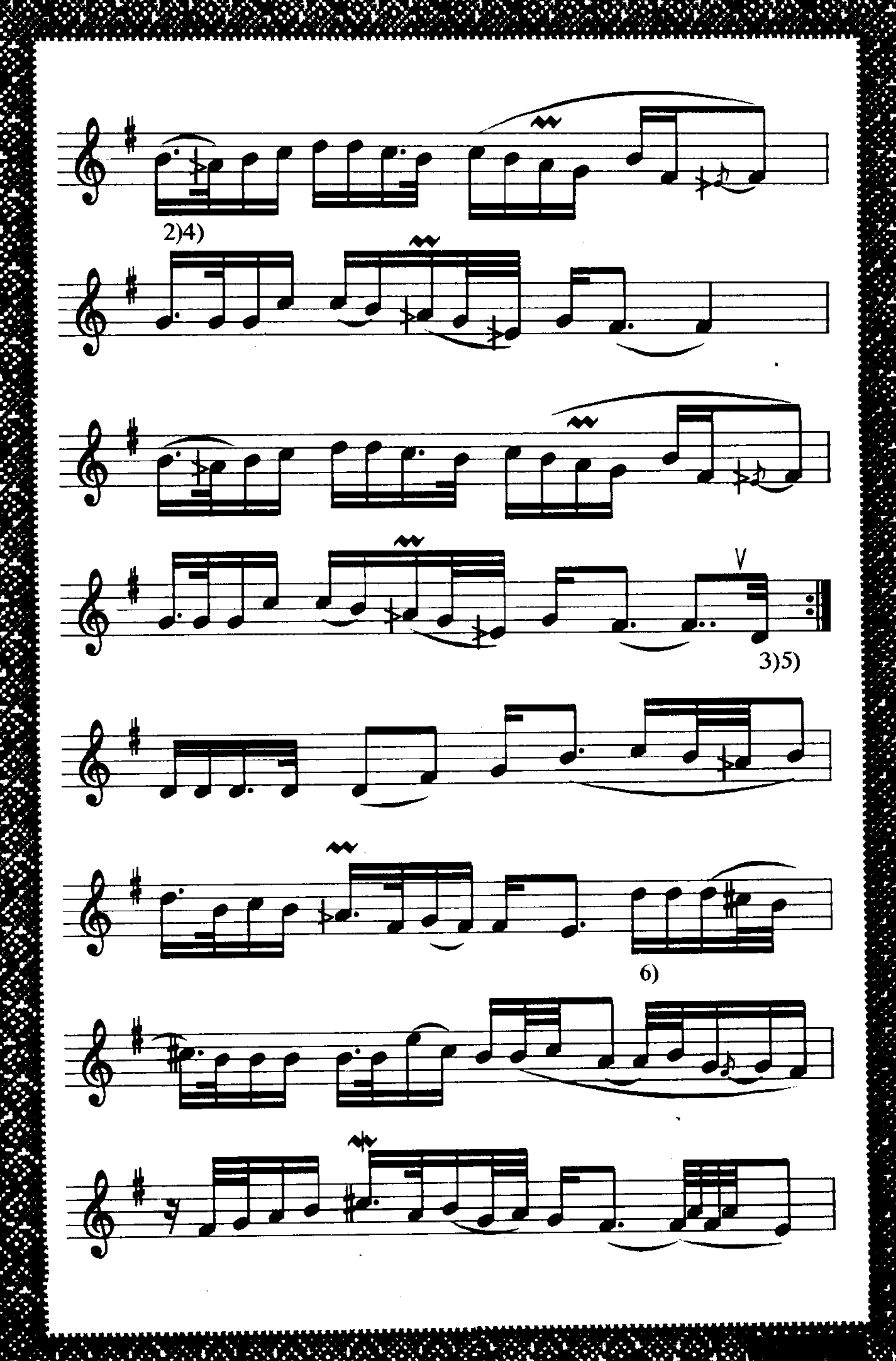

1.
2.
1.
2.
1.
2.
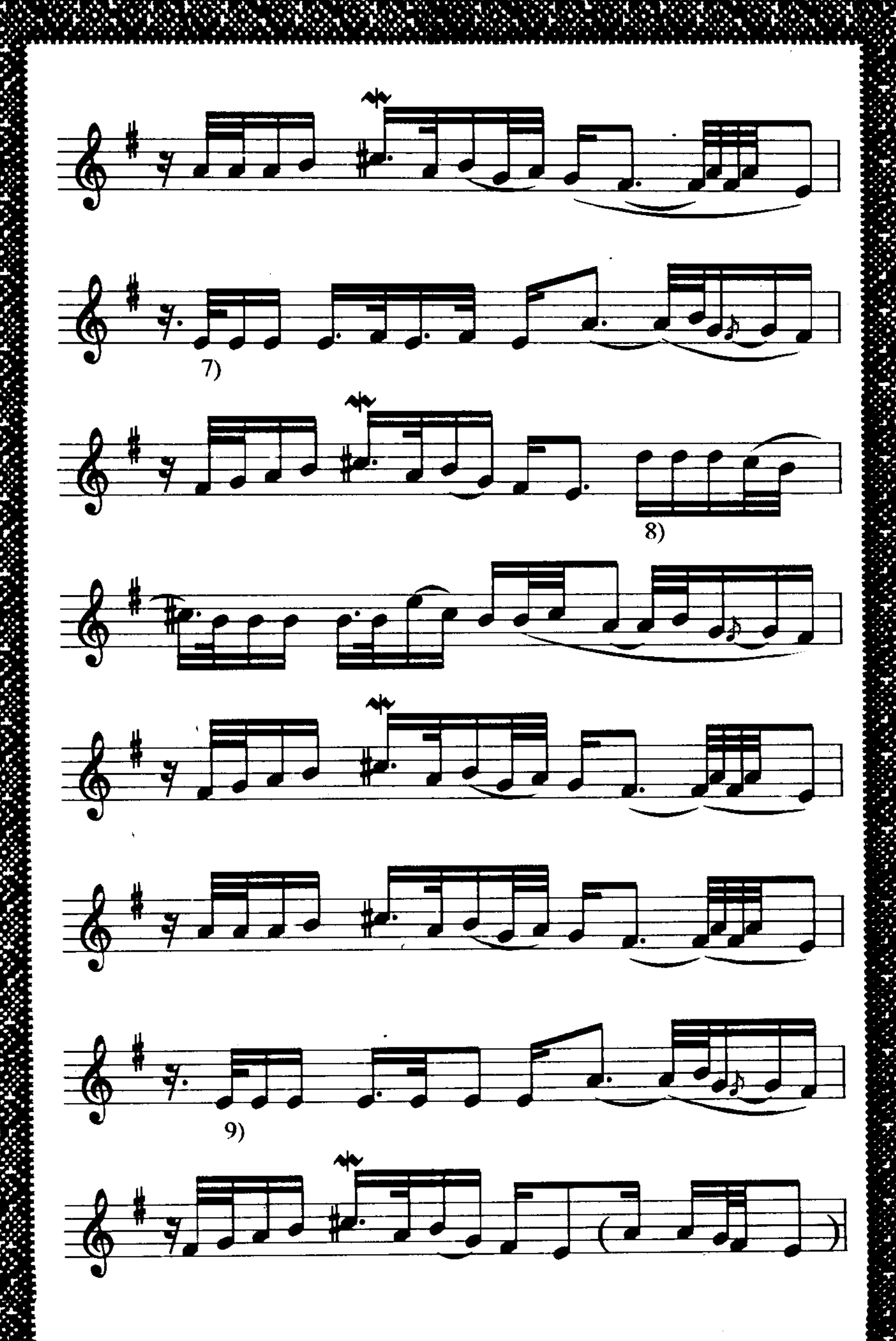

1.
2.
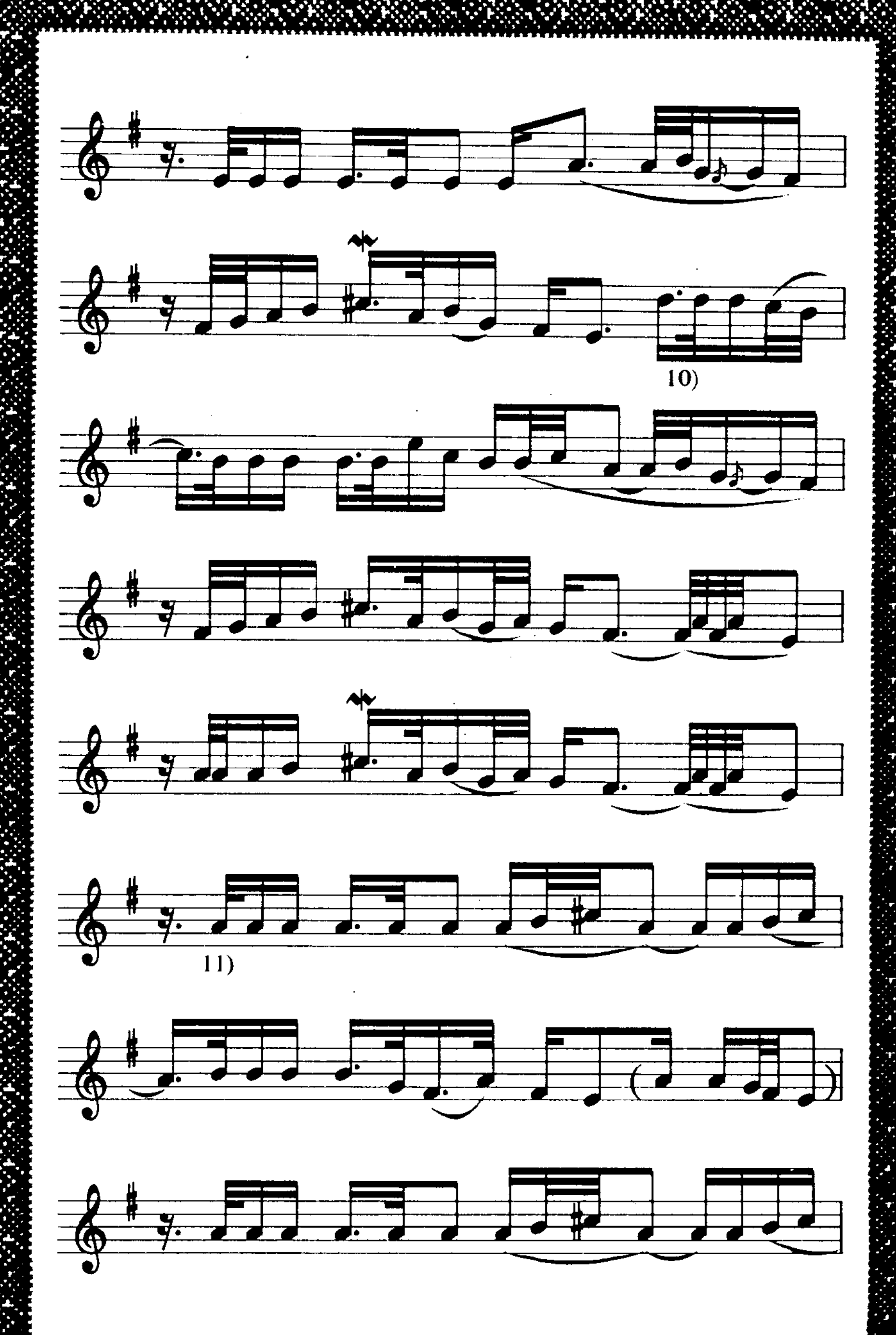

31)
1.
2.
32)
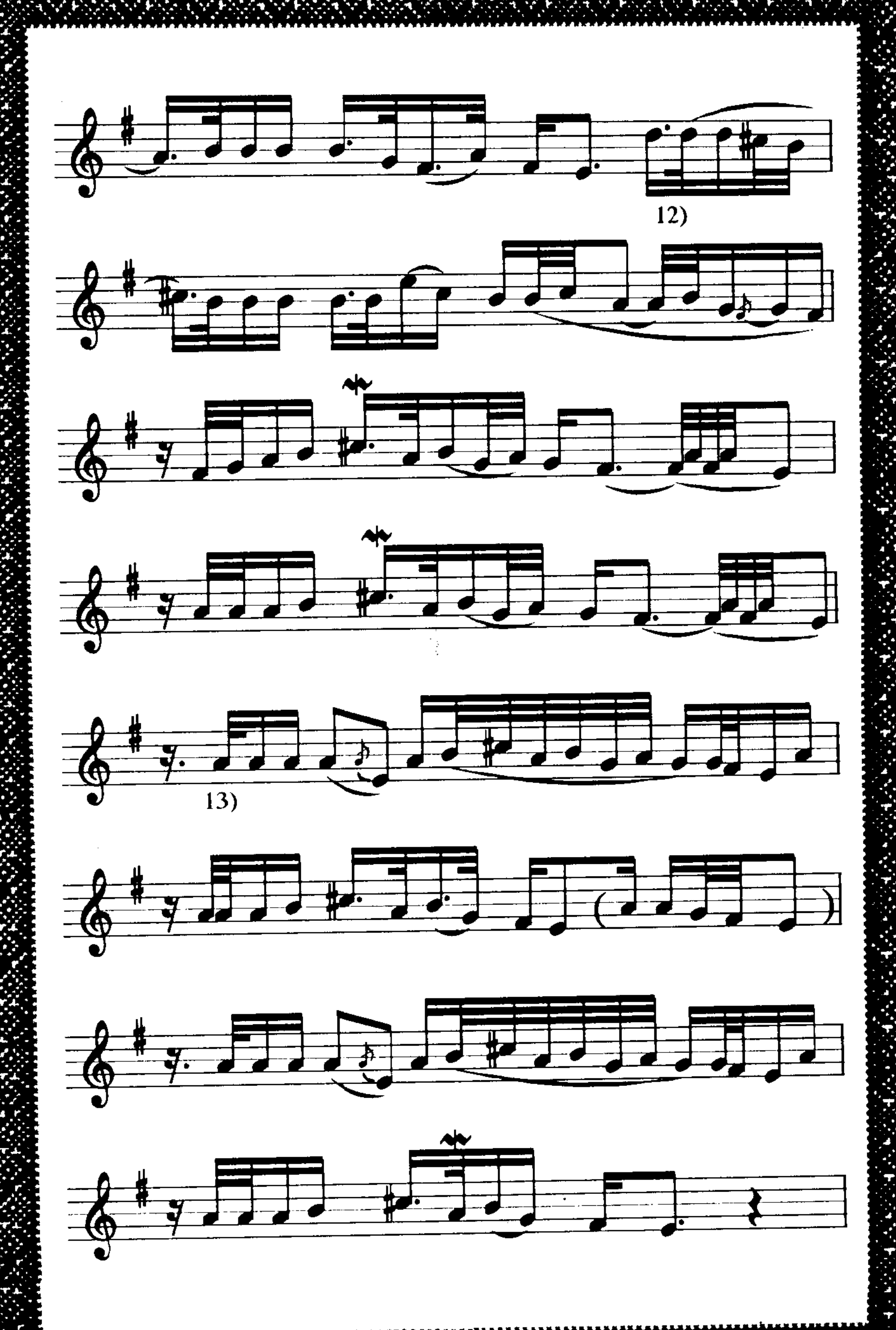

نۇسخا ، نۇسخا مەرغۇلى ۋە چۇشۇر گۈسى
怒斯禾,怒斯禾迈尔乎里及区秀尔给
♩ = 56
1) (T T T T T T D D D
T T T T T T D D D)
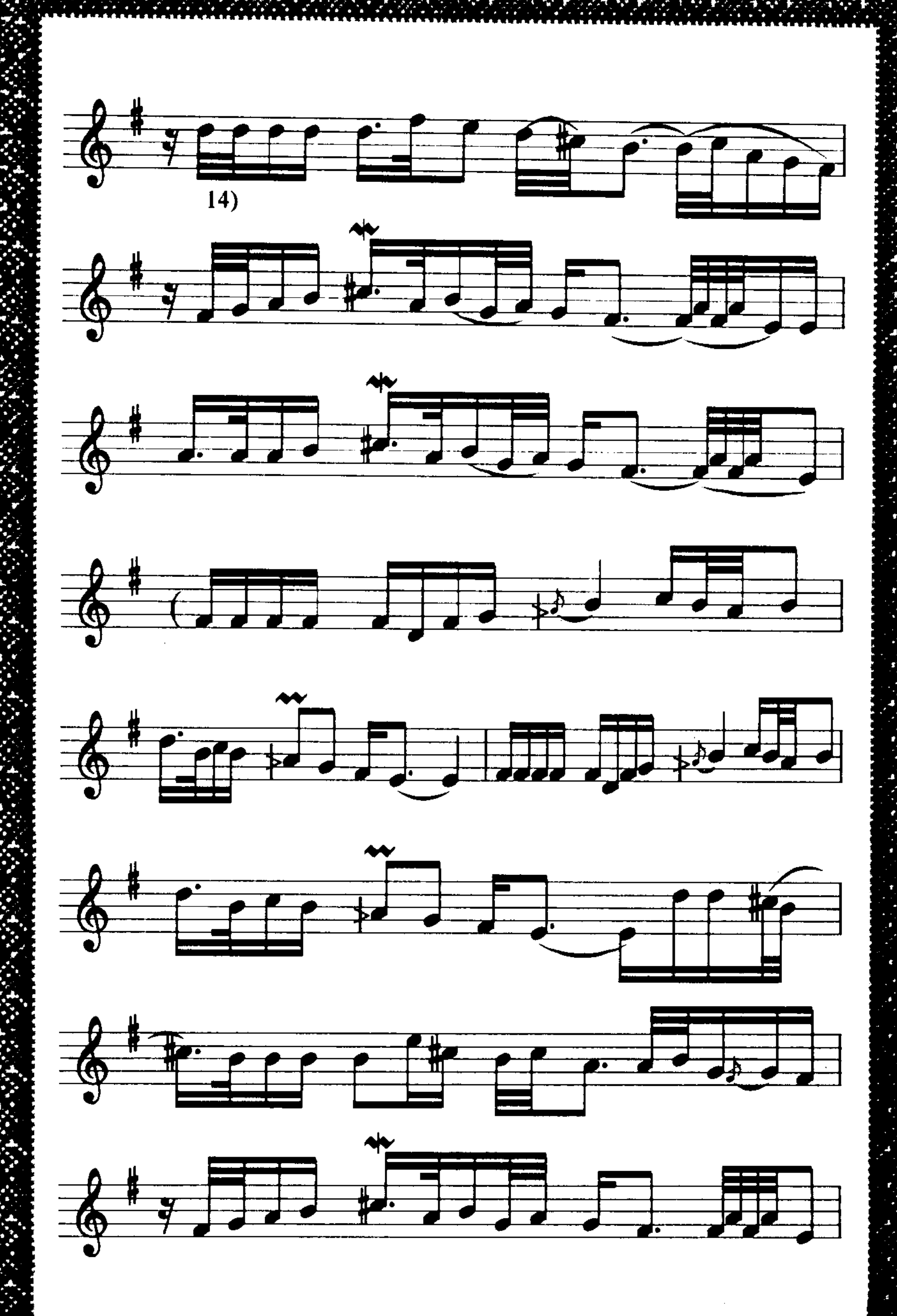

2)4)
3)5)
6)

7)
8)
9)
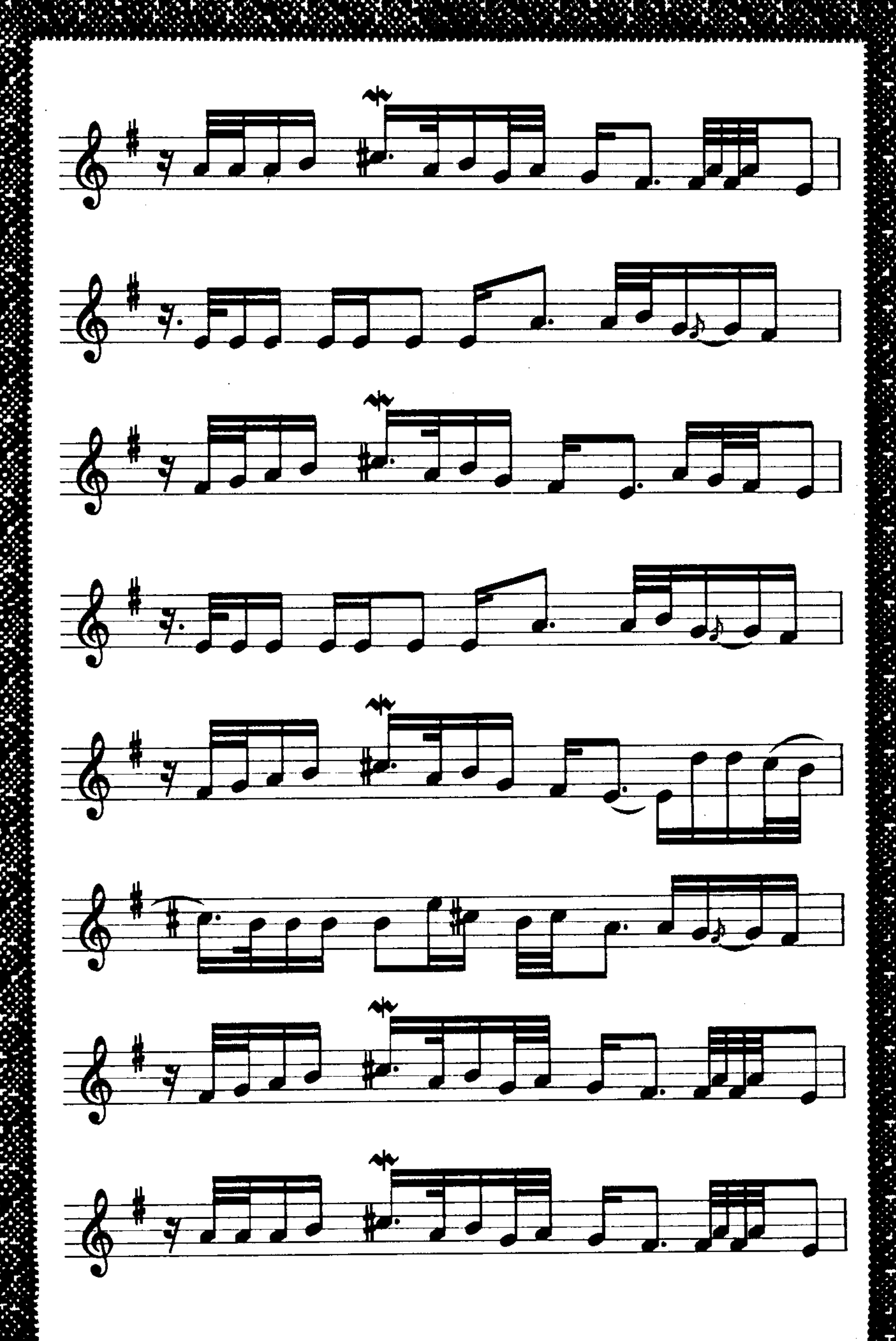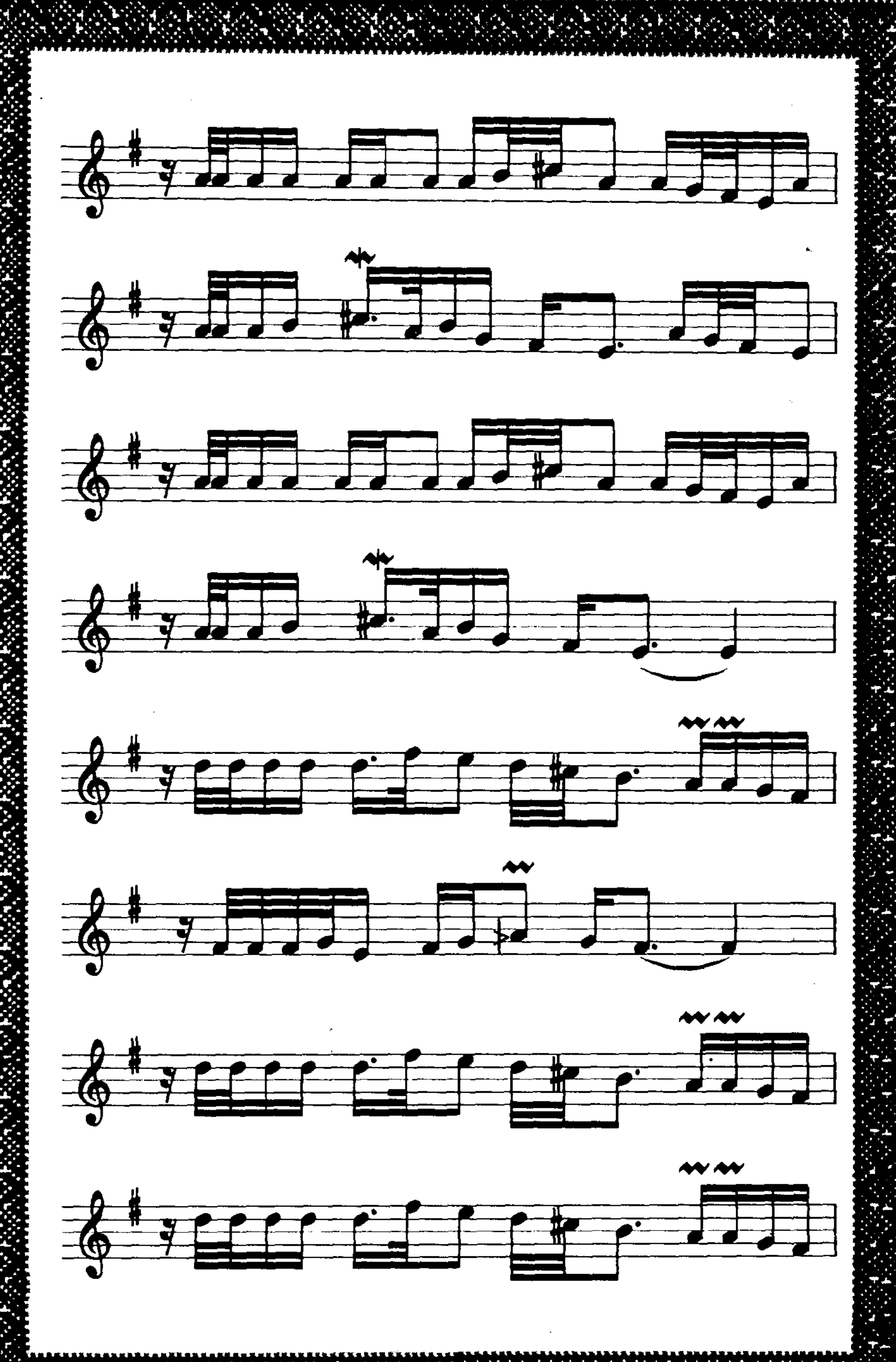

10)
11)
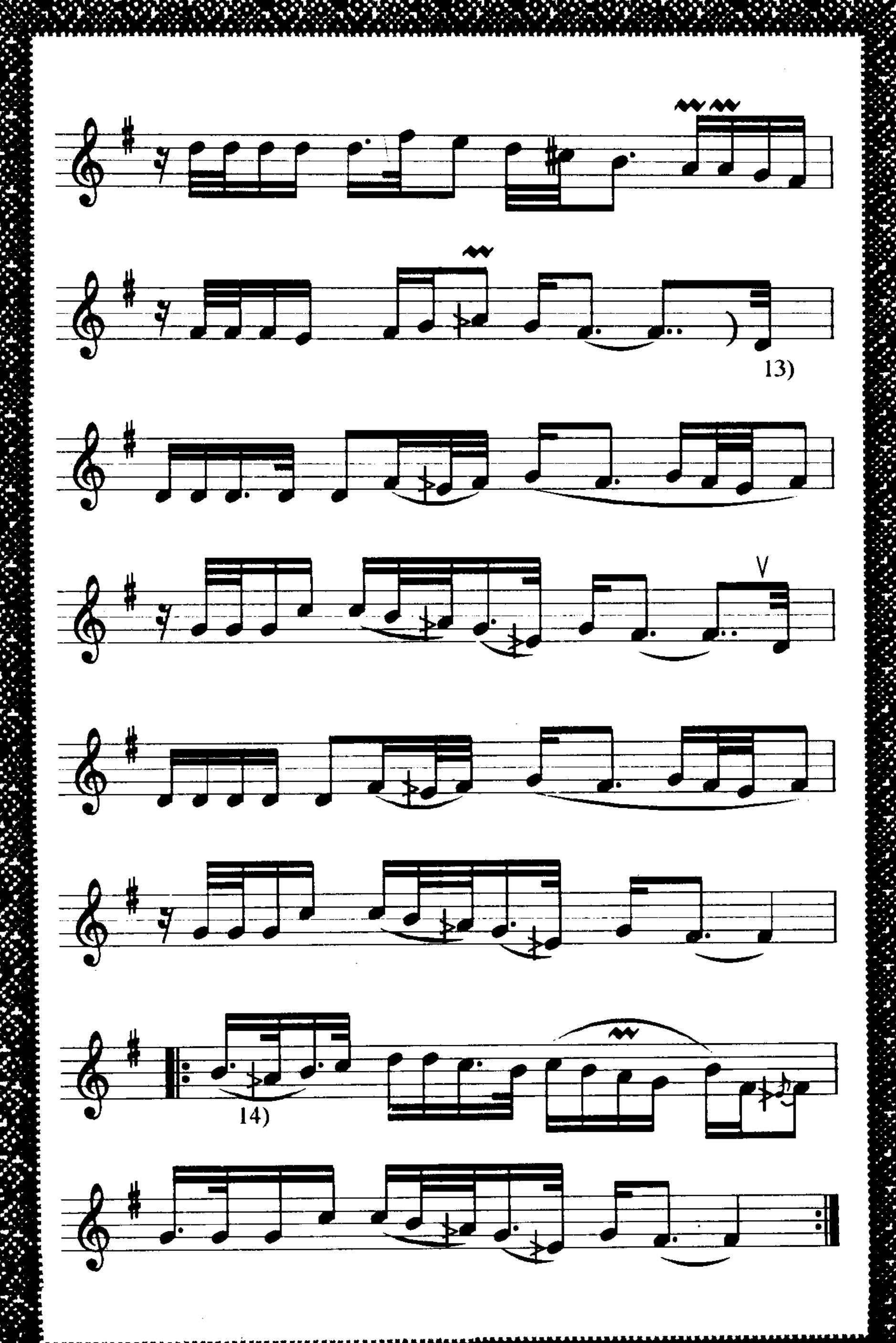

12)
13)
ijm24

14)
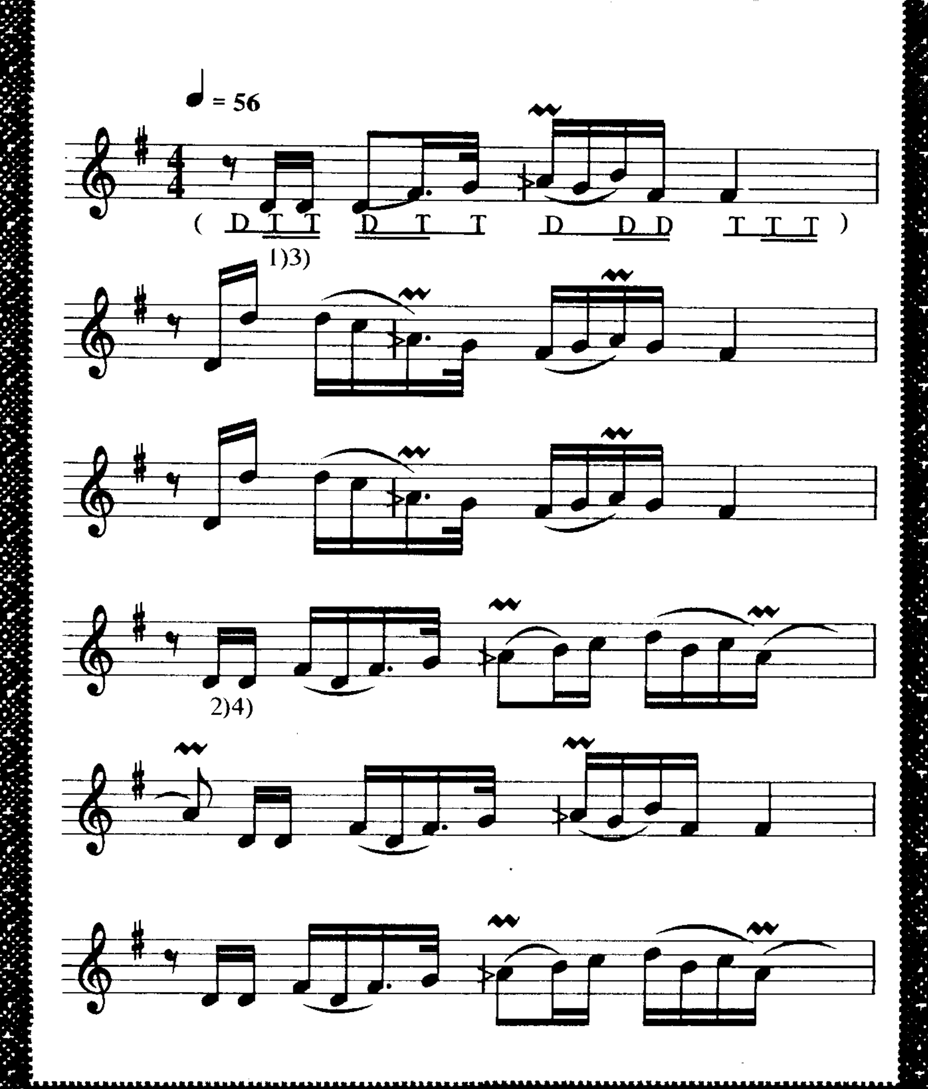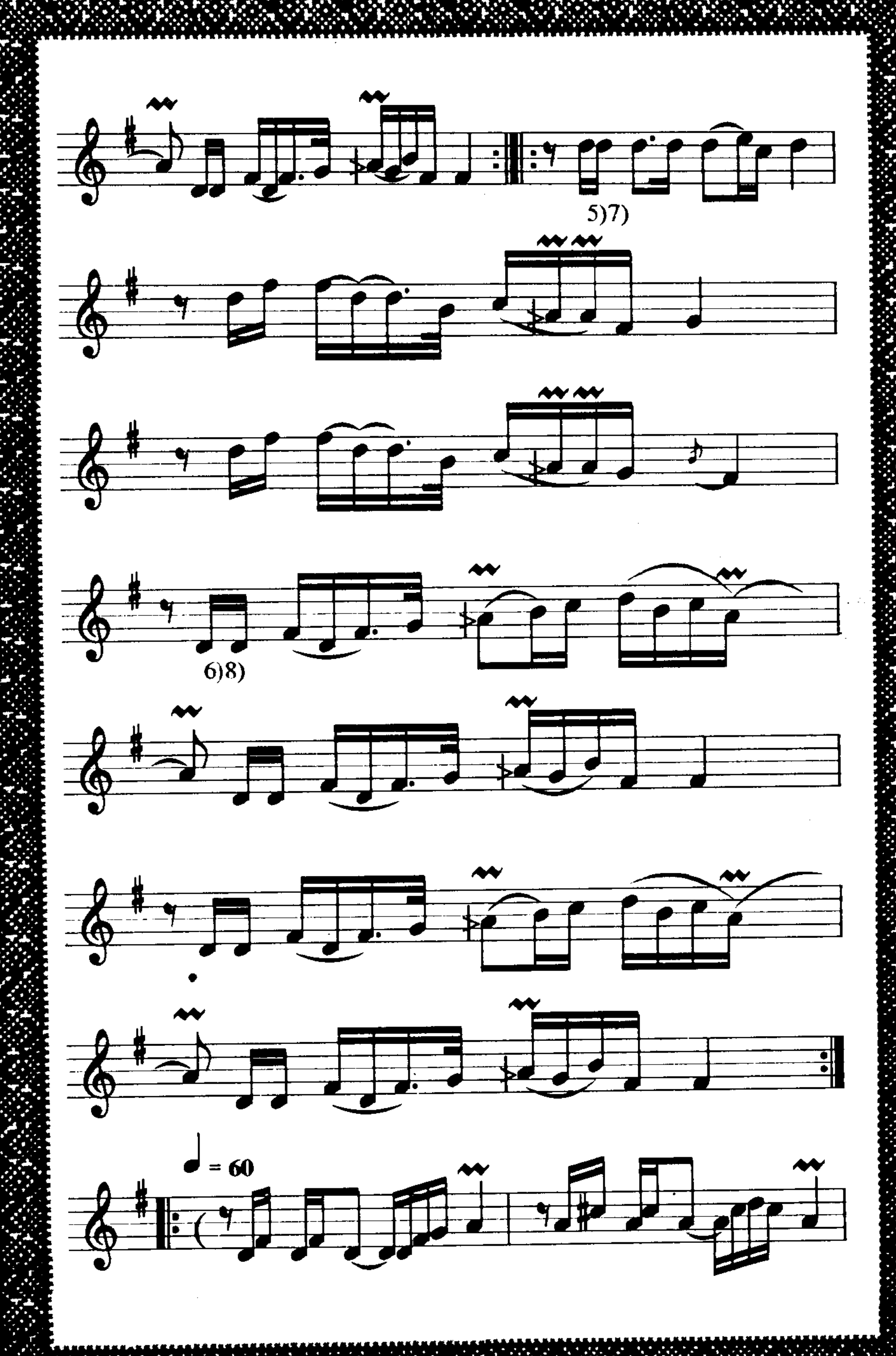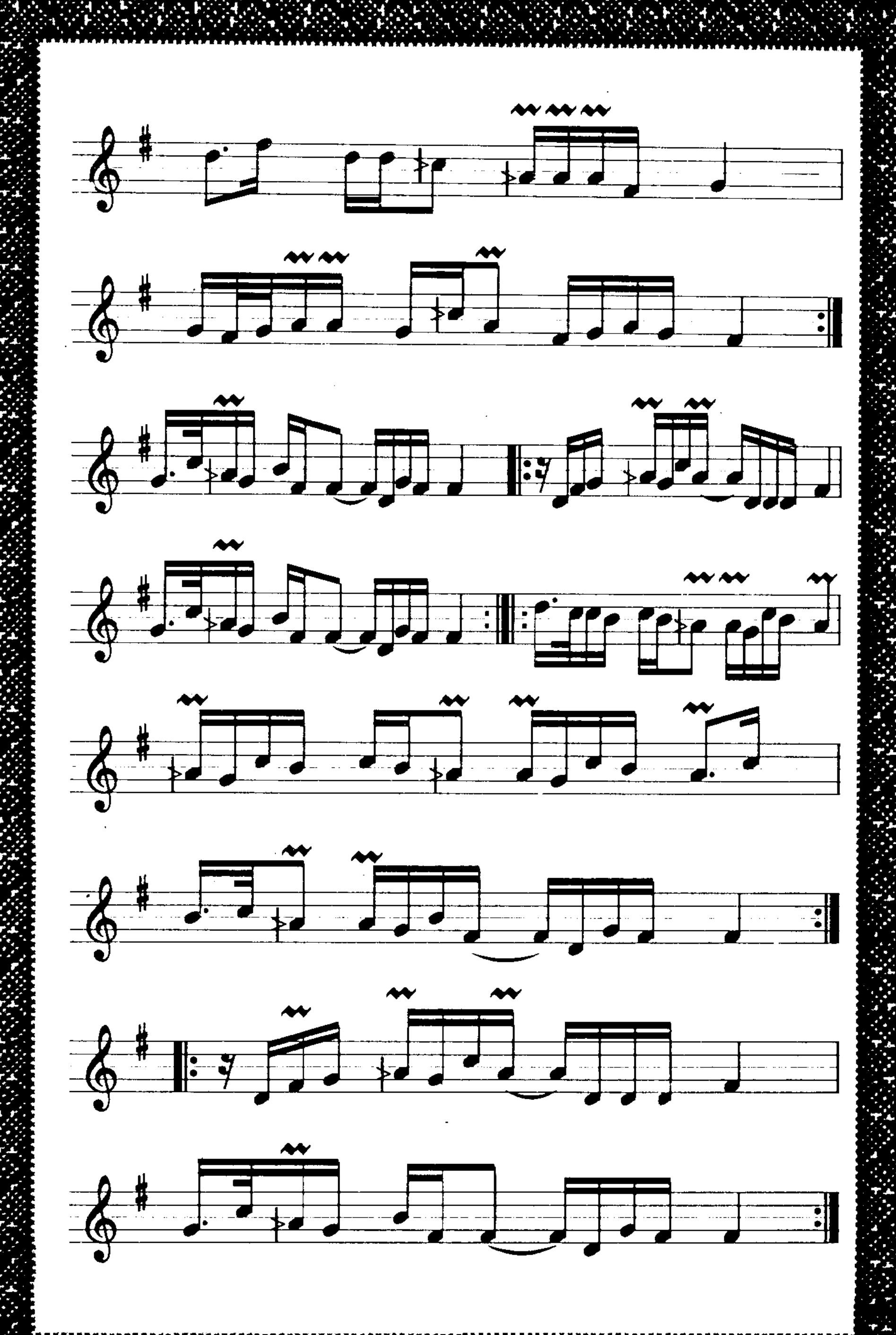

13)
14)
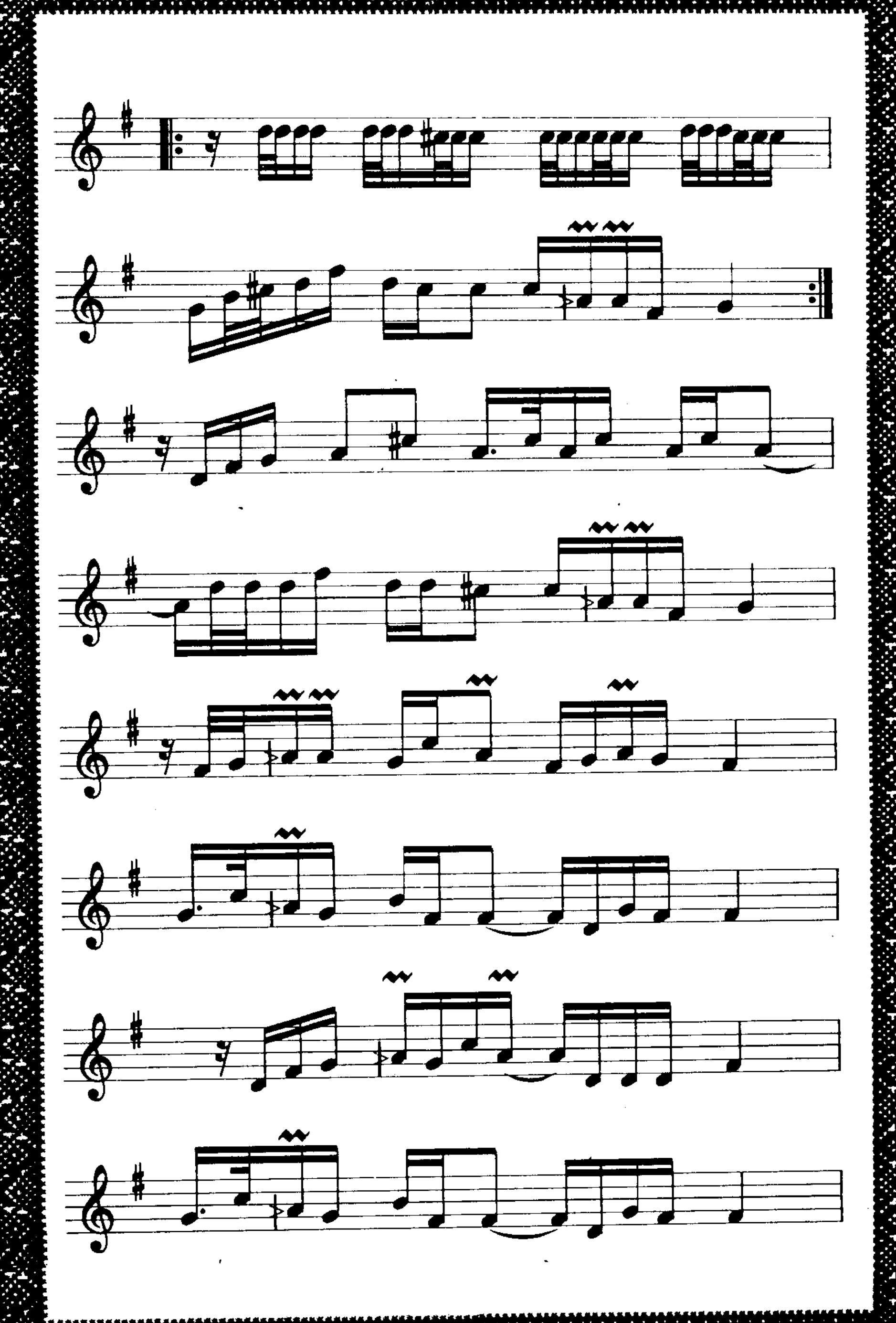
جۇلا ، جۇلا مەرغۇلى

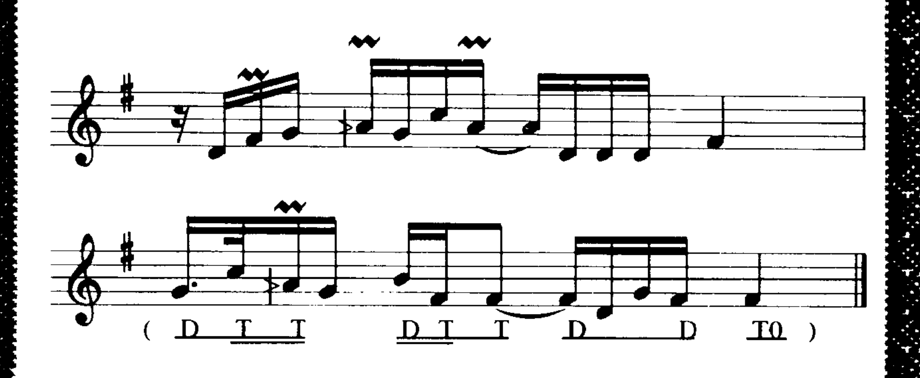
朱拉,朱拉迈尔乎里

5)7)
6)8)
= 60

سەنەم

赛乃姆

♩ = 96
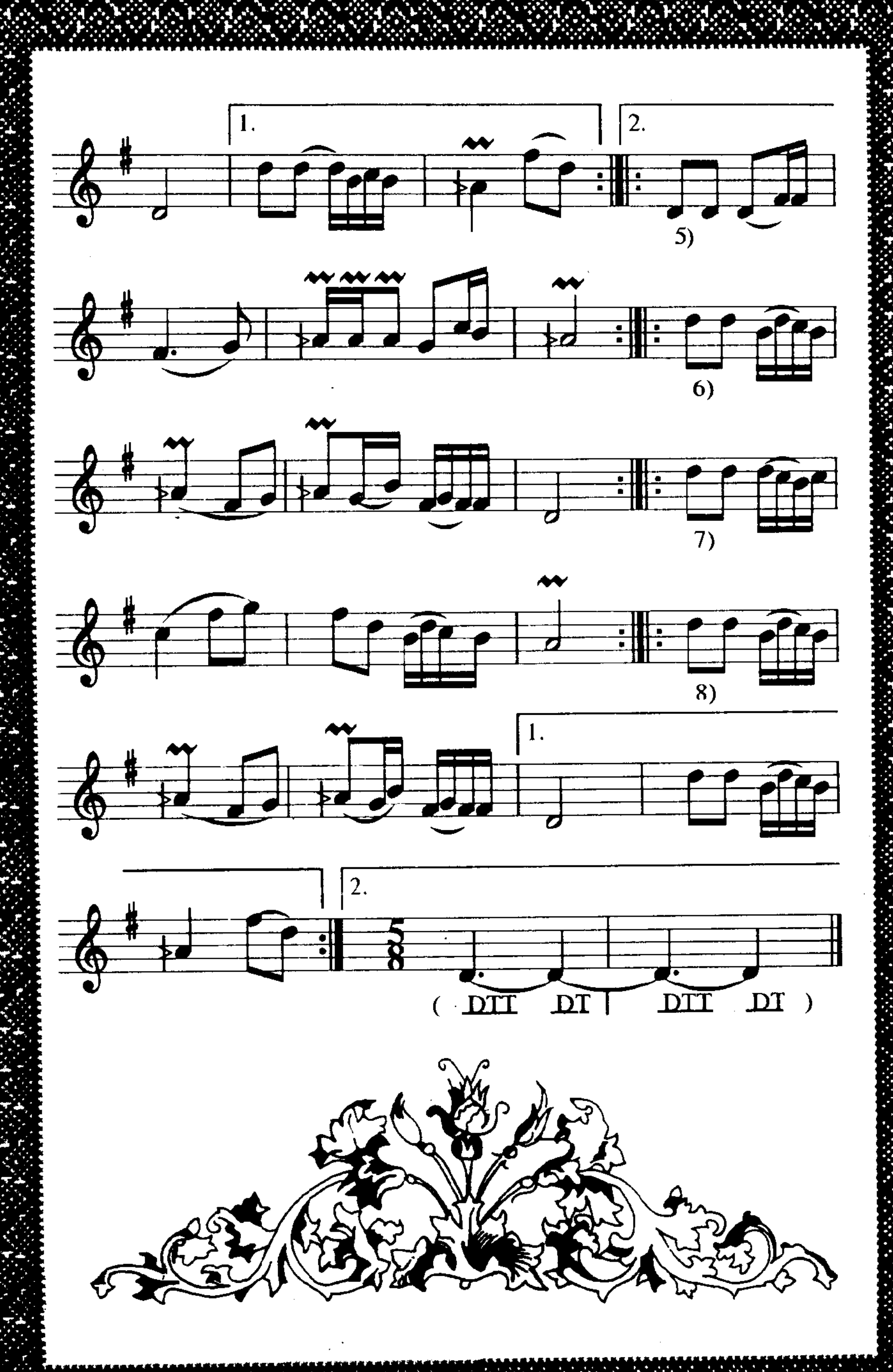
(D0T 0 T | D D D | D0T 0 T | D DT)

1)

2)
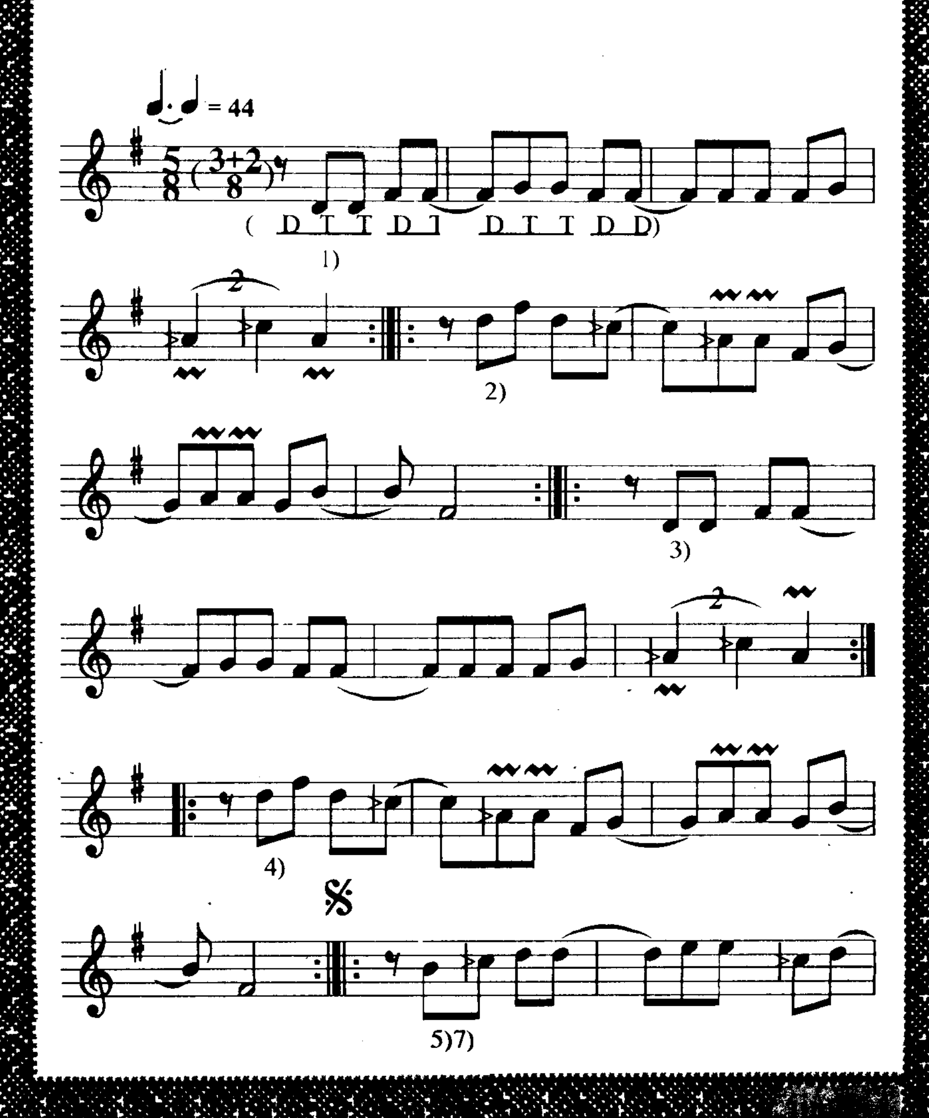
3)

4)

1.
2.
5)
6)
7)
8)
1.
2.
(DTT DT | DTT DT)

چوڭ سەلقە
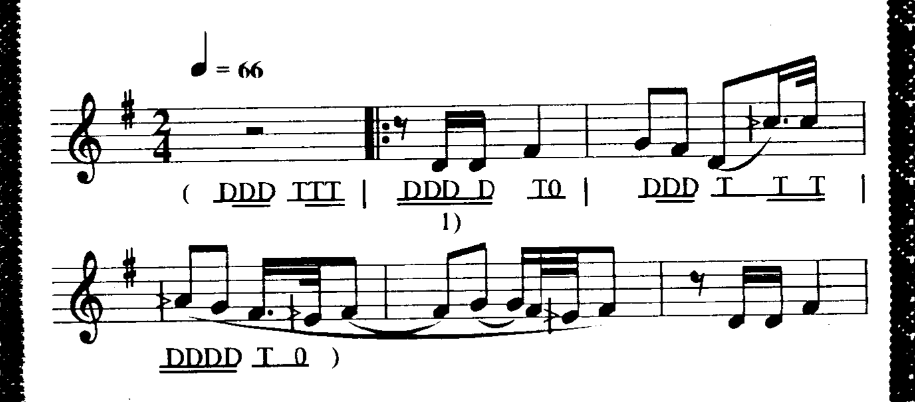
穷赛勒克
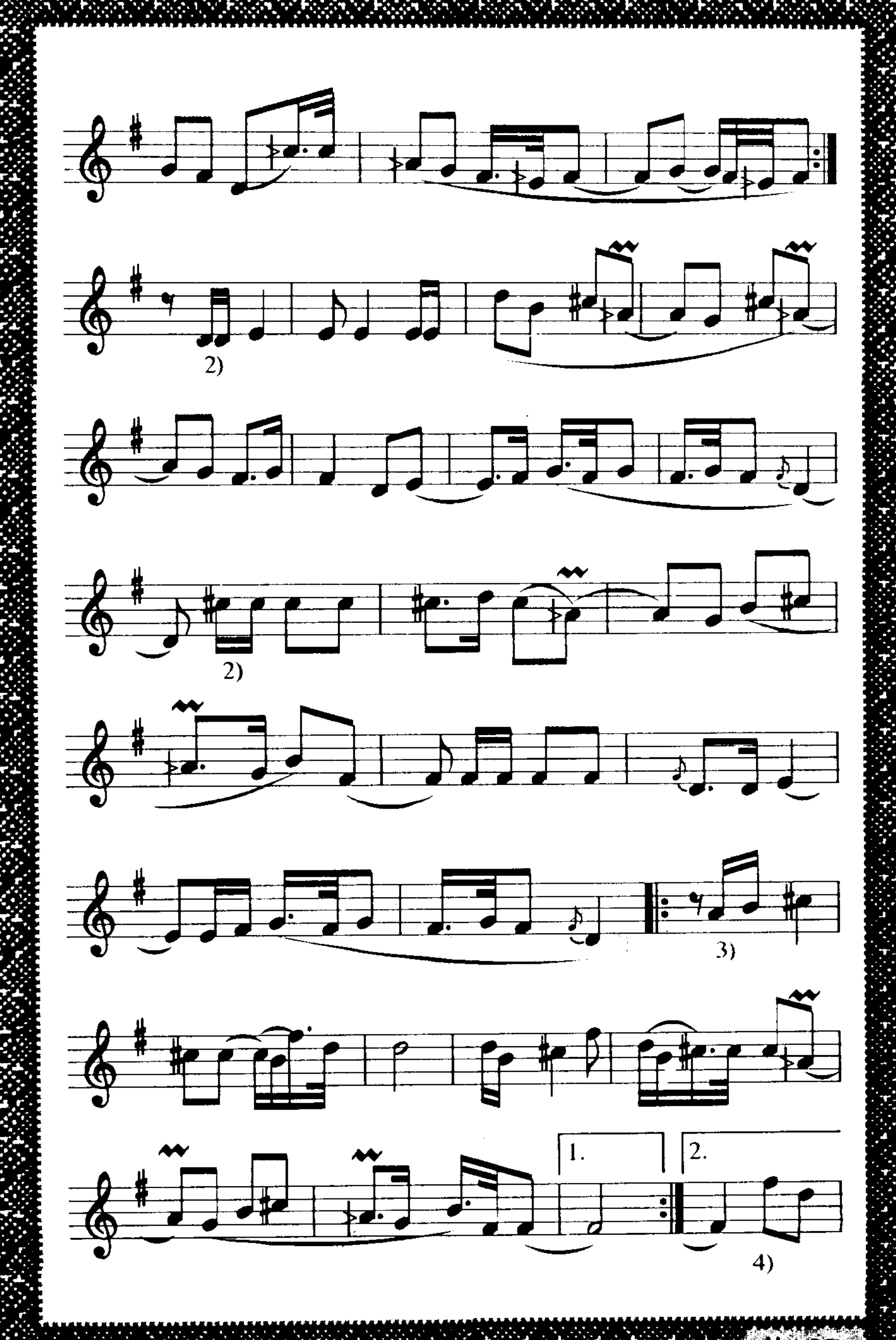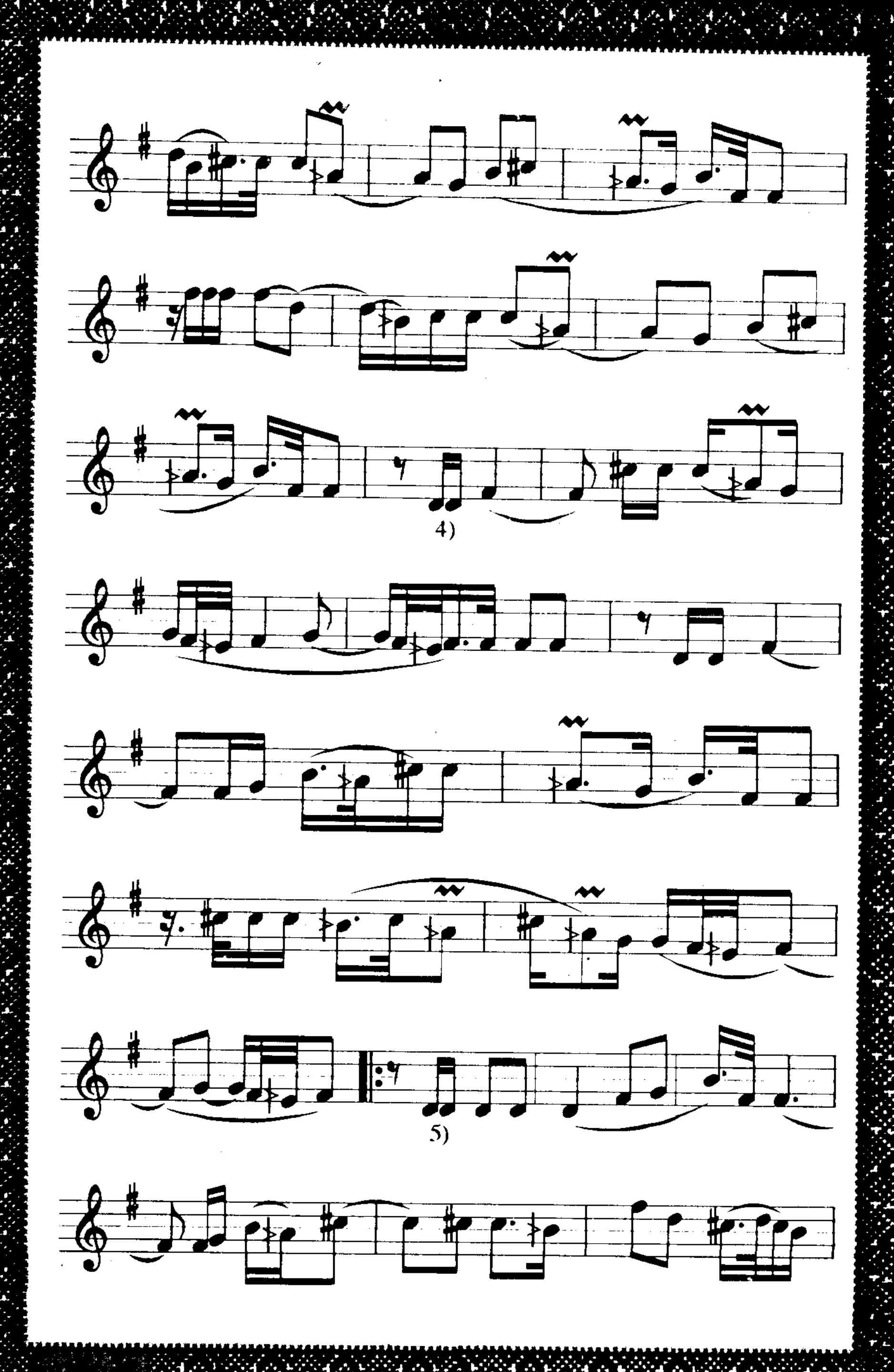

6)
8)
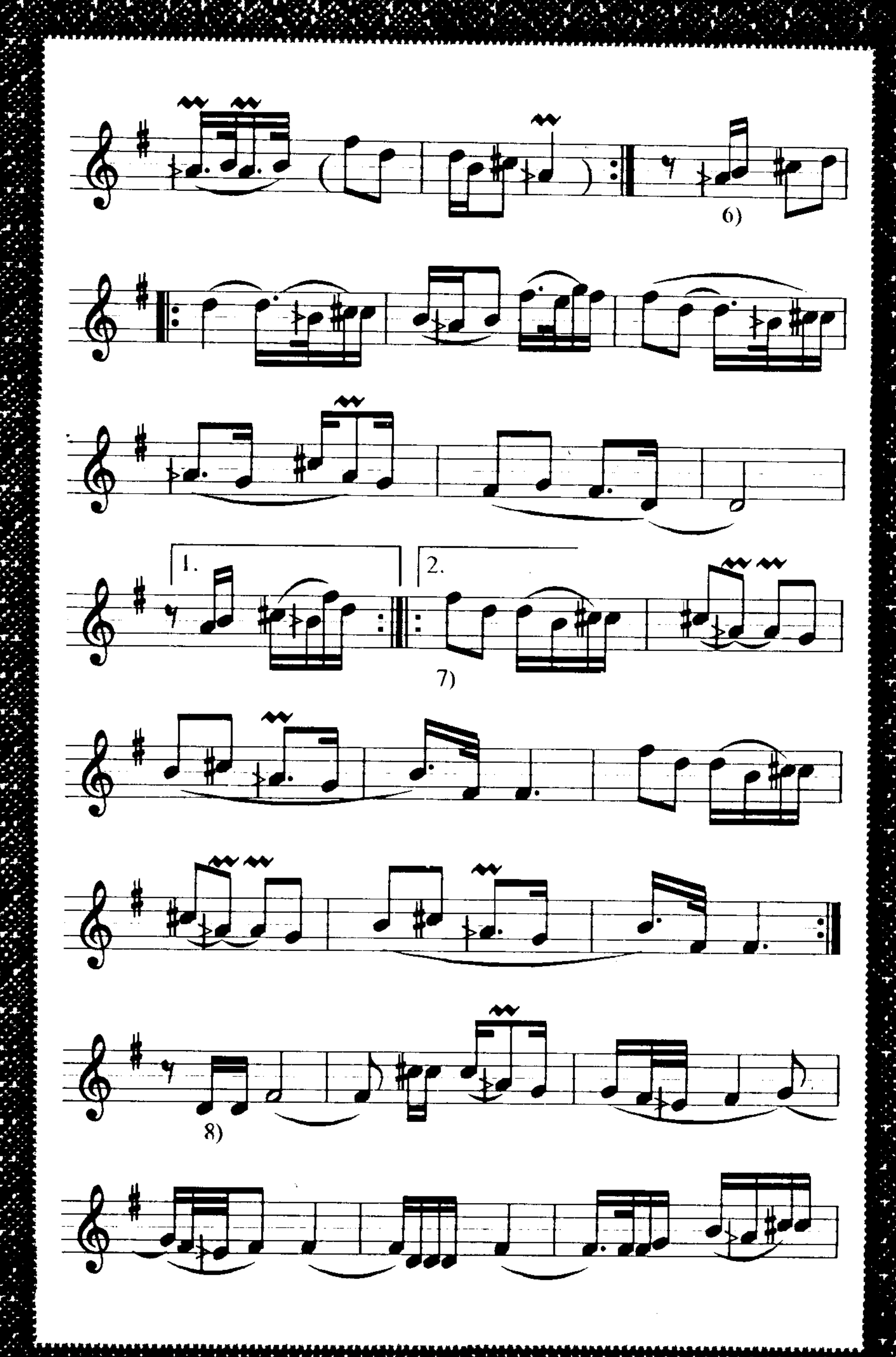
D.S.
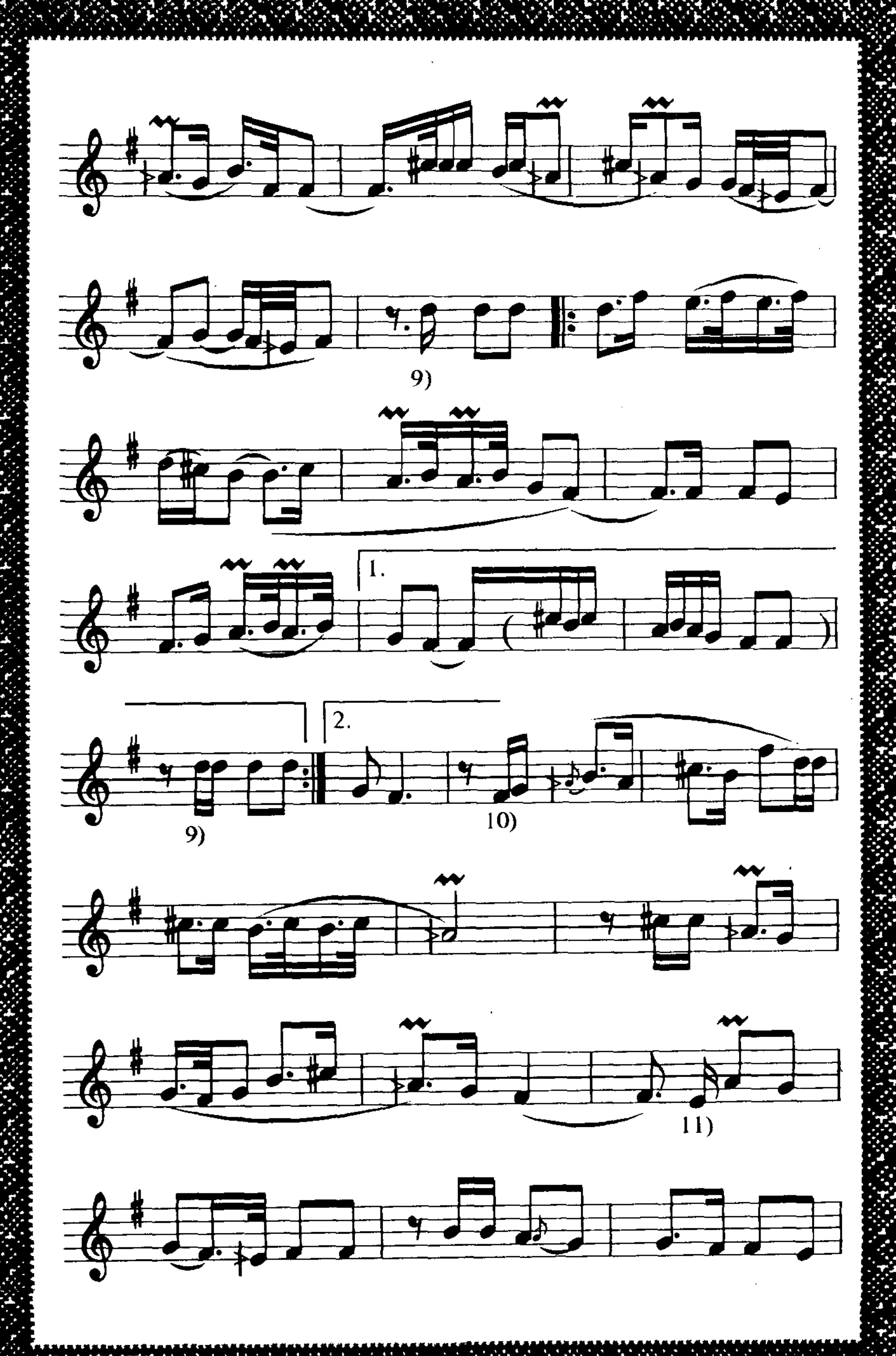
بىرىنچى كىچىك سەلقە
第一克其克赛勒克
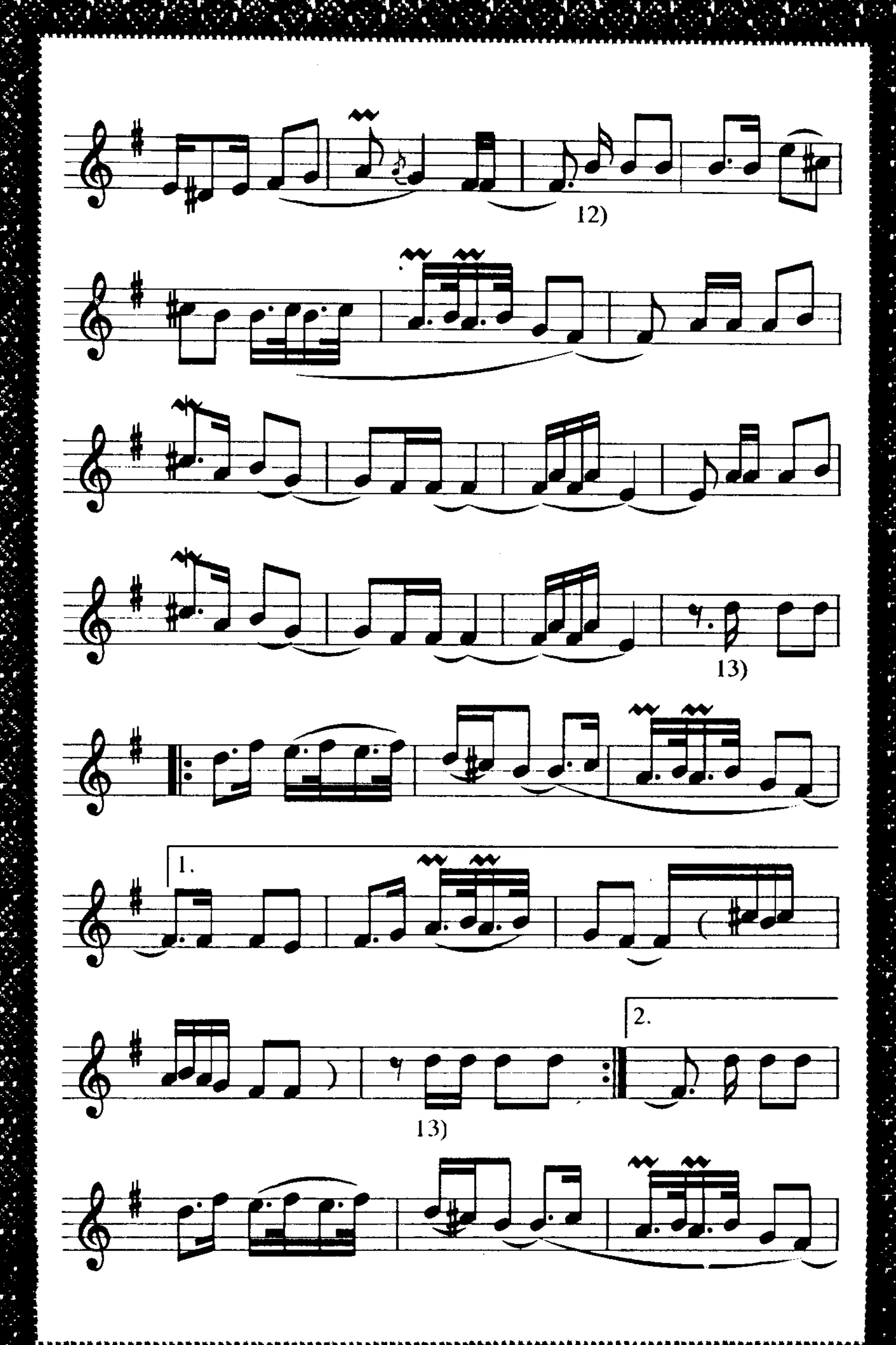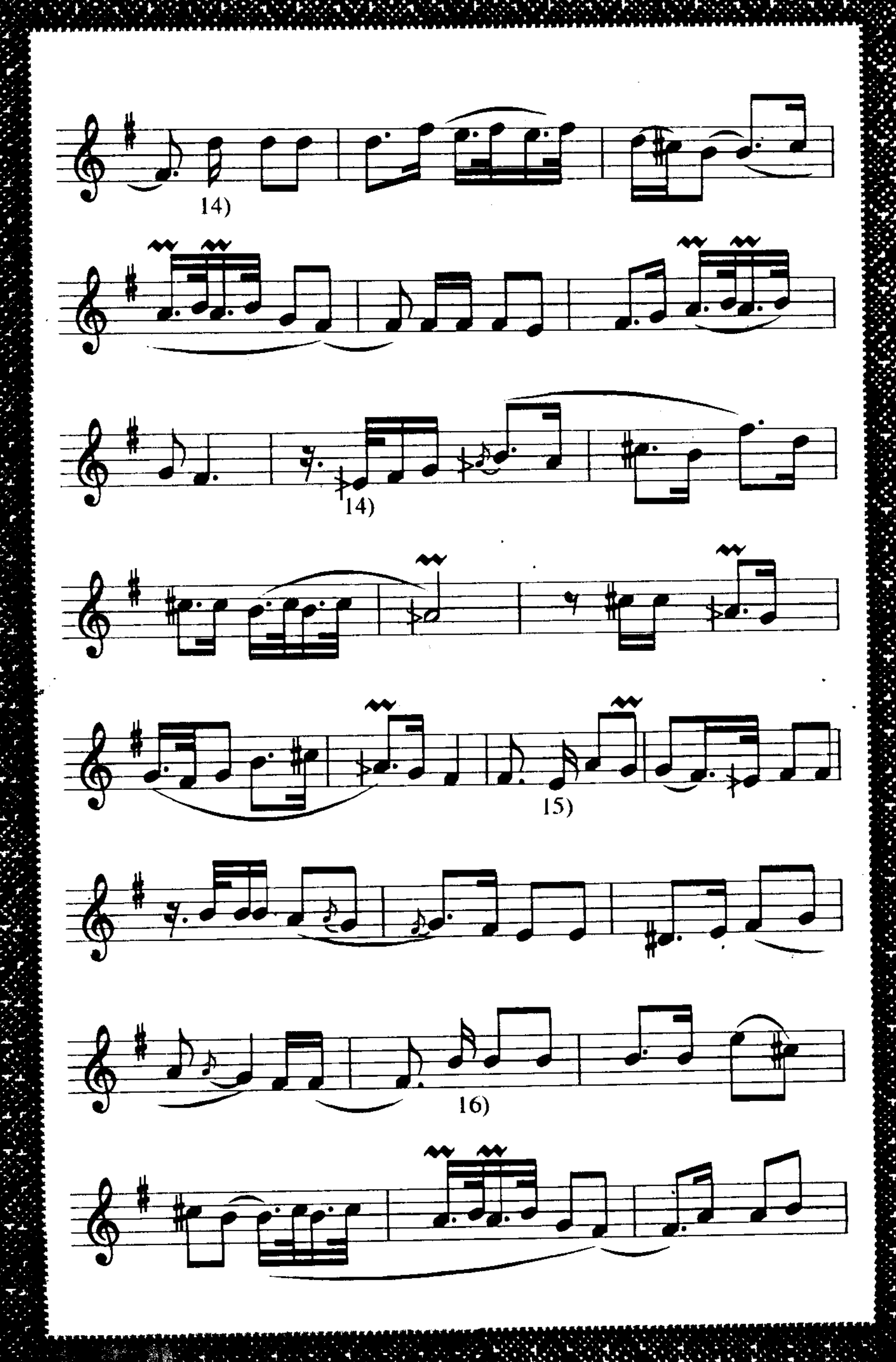

2)
2)
3)
1.
2.
4)

4)
5)
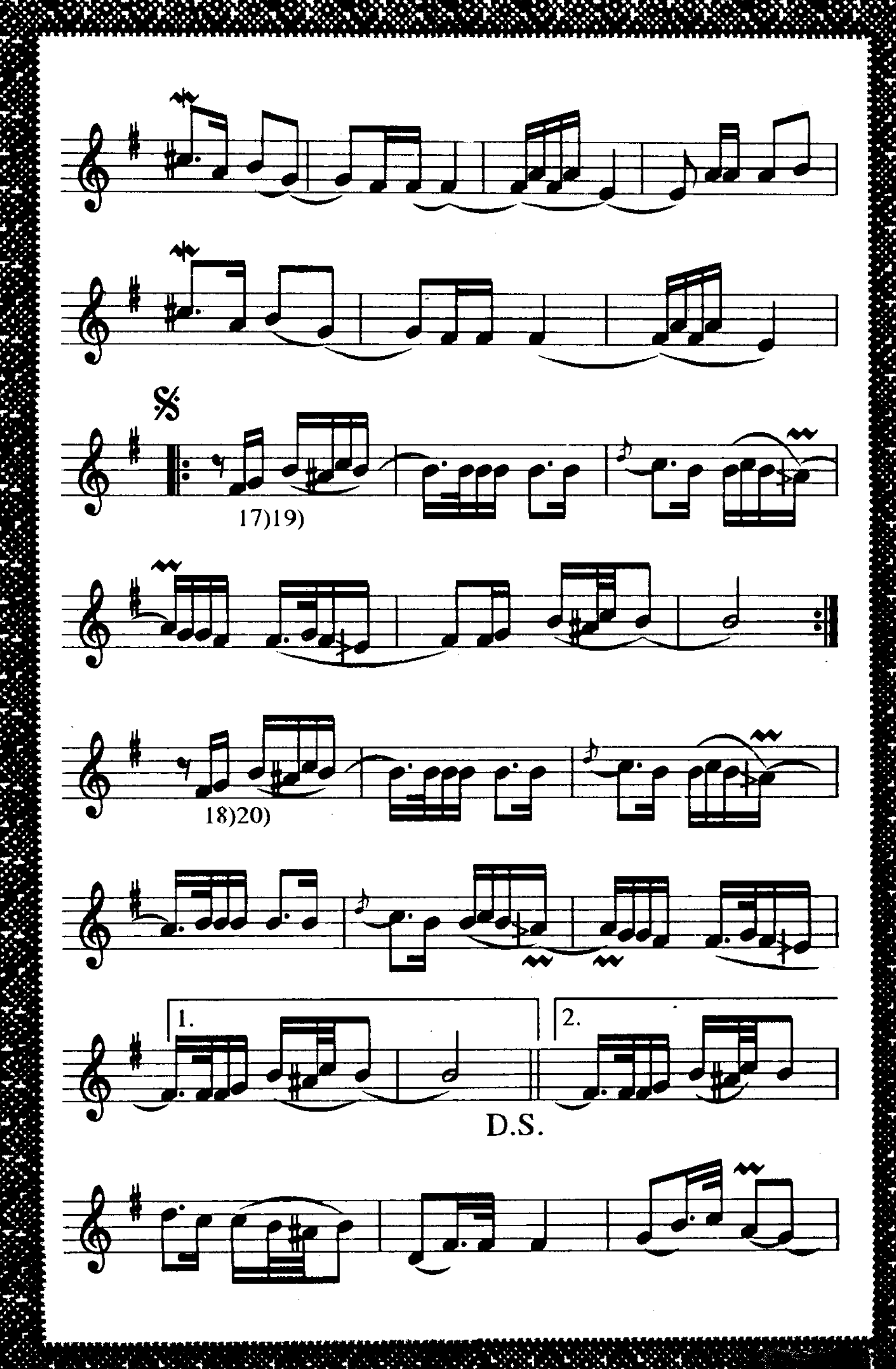

6)
1.
2.
7)
8)
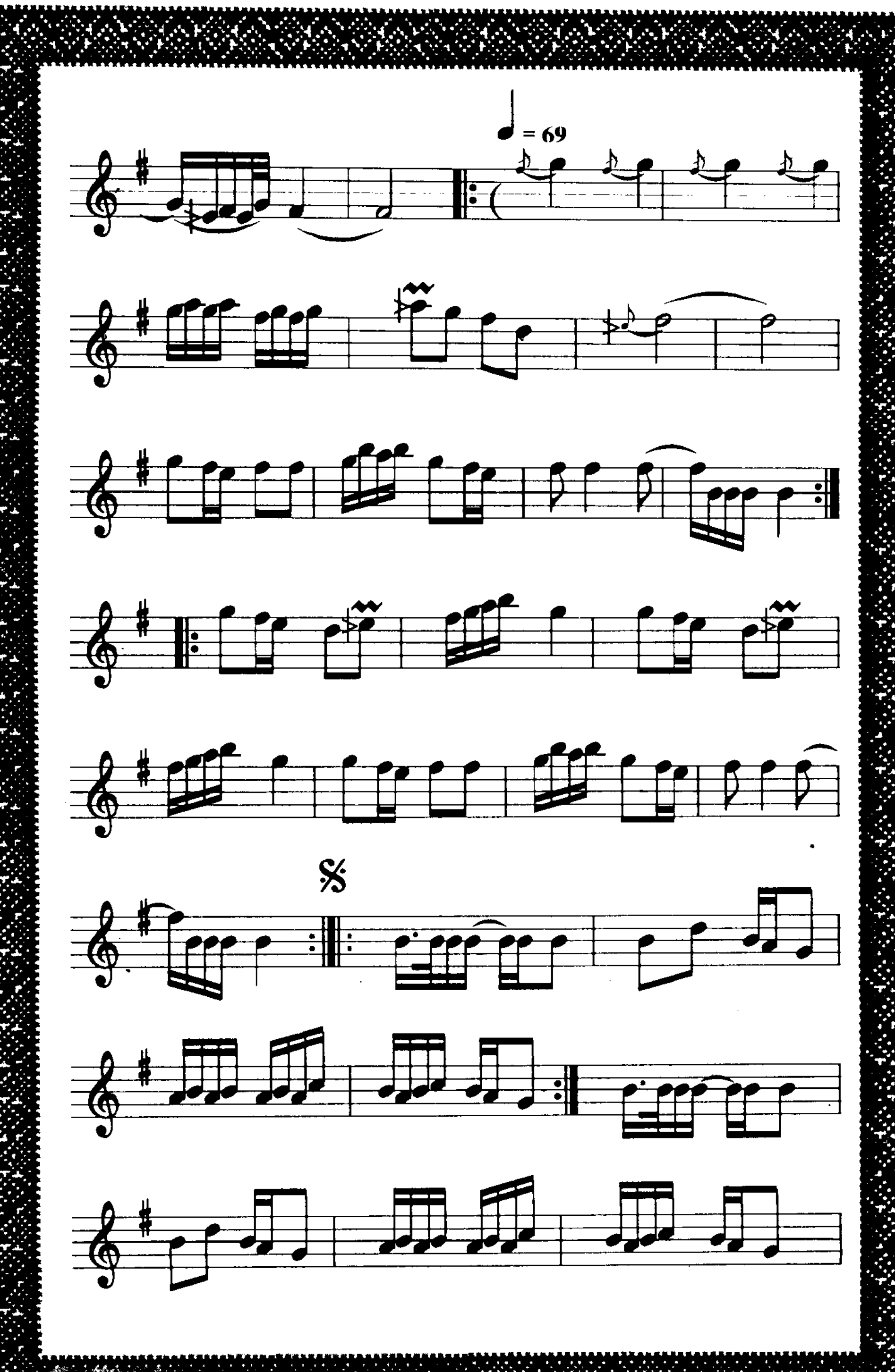

9)
1.
9)
2.
10)
11)

12)
13)
1.
2.
13)
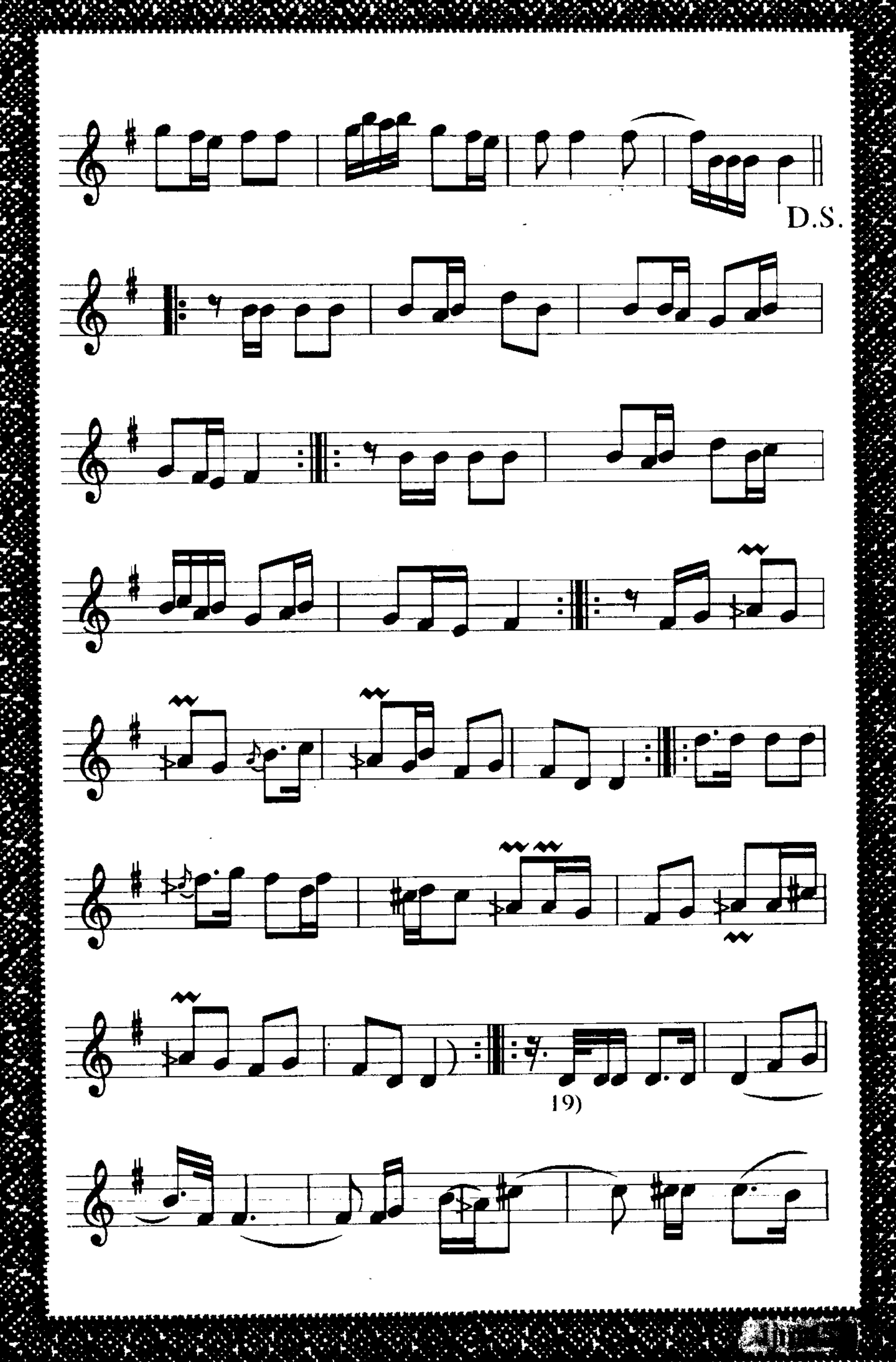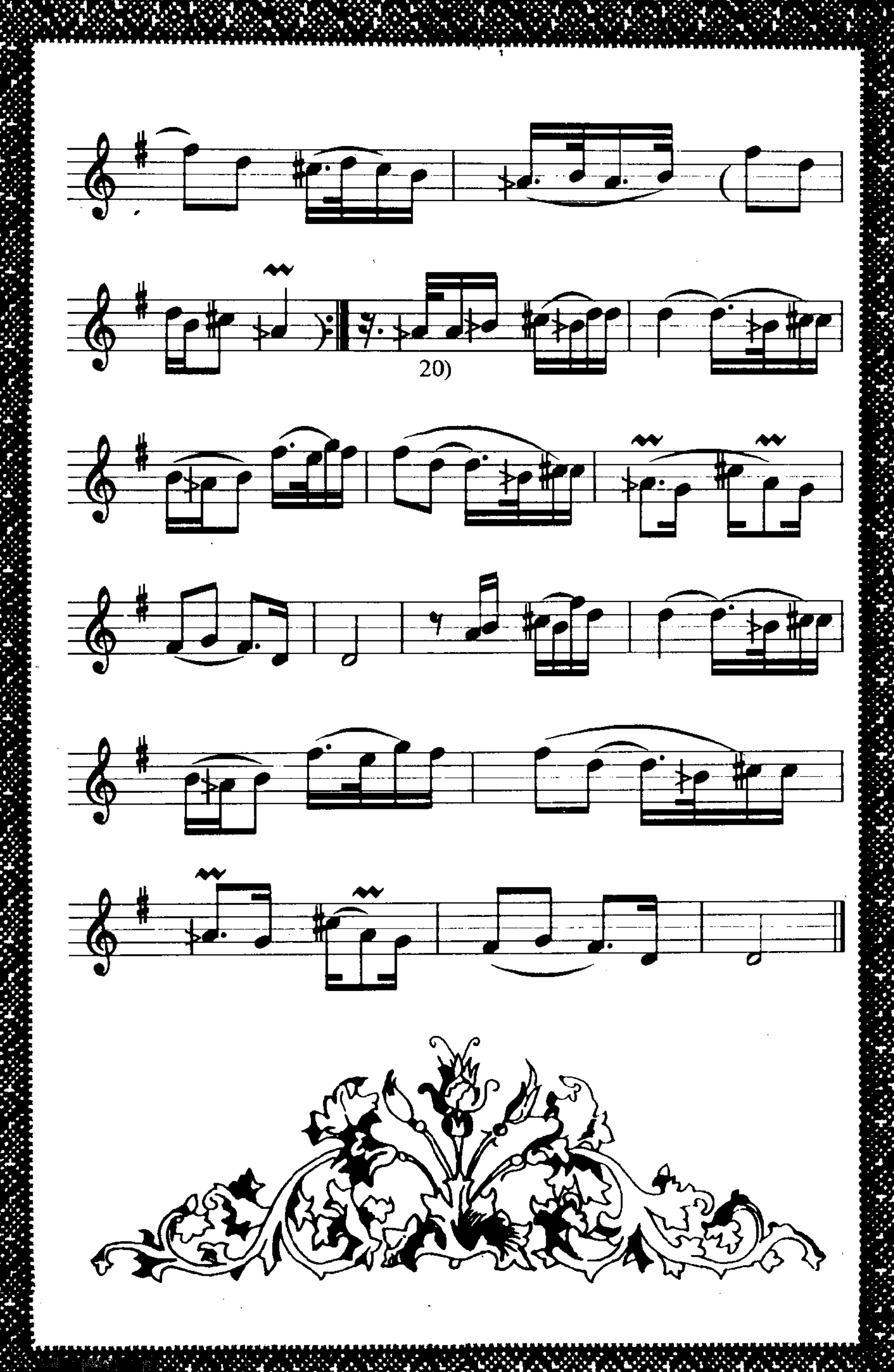

14)
14)
15)
16)

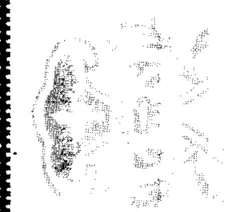

17)19)
18)20)
1.
2.
D.S.

= 69

D.S.
19)

20)

پەشرۇ، پەشرۇ مەرغۇلى

派西露,派西露迈尔乎里

♩ = 54

(D. T D D T | D D T)

1)

1. 2.

2)
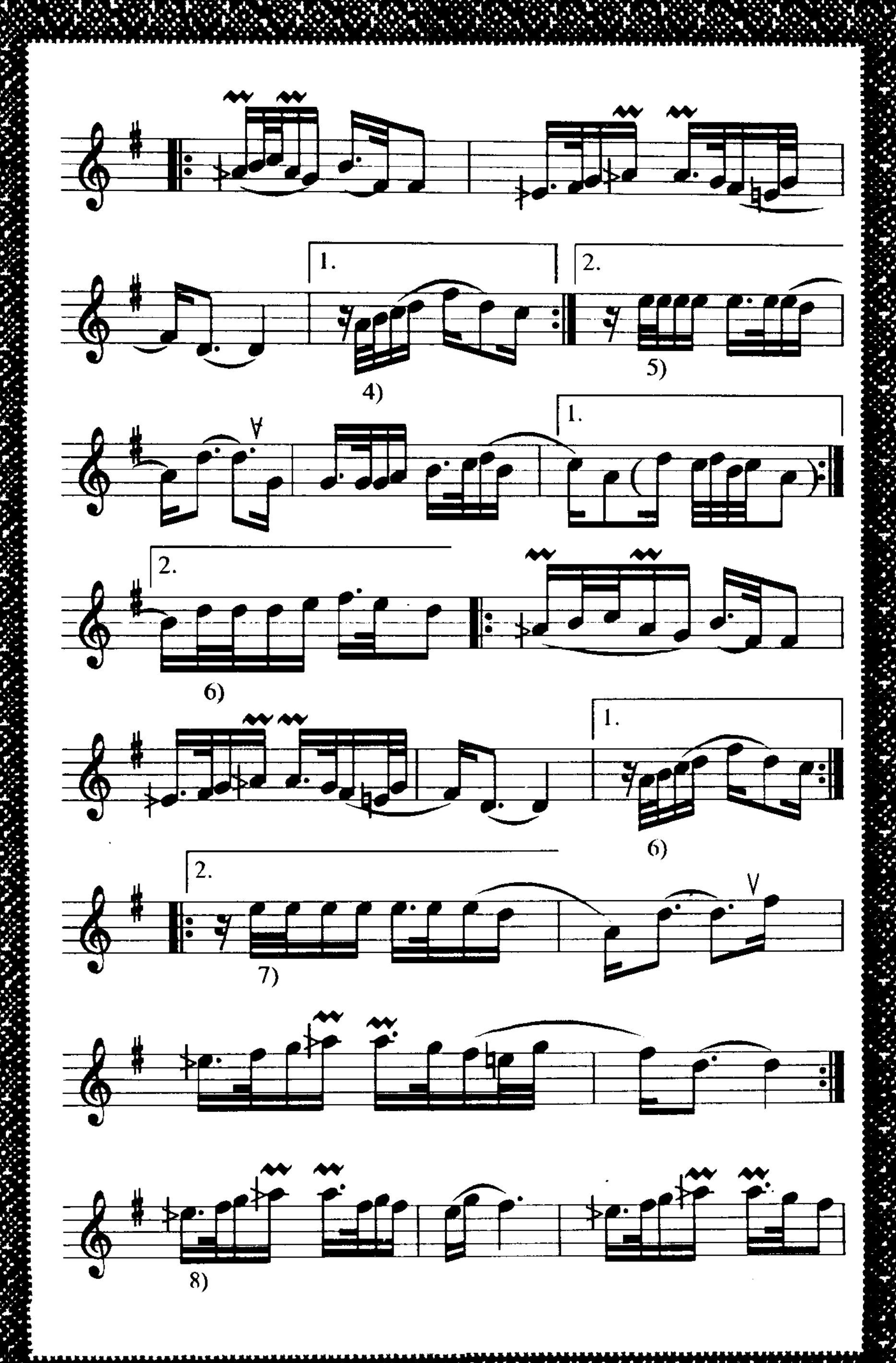
1.
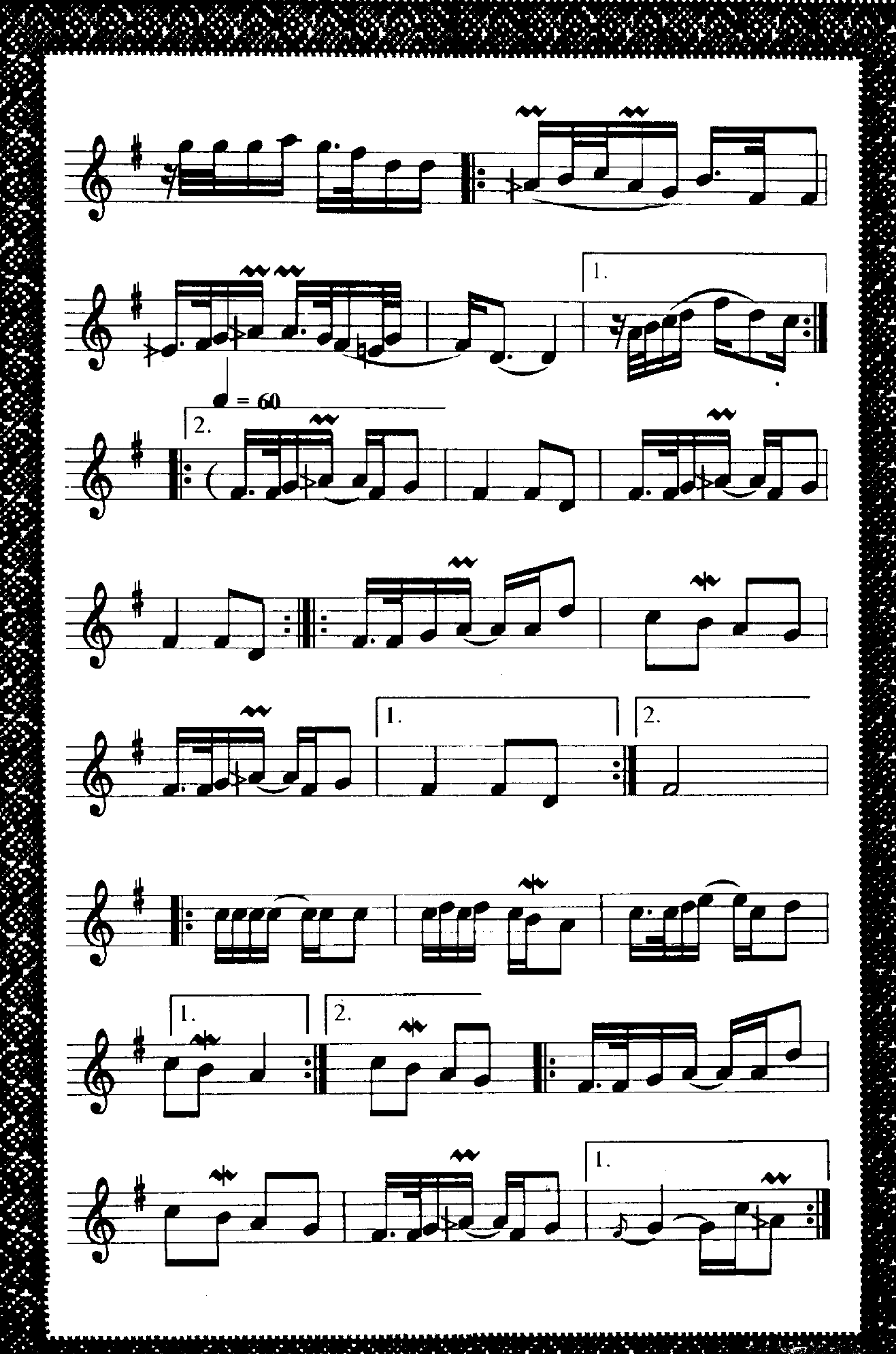
2)

2.
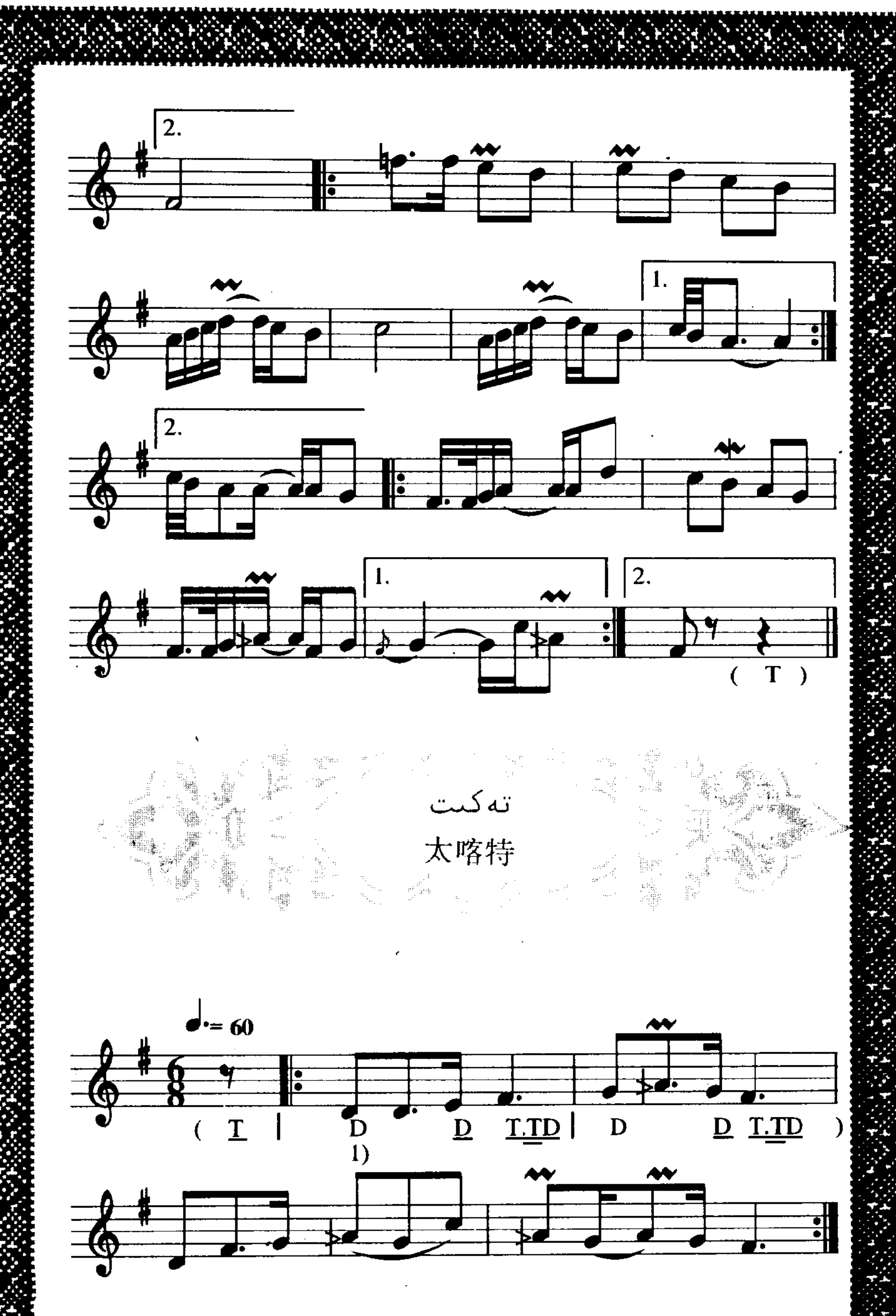
3)
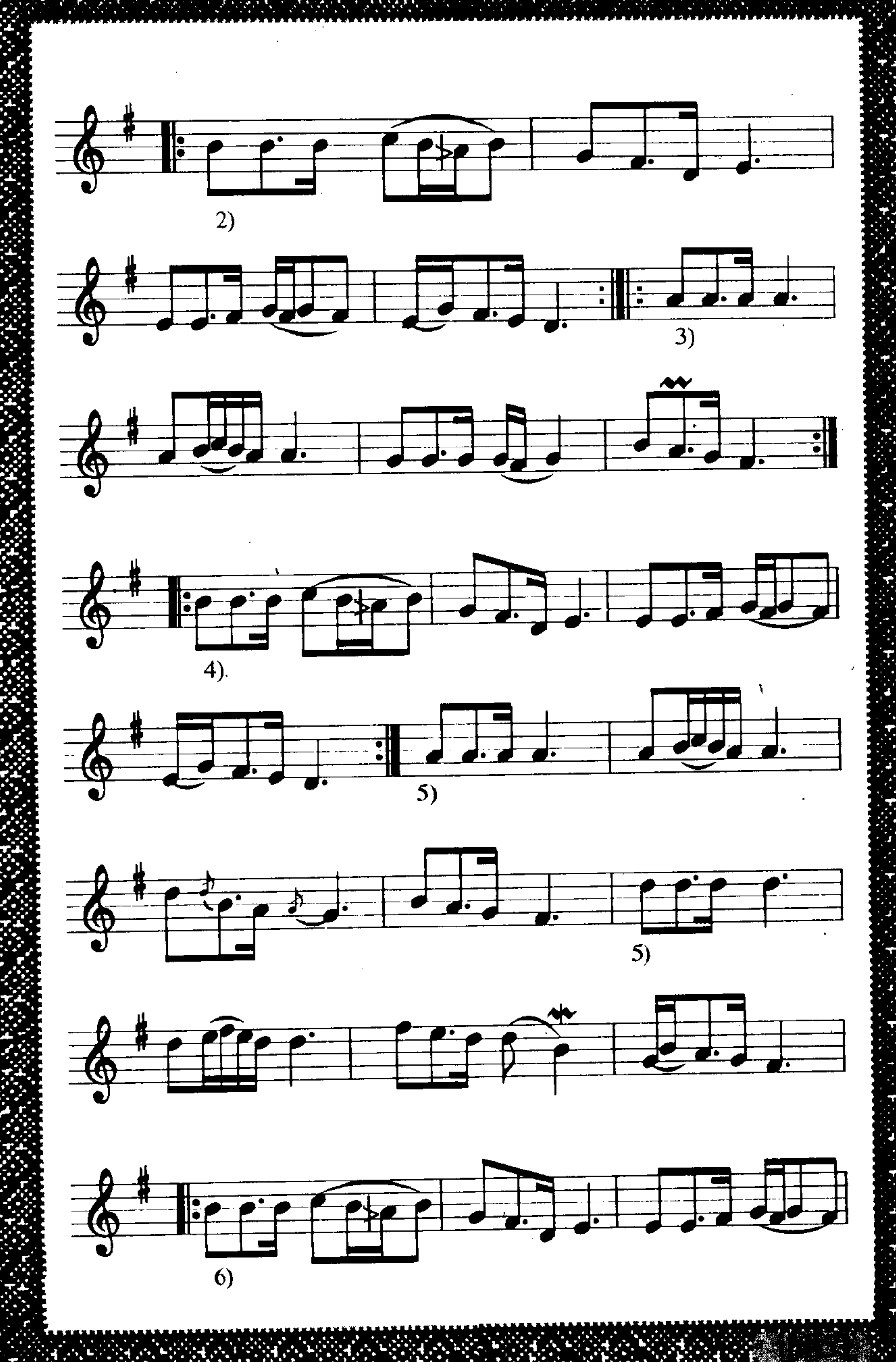
4)
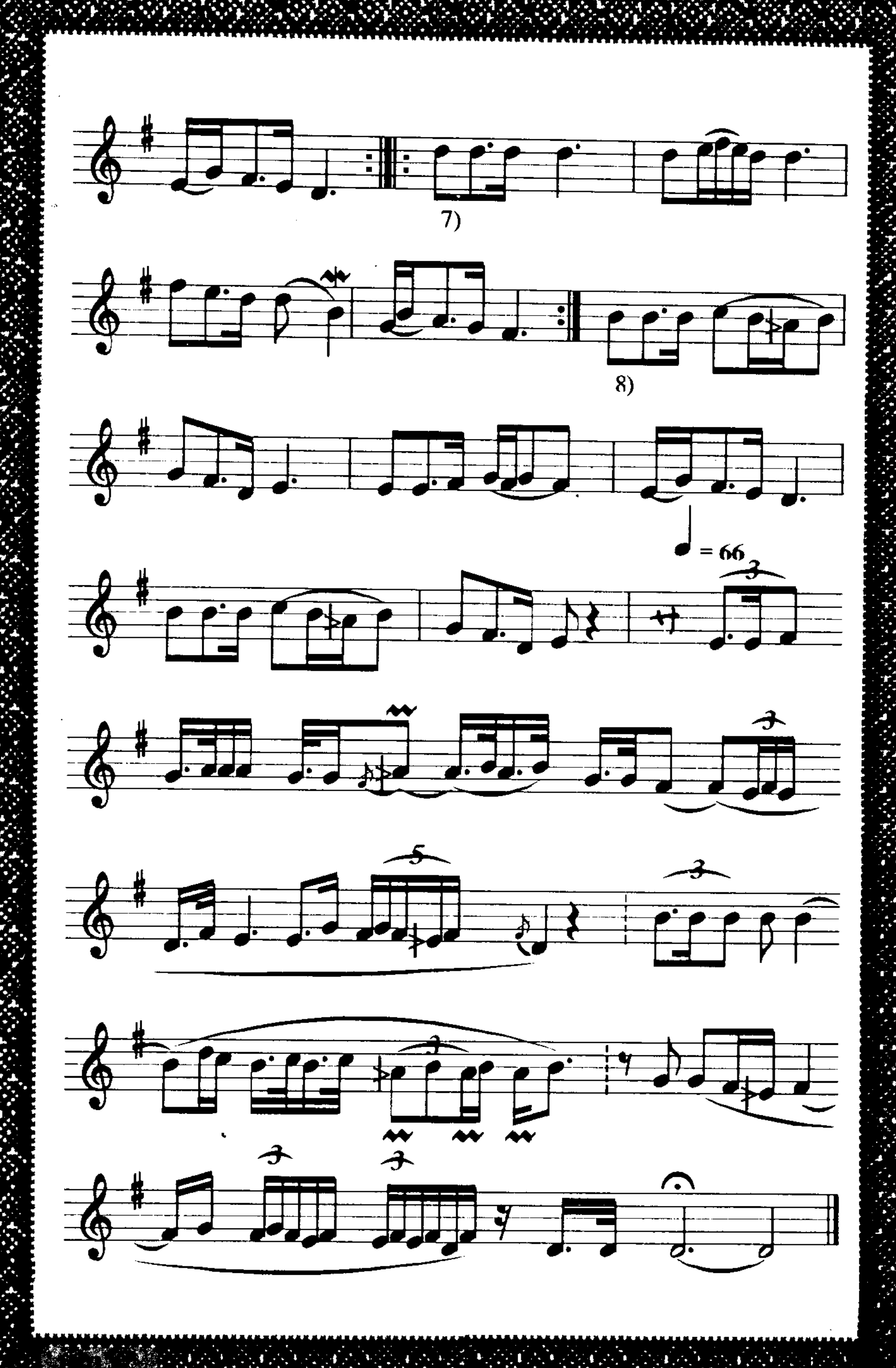

1.
2.
4)
5)
1.
2.
6)
1.
6)
2.
7)
8)

1.
♩ = 60
2.
1.
2.
1.
2.
1.

2.
1.
2.
1.
2.
(T)
تەكىت
太喀特
♩.= 60
(T | D D T.TD | D D T.TD)
1)

2)
3)
4).
5)
5)
6)
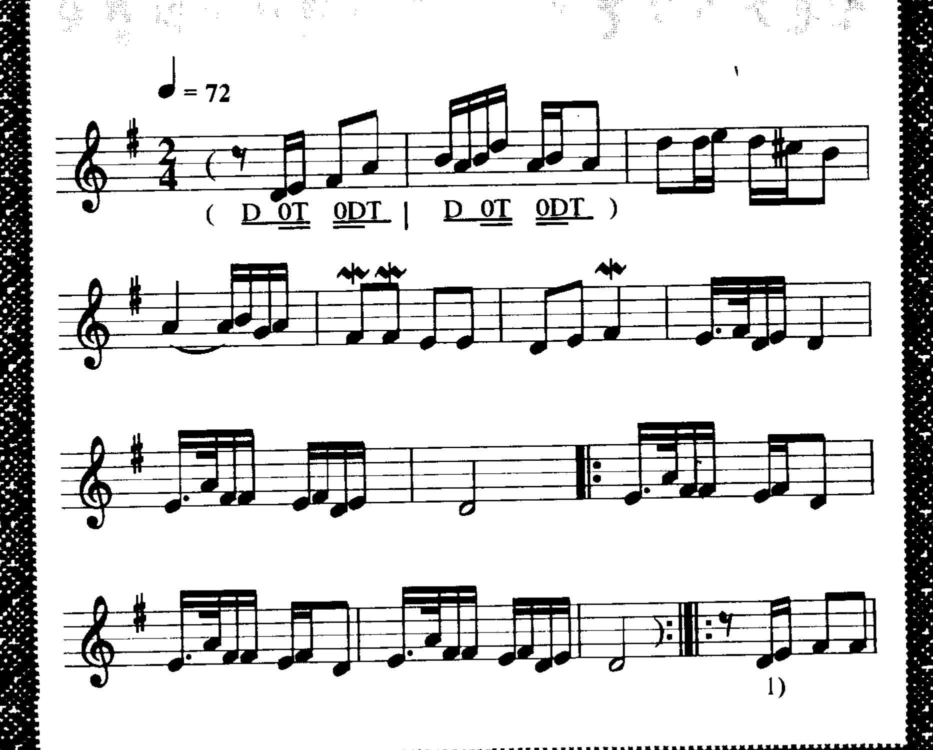

7)
8)
= 66
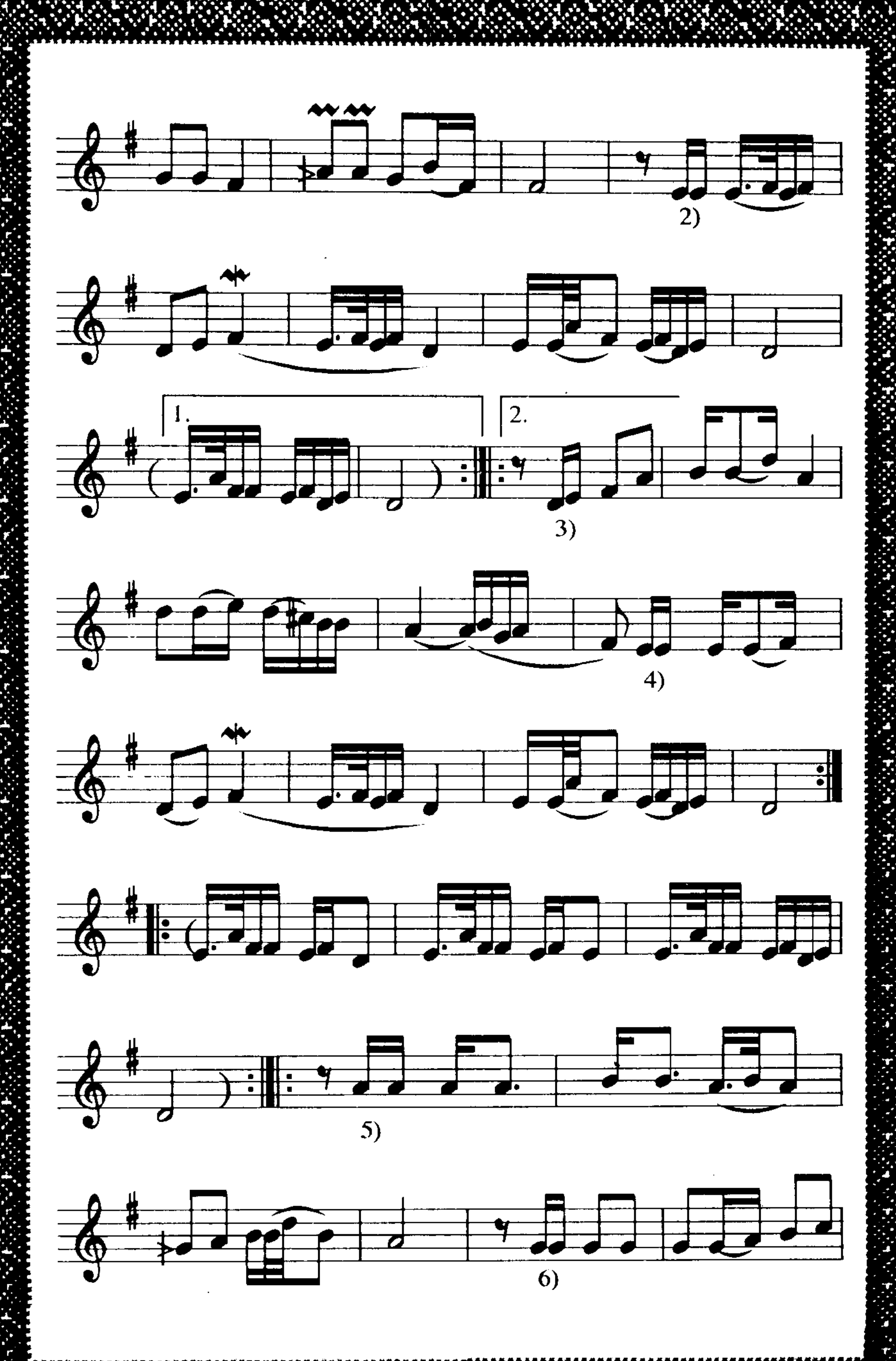
داستان قىسمى

达斯坦部分
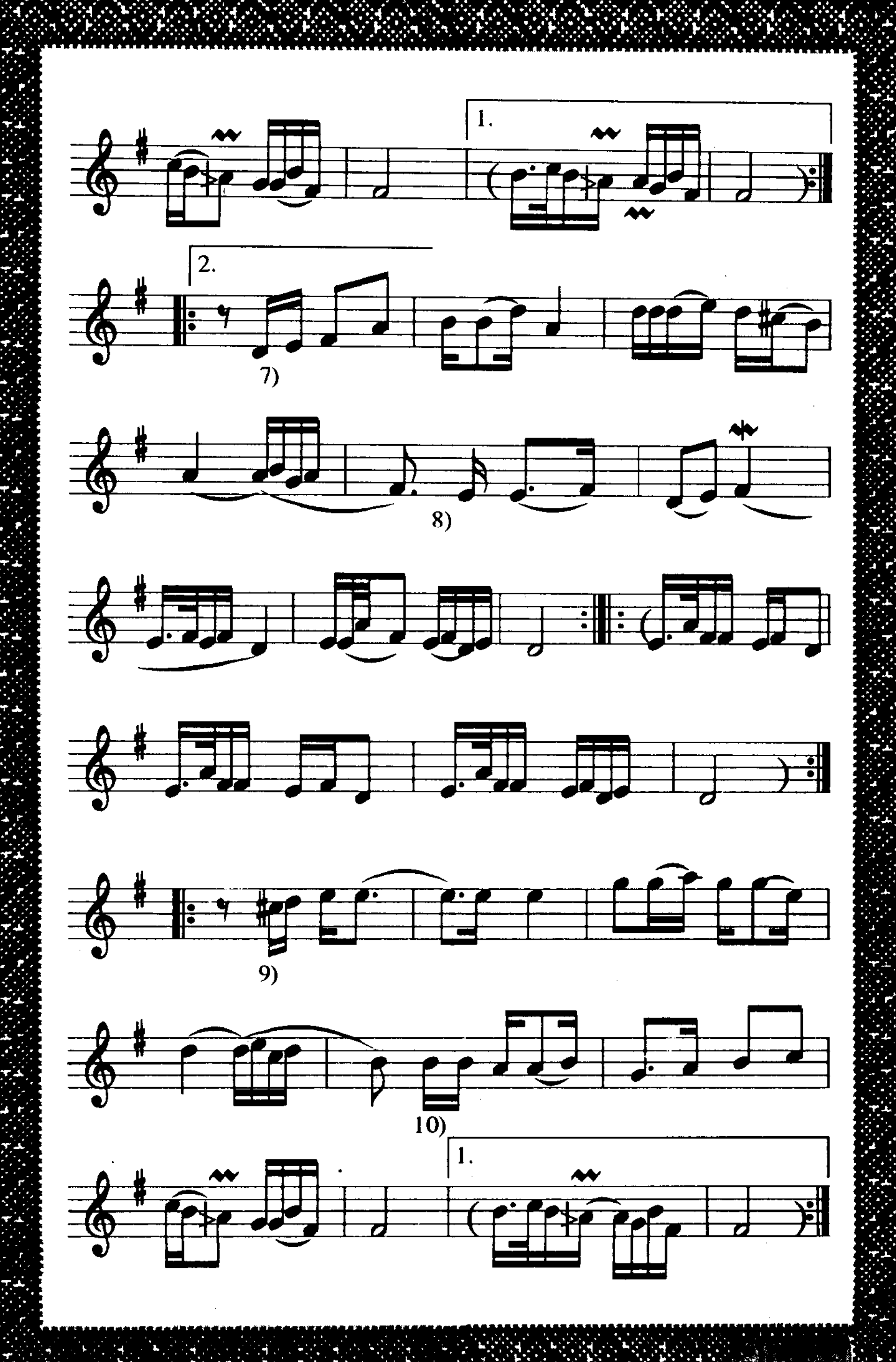
بىرىنچى داستان ، بىرىنچى داستان مەرغۇلى
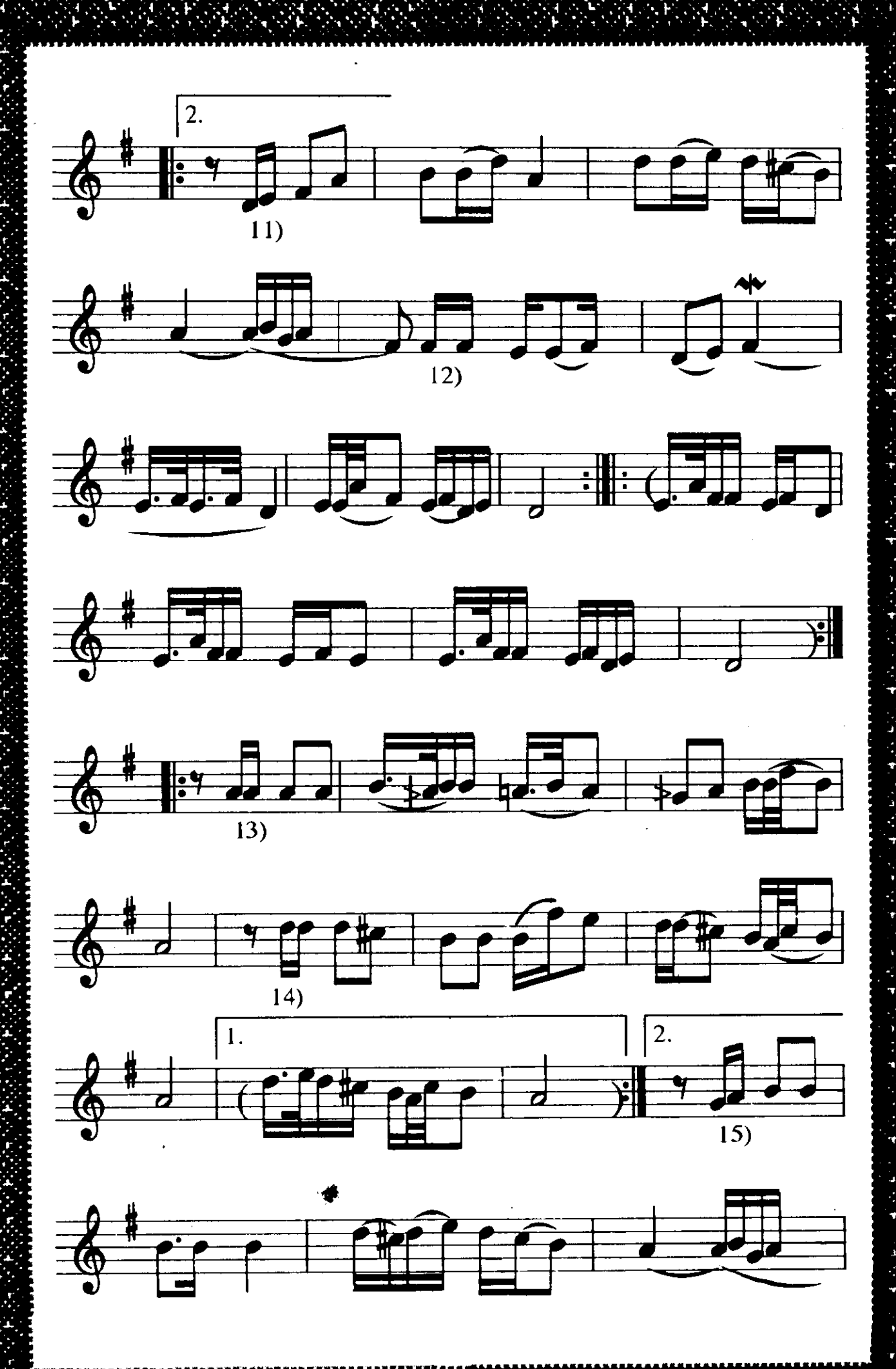
第一达斯坦，第一达斯坦迈尔乎里
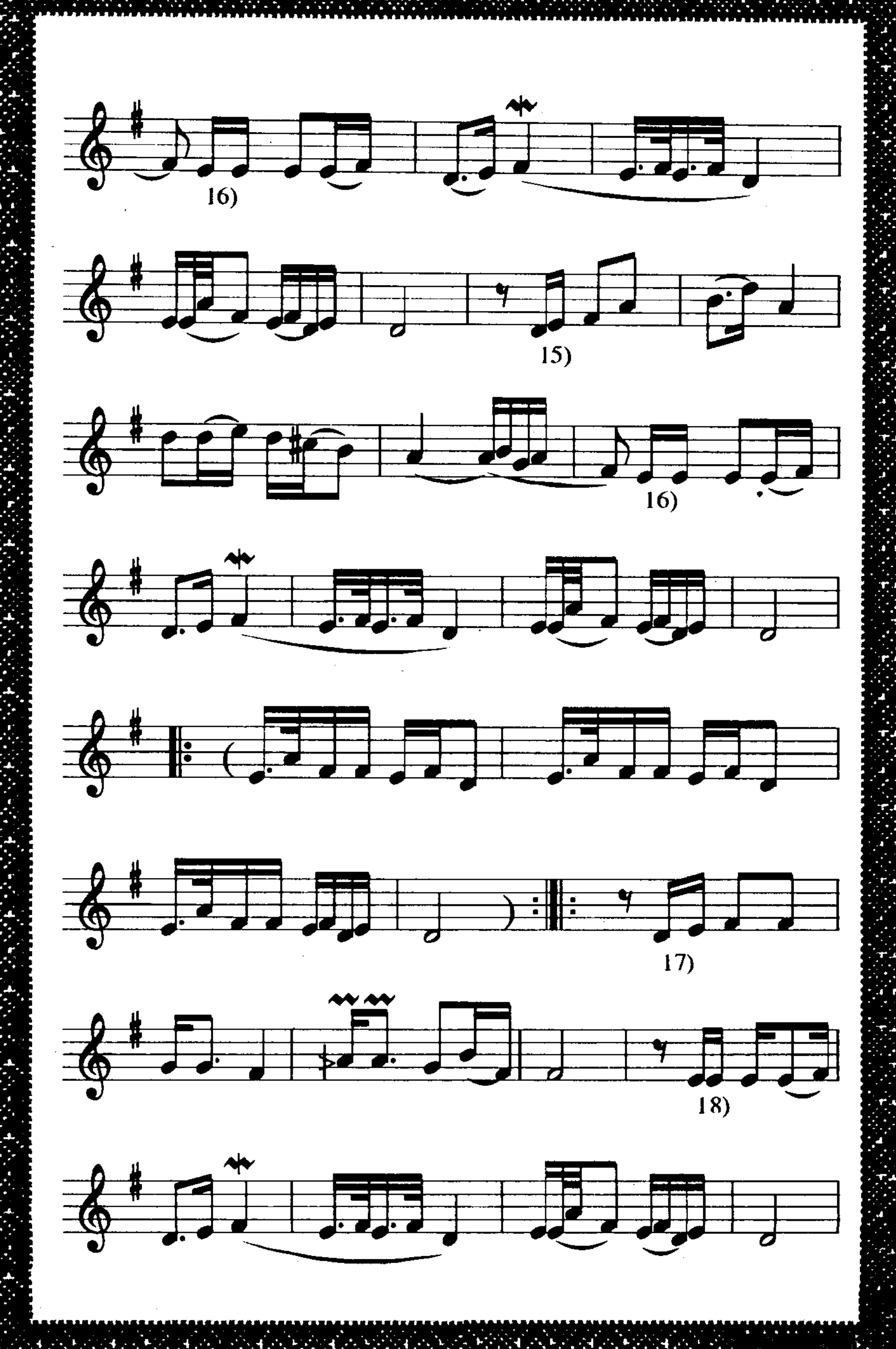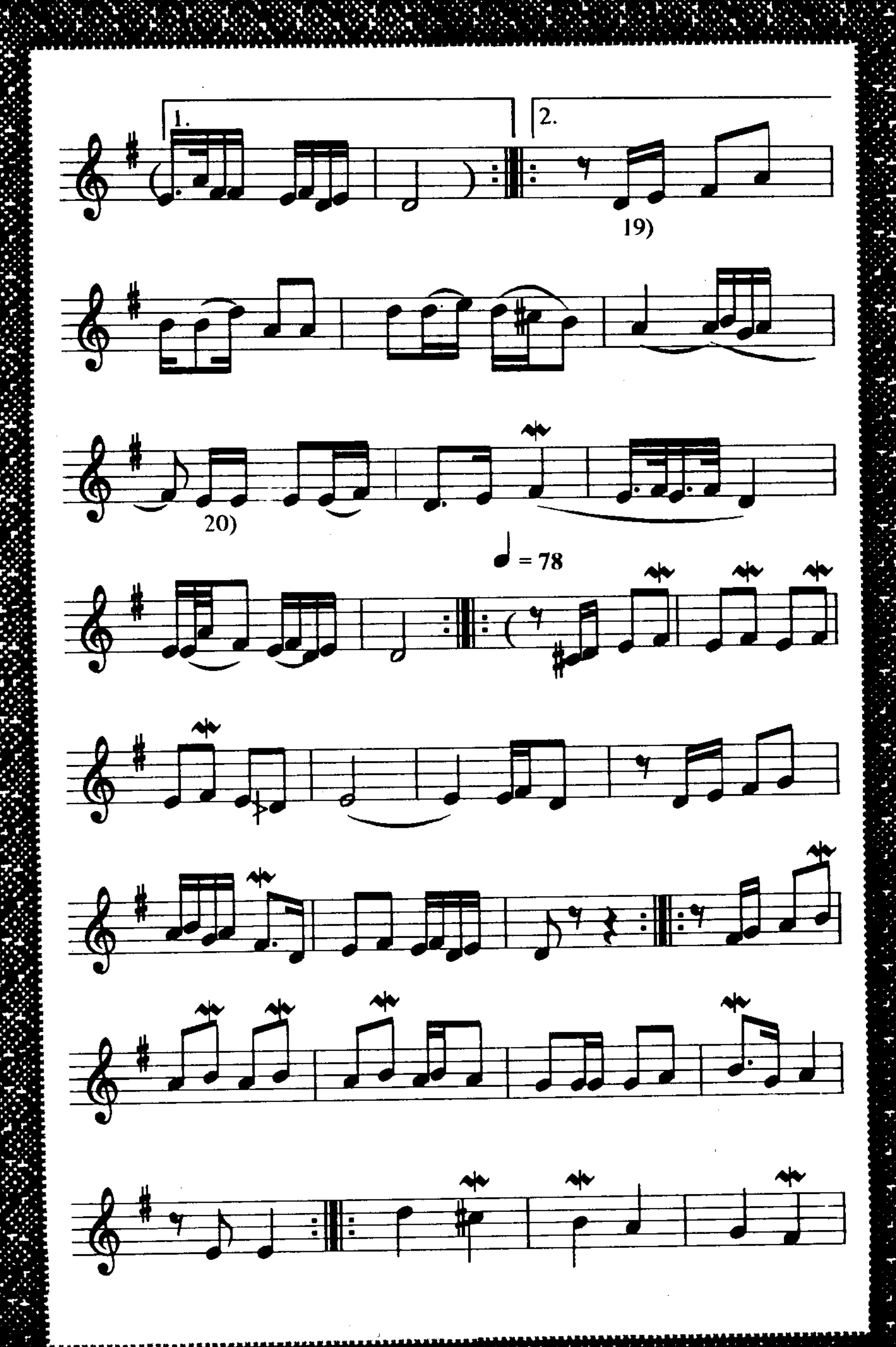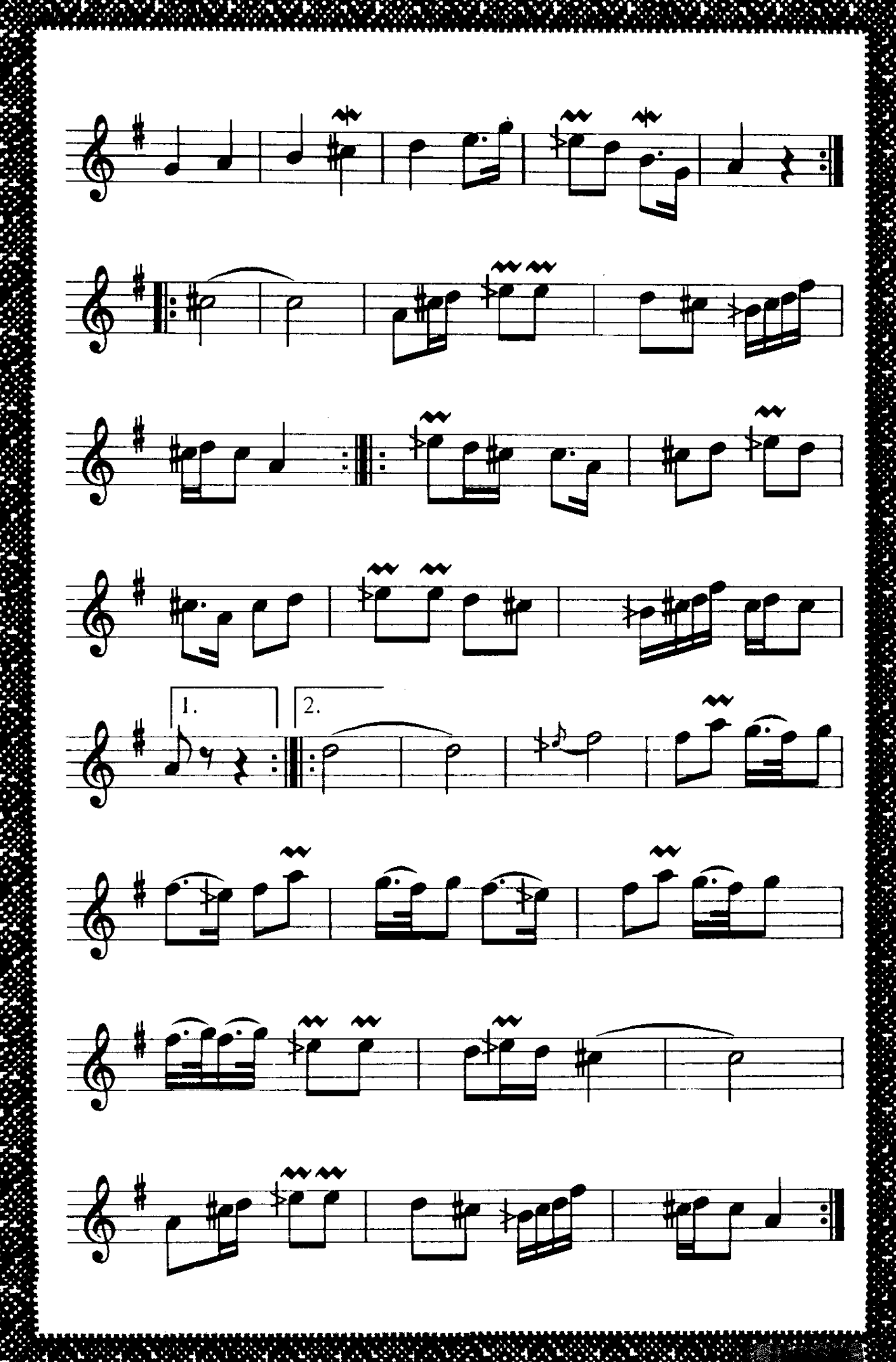

2)
1.
2.
3)
4)
5)
6)

1.
2.
7)
8)
9)
10)
1.

2.
11)
12)
13)
14)
1.
2.
15)

16)
15)
16)
17)
18)
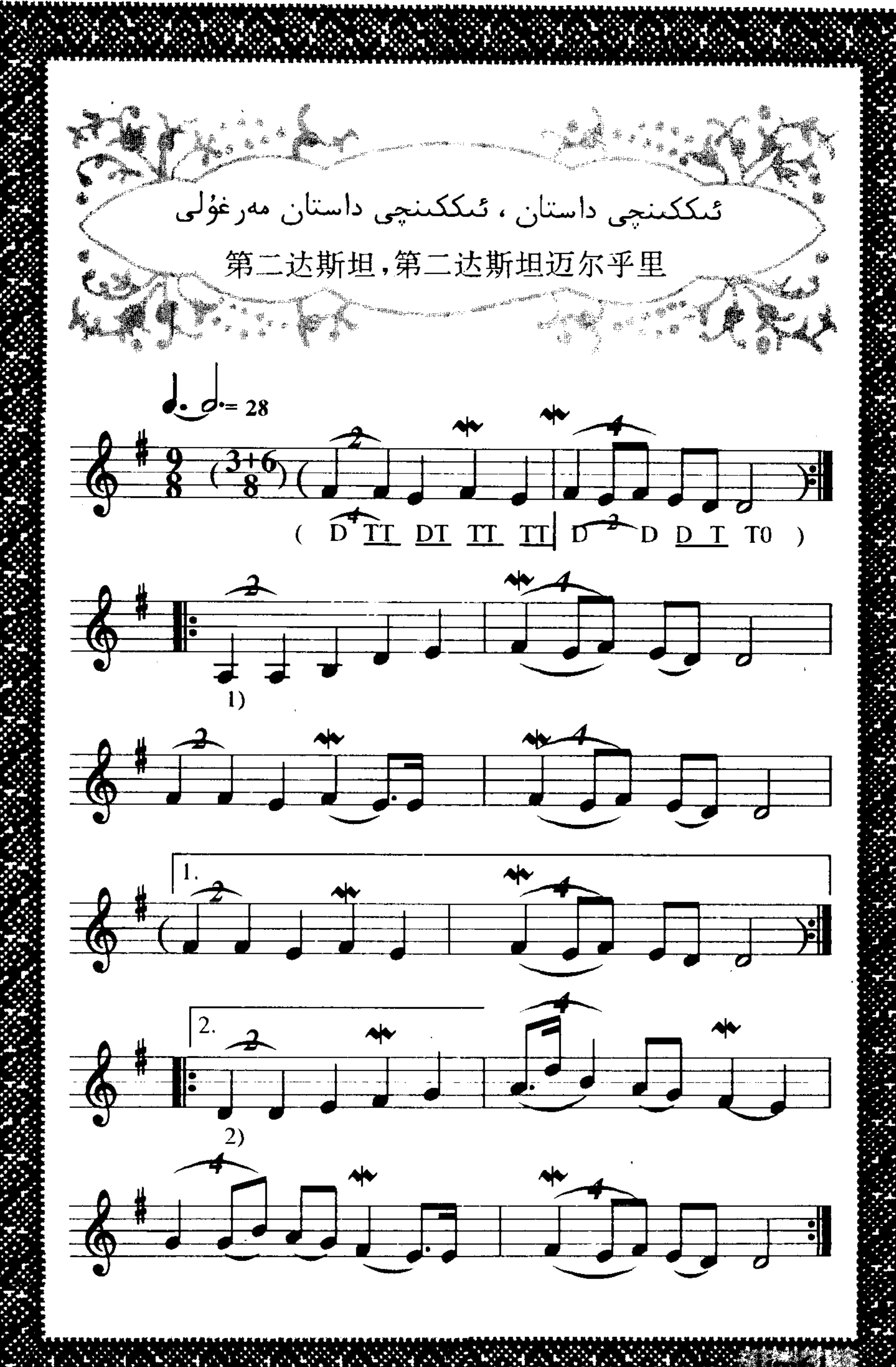

1.
2.
19)
20)
= 78
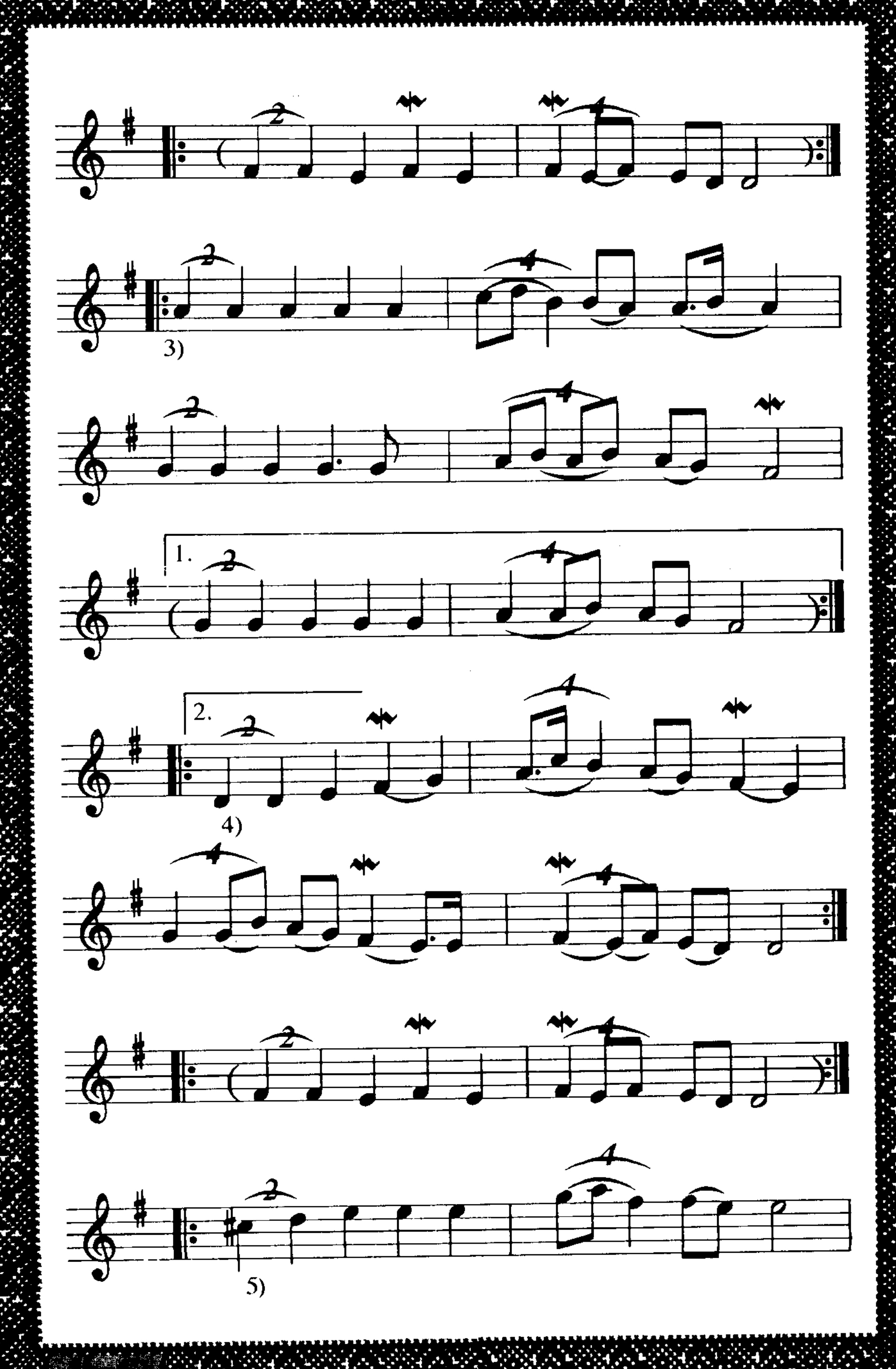

1.
2.
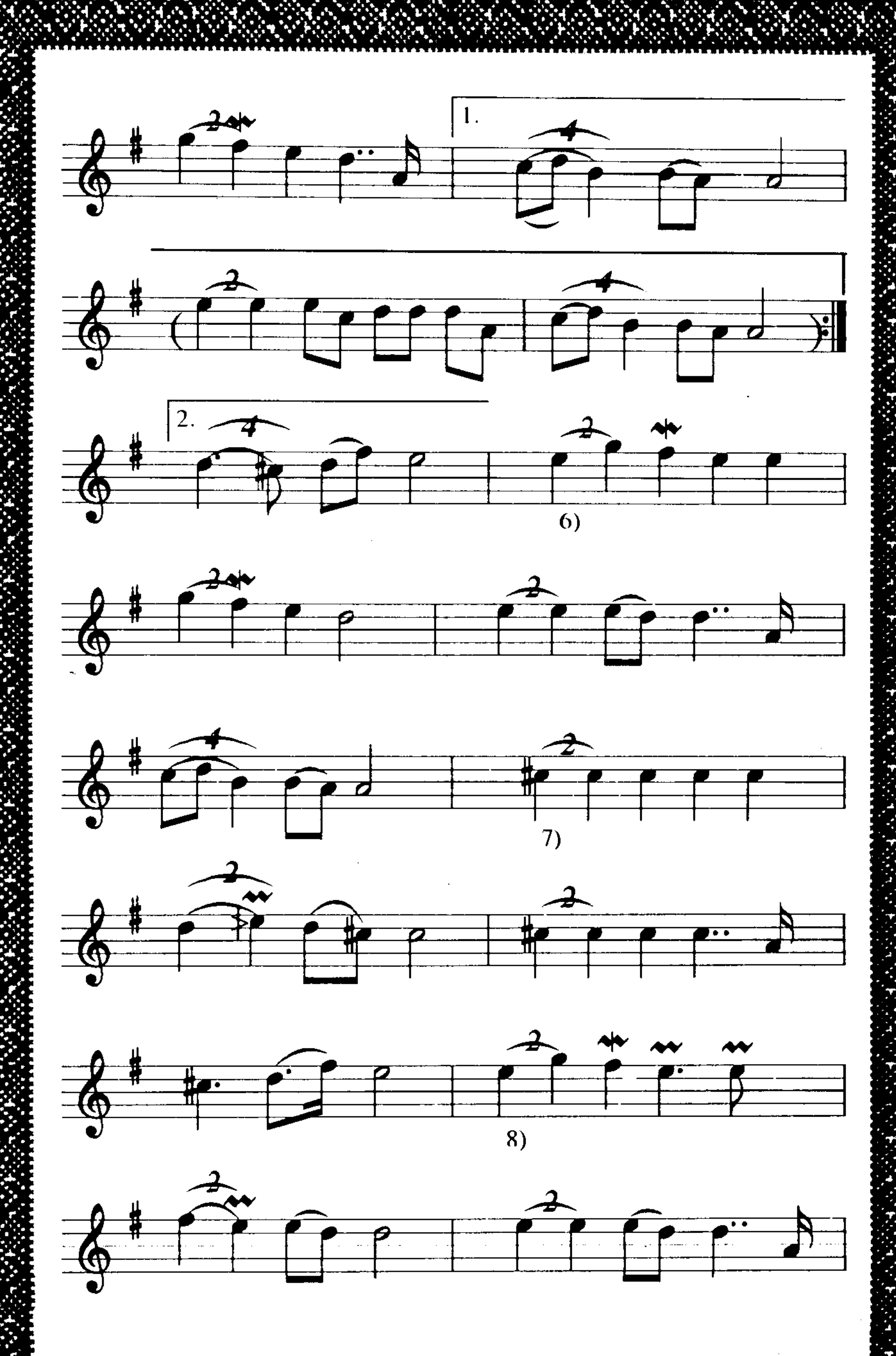
1.
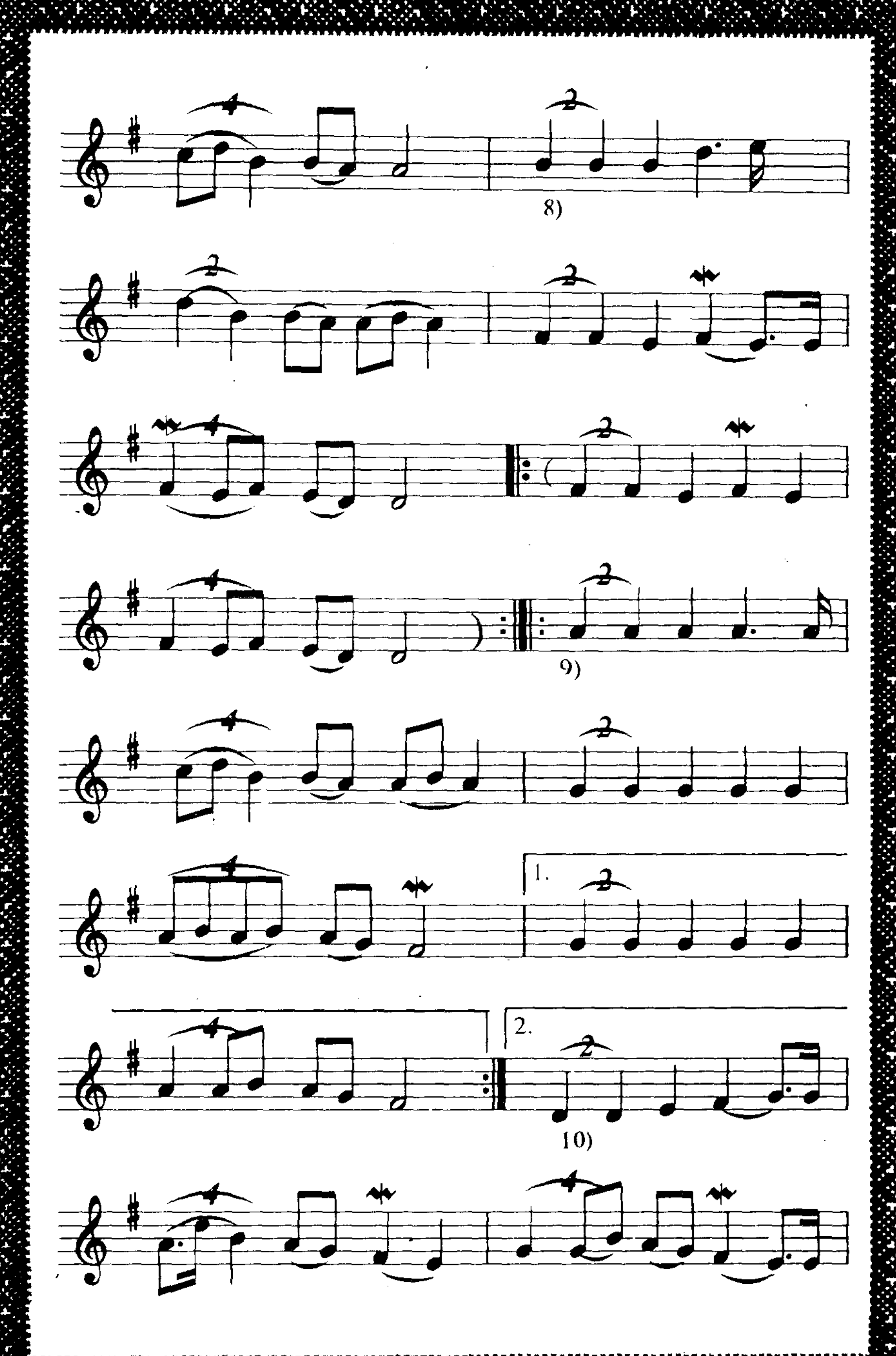
2.
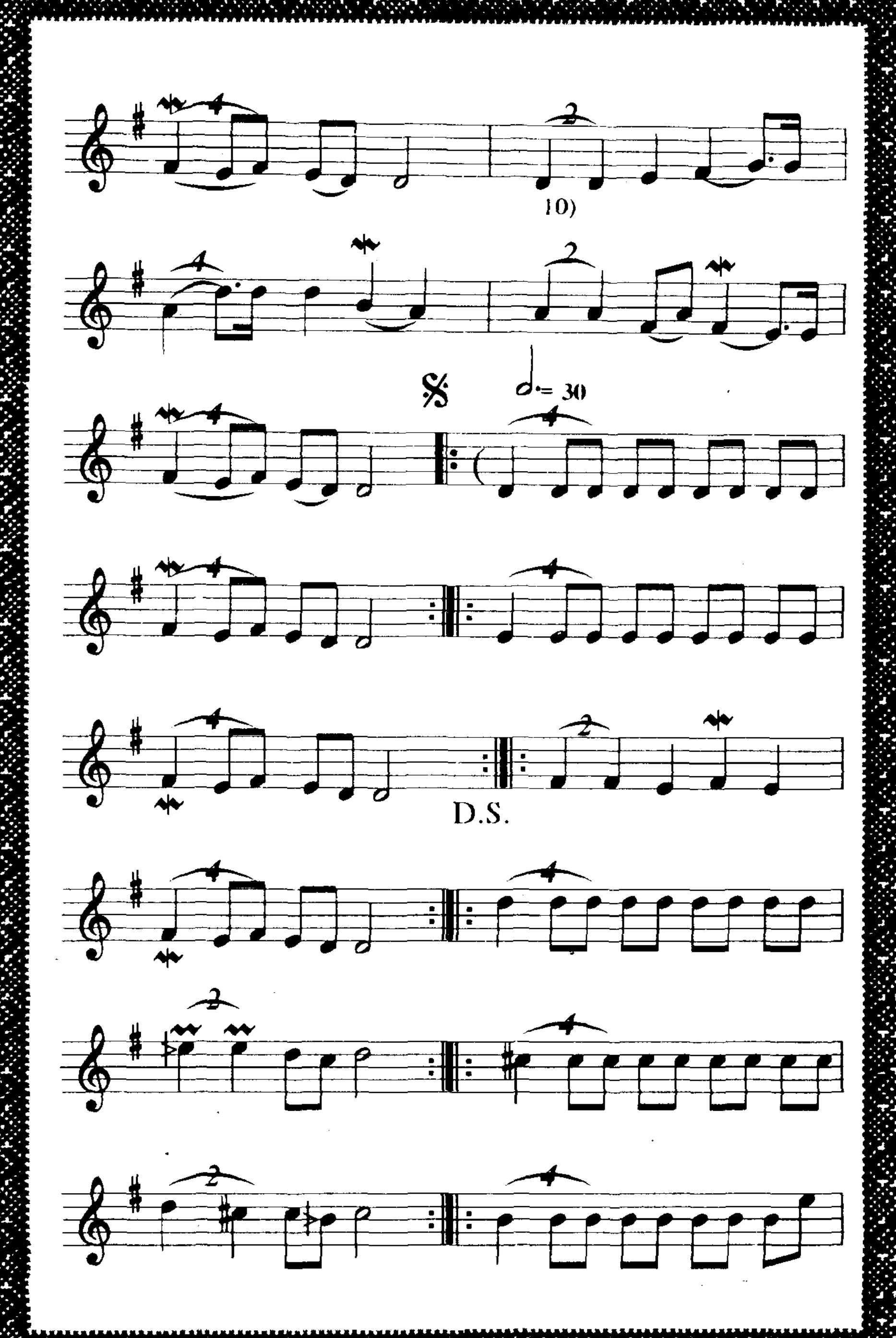

ئىككىنچى داستان ، ئىككىنچى داستان مەرغۇلى
第二达斯坦,第二达斯坦迈尔平里
= 28
(D TT DT TT TT D D D T T0)
1)
1.
2.
2)
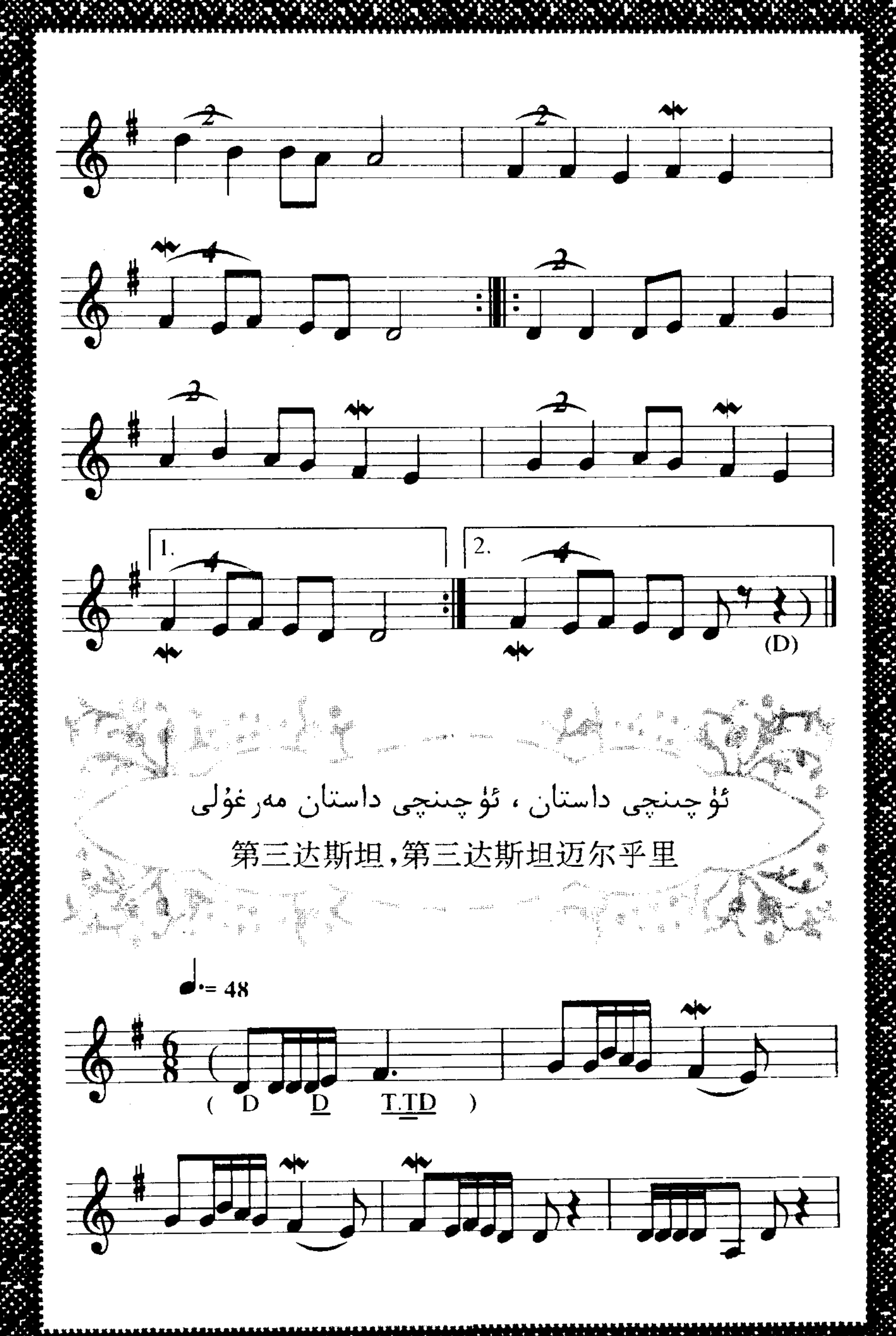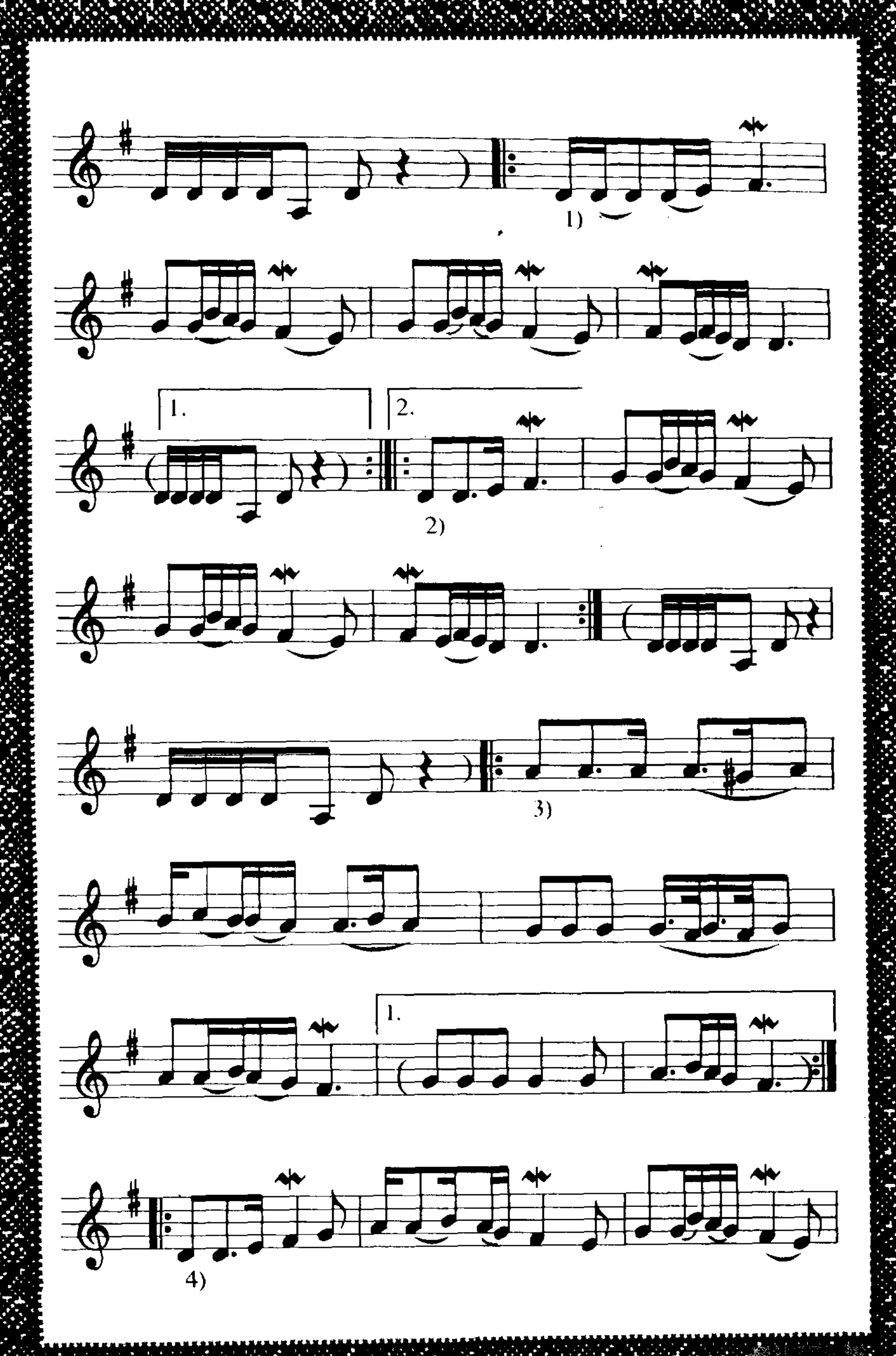

1.
2.
6)
7)
8)
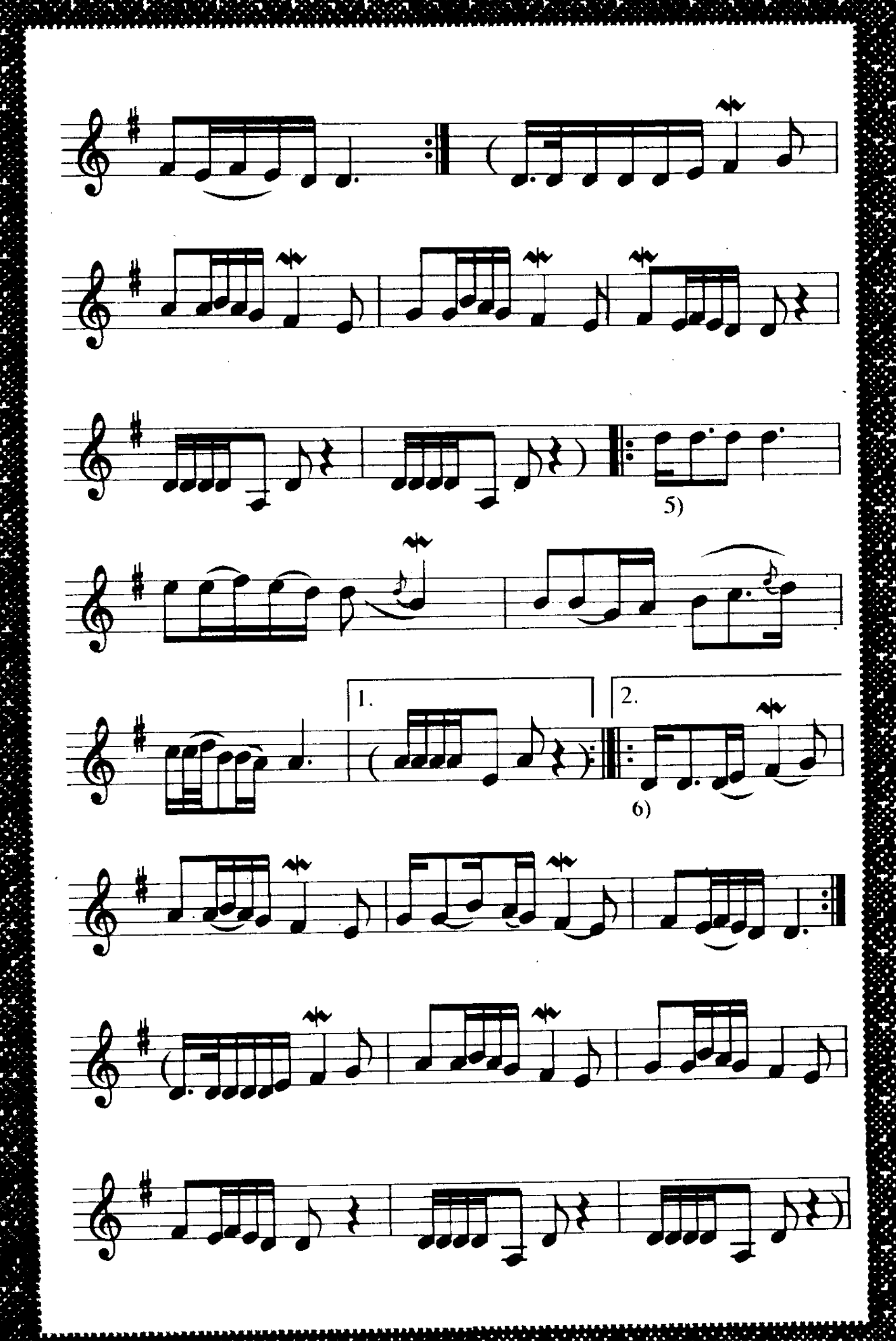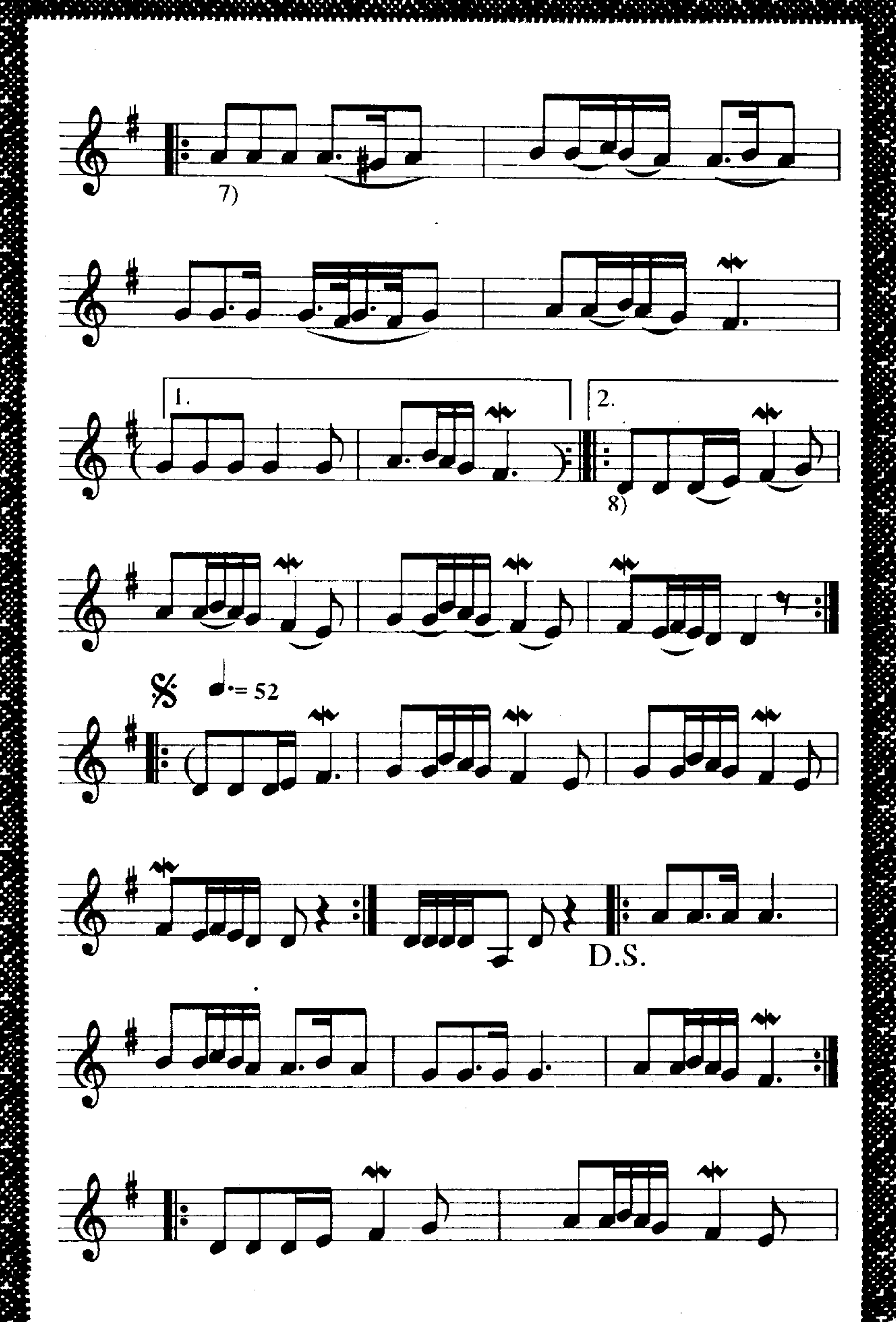

8)
9)
1.
2.
10)
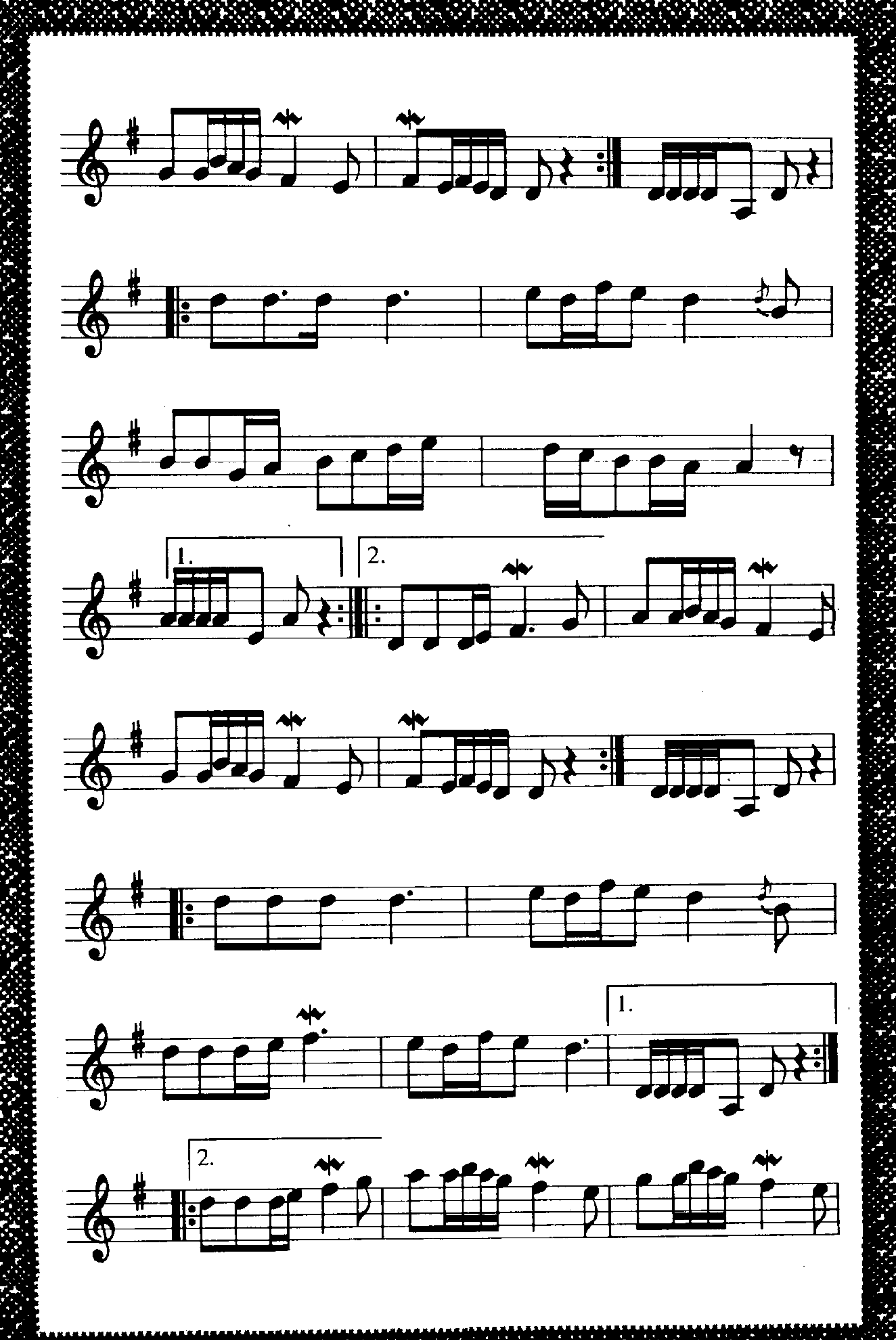

10)
= 30
D.S.
ijm65

(D)
ئۈچىنچى داستان، ئۈچىنچى داستان مەرغۇلى
第三达斯坦,第三达斯坦迈尔乎里
♩.= 48
(D D T.TD)
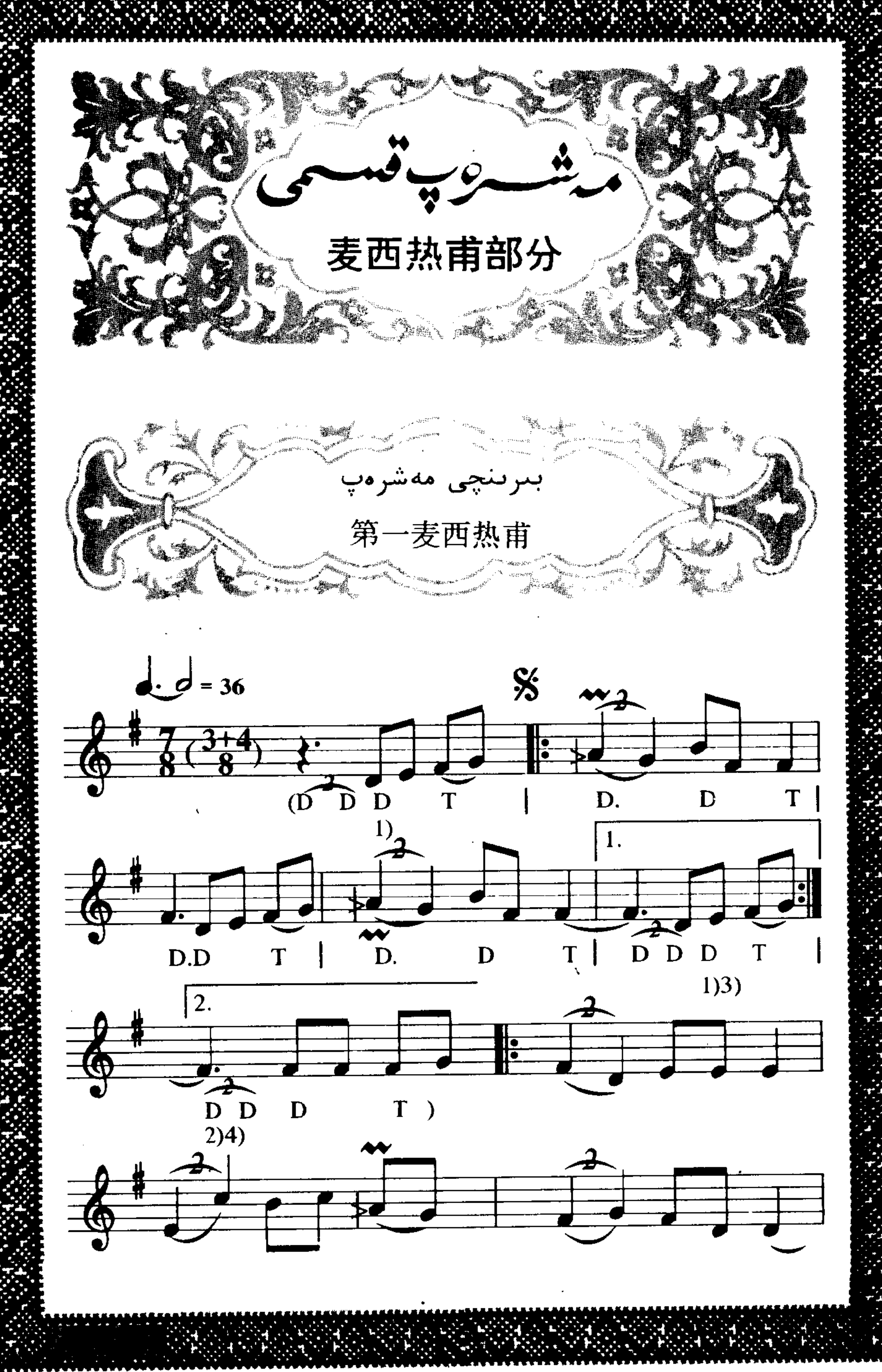

1)
1.
2.
2)
3)
1.
4)

5)
1.
2.
6)
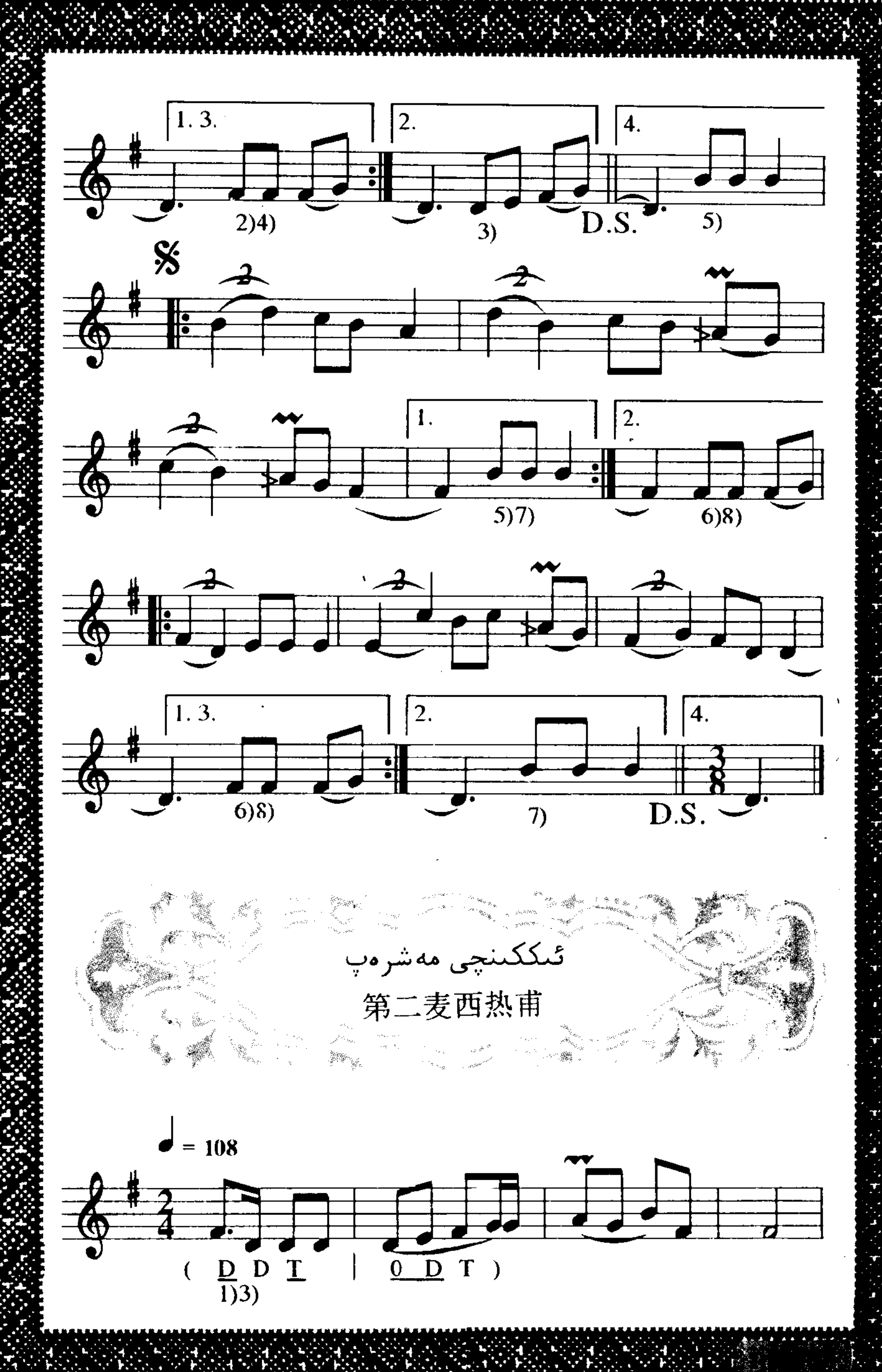

7)
1.
2.
8)
= 52
D.S.

1.
2.
1.
2.
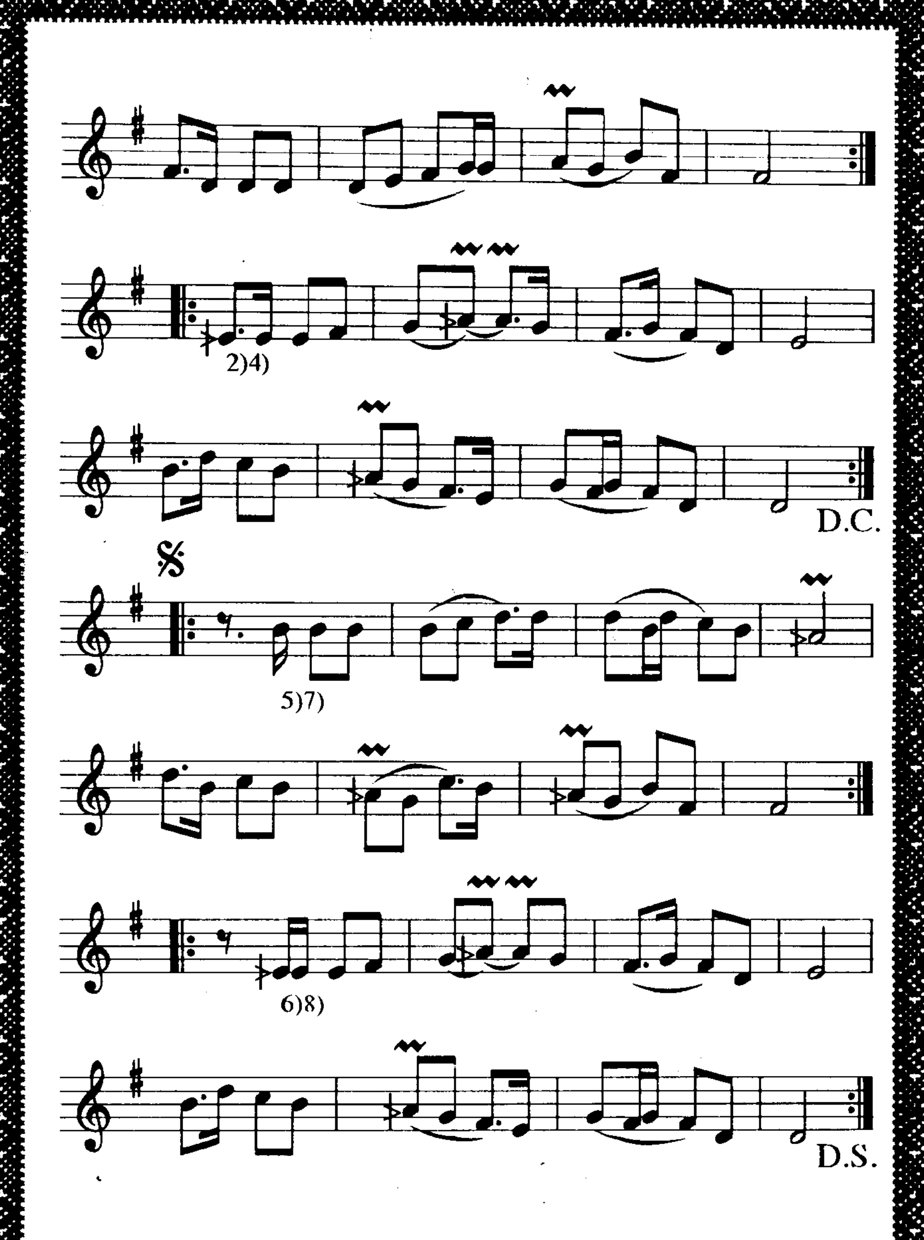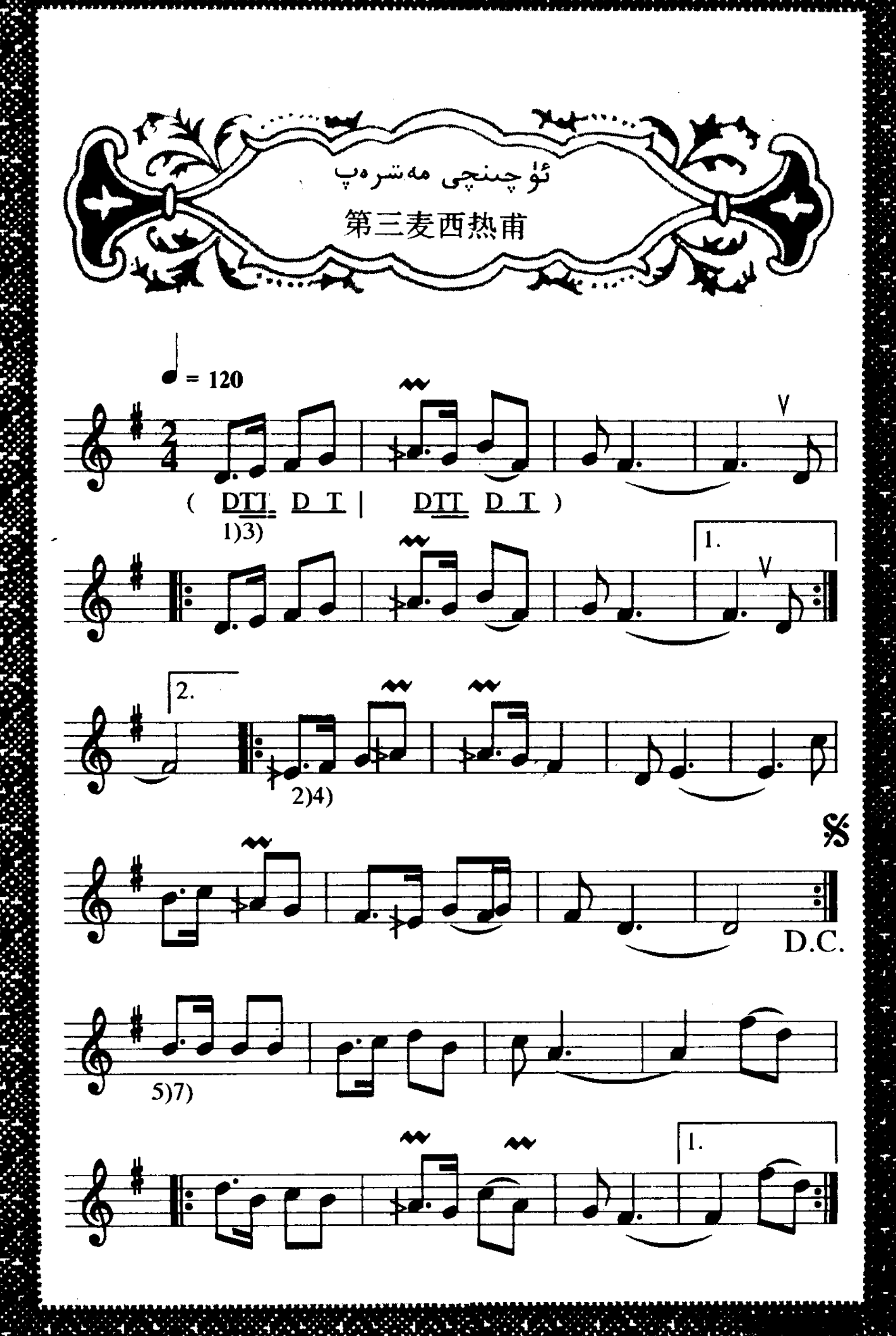

مەشرەپ قىسمى
麦西热甫部分
بىرىنچى مەشرەپ
第一麦西热甫
= 36
7/8 (3+4/8)
(D D D T | D. D T |
1)
1.
D.D T | D. D T | D D D T |
1)3)
2.
D D D T)
2)4)

1. 3.
2.
4.
2)4)
3)
D.S.
5)
1.
2.
5)7)
6)8)
1. 3.
2.
4.
6)8)
7)
D.S.
ئىككىنچى مەشرەپ
第二麦西热甫
♩ = 108
(D D T | 0 D T)
1)3)

2)4)
D.C.
5)7)
6)8)
D.S.

ئۈچىنچى مەشرەپ
第三麦西热甫
♩ = 120
(DTT D T | DTT D T)
1)3)
1.
2.
2)4)
D.C.
5)7)
1.

2. 1.

6)8)

D.S.

2. ♩ = 60

ئەجەم مۇقامىنىڭ ئاھاڭ تۈرلىرى جەدۋىلى

ئاساسىي رىتىم شەكلى	باشلىنىش سۈرئىتى	تاكت	مۇقام ئاھاڭ تۈرلىرىنىڭ ئاتىلىشى	
	♩ = 66	[illegible]	مۇقەددىمە	چوڭ نەغمە قىسمى
D OT D | TTDT TT D ||	♩ = 66	$\frac{3}{4}$	تەزە	
D OT D | TTDT TT D ||	♩ = 70	$\frac{3}{4}$	تەزە مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۈسى	
TT T TT T D DD ||	♩ = 56	$\frac{4}{4}$	نۇسخا	
TT T TT T D DD ||	♩ = 54	$\frac{4}{4}$	نۇسخا مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۈسى	
DT T DT T D DD T TT ||	♩ = 56	$\frac{4}{4}$	جۇلا	
DT T DT T D DD T TT ||	♩ = 60	$\frac{4}{4}$	جۇلا مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۈسى	
D OT OT | D DD | D OT OT | D DT ||	♩ = 96	$\frac{2}{4}$	سەنەم	
DTT DT ||	♩. ♩ = 44	$\frac{6}{8}$ $(\frac{3+2}{8})$	چوڭ سەلىقە	
D DD T TT | DDDD TO ||	♩ = 66	$\frac{2}{4}$	كىچىك سەلىقە	
D DD T TT | DDDD TO ||	♩ = 69	$\frac{2}{4}$	كىچىك سەلىقە مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۈسى	
D. T DD T | D DT ||	♩ = 54	$\frac{2}{4}$	پەشرۇ	
D. T DD T | D DT ||	♩ = 60	$\frac{2}{4}$	پەشرۇ مەرغۇلى	
D D T. T D |	♩. = 60	$\frac{6}{8}$	تەكىت	
چوڭ نەغمە قىسمىنى تارقاق رىتىم بويىچە تاماملاش				
D OT OD T | D OT OD T ||	♩ = 72	$\frac{2}{4}$	بىرىنچى داستان	داستان قىسمى
D OT OD T | D OT OD T ||	♩ = 78	$\frac{2}{4}$	بىرىنچى داستان مەرغۇلى	
D ⌒2 TT DT TT TT | D ⌒2 D DT T O ||	♩. ♩. = 28	$\frac{9}{8}$ $(\frac{3+6}{8})$	ئىككىنچى داستان	
D ⌒2 TT DT TT TT | D ⌒2 D DT T O ||	♩. ♩. = 30	$\frac{9}{8}$ $(\frac{3+6}{8})$	ئىككىنچى داستان مەرغۇلى	
D D T. T D ||	♩. = 48	$\frac{6}{8}$	ئۈچىنچى داستان	
D D T. T D ||	♩. = 52	$\frac{6}{8}$	ئۈچىنچى داستان مەرغۇلى	
D ⌒2 D D T | D. D T ||	♩. ♩. = 36	$\frac{7}{8}$ $(\frac{3+4}{8})$	بىرىنچى مەشرەپ	مەشرەپ قىسمى
D D T | OD T ||	♩ = 108	$\frac{2}{4}$	ئىككىنچى مەشرەپ	
D TT DT ||	♩ = 120	$\frac{2}{4}$	ئۈچىنچى مەشرەپ	
پۈتۈن مۇقامنى تارقاق رىتىم بويىچە تاماملاش				

《艾且木卡姆》曲目一览表

	曲目名称	节拍	起始速度	基本节奏型
第一部分「穷乃额满」	木坎迪满	[illegible]	♩ = 66	
	太孜	$\frac{3}{4}$	♩ = 66	D OT D ǀ TTDT TT D ‖
	太孜迈尔乎里及区秀尔给	$\frac{3}{4}$	♩ = 70	D OT D ǀ TTDT TT D ‖
	奴斯禾	$\frac{4}{4}$	♩ = 56	TT T TT T D DD ‖
	奴斯禾迈尔乎里及区秀尔给	$\frac{4}{4}$	♩ = 54	TT T TT T D DD ‖
	朱拉	$\frac{4}{4}$	♩ = 56	DT T DT T D DD T TT ‖
	朱拉迈尔乎里	$\frac{4}{4}$	♩ = 60	DT T DT T D DD T TT ‖
	赛乃姆	$\frac{2}{4}$	♩ = 96	D OT OT ǀ D DD ǀ D OT OT ǀ D DT ‖
	穷赛勒克	$\frac{5}{8}$ ($\frac{3+2}{8}$)	♩.⌒♩ = 44	DTT DT ‖
	克其克赛勒克	$\frac{2}{4}$	♩ = 66	D DD T TT ǀ DDDD TO ‖
	克其克赛勒克迈尔乎里及区秀尔给	$\frac{2}{4}$	♩ = 69	D DD T TT ǀ DDDD TO ‖
	派西露	$\frac{2}{4}$	♩ = 54	D. T DD T ǀ D DT ‖
	派西露迈尔乎里	$\frac{2}{4}$	♩ = 60	D. T DD T ǀ D DT ‖
	太喀特	$\frac{6}{8}$	♩. = 60	D D T. T D ‖
	以散板结束“穷乃额满”部分			
第二部分「达斯坦」	第一达斯坦	$\frac{2}{4}$	♩ = 72	D OT OD T ǀ D OT OD T ‖
	第一达斯坦迈尔乎里	$\frac{2}{4}$	♩ = 78	D OT OD T ǀ D OT OD T ‖
	第二达斯坦	$\frac{9}{8}$ ($\frac{3+6}{8}$)	♩.⌒♩. = 28	D⌒TT DT TT TT ǀ D⌒D DT T O ‖
	第二达斯坦迈尔乎里	$\frac{9}{8}$ ($\frac{3+6}{8}$)	♩.⌒♩. = 30	D⌒TT DT TT TT ǀ D⌒D DT T O ‖
	第三达斯坦	$\frac{6}{8}$	♩. = 48	D D T. T D ‖
	第三达斯坦迈尔乎里	$\frac{6}{8}$	♩. = 52	D D T. T D ‖
第三部分「麦西热甫」	第一麦西热甫	$\frac{7}{8}$ ($\frac{3+4}{8}$)	♩.⌒♩. = 36	D⌒D D T ǀ D. D T ‖
	第二麦西热甫	$\frac{2}{4}$	♩ = 108	D D T ǀ OD T ‖
	第三麦西热甫	$\frac{2}{4}$	♩ = 120	D TT DT ‖
	以散板结束整部“木卡姆”			

مۇقام مۇزىكىسىنى نوتىغا ئېلىشقا ئائىت بىر قانچە ئىزاھات

1 . بۇ نوتا شىنجاڭ مۇقام ئانسامبىلى چېلىپ ئورۇندىغان ، شىنجاڭ ئۈن – سىن نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنغان ئون ئىككى مۇقامنىڭ ئۈنئالغۇ لېنتىسى (نومۇرى 100 - XL) غا ئاساسلىنىپ ئېلىندى .

2 . ئون ئىككى مۇقامدىكى چارەك ئاۋاز ۋە سەل كۆتۈرۈلگەن (سەل چۈشۈرۈلگەن) ئاۋازلارنى توغرا ئىپادىلەش ئۈچۈن ، بۇ نوتىدا تۆۋەندىكىدەك بەلگىلەر كۆپەيتىپ قوللىنىلدى : ≯ بەلگىسى $\frac{1}{4}$ كۆتۈرۈشنى ، d بەلگىسى $\frac{1}{4}$ چۈشۈرۈشنى ، ↑ بەلگىسى سەل كۆتۈرۈلگەن ئاۋازنى ، ↓ بەلگىسى سەل چۈشۈرۈلگەن ئاۋازنى ئىپادىلەيدۇ ، بۇ بەلگىلەر ئاھاڭ نوتىسىنىڭ سول تەرىپىنىڭ ئۈستىگە قويۇلدى ، بۇ بەلگىلەر نوتىدا كۆي بەلگىسىدە بەلگىلەنگەن ئاۋاز تەرتىپى ئاساسىدا ئۆز رولىنى كۆرسىتىدۇ . مەسىلەن ، كۆي بەلگىسىدىكى مەلۇم ئاۋازنىڭ يېرىم كۆتۈرۈلگەن (چۈشۈرۈلگەن) ئاۋاز ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن ، نوتىنىڭ سول تەرىپىنىڭ ئۈستىگە يەنە ≯ ، d ، ↑ ياكى ↓ بەلگىسى قويۇلغان بولسا ، يېرىم ئاۋاز كۆتۈرۈش (چۈشۈرۈش) نى شەرت قىلىغان ھالدا يەنە $\frac{1}{4}$ ئاۋاز كۆتۈرۈلىدۇ ياكى چۈشۈرۈلىدۇ . ≯ ۋە d بەلگىلىرى ۋاقىتلىق بەلگە سۈپىتىدە بىر تاكت ئىچىدىلا كۈچكە ئىگە . ئەگەر ئوخشاش تاكتلار ئىچىدە $\frac{1}{4}$ كۆتۈرۈلگەن ياكى چۈشۈرۈلگەن ئاۋازلار كېيىنكى ئاۋازلاردا يېرىم كۆتۈرۈلمىسە (چۈشۈرۈلمىسە) ، كېيىنكى ئاۋازلارنىڭ سول تەرىپىنىڭ ئۈستىگە ئاھاڭنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى ئىپادىلەيدىغان بەلگە قويۇلدى . ↑ ، ↓ بەلگىلىرى پەقەت بەلگە قويۇلغان ئاۋازدىلا كۈچكە ئىگە .

3 . ～ ۋە ～～ لار ئايرىم – ئايرىم ھالدا ئاھاڭلارنى يوقىرىغا ياكى

تـۆۋەنـگە تىترىتىش بەلگىسى بولۇپ ، تىترىتىش دائىرىسى ئادەتتە $\frac{1}{4}$ ئاۋاز ئىچىدە بولىدۇ .

4 . $\frac{5}{8}$ ، $\frac{7}{8}$ ، $\frac{9}{8}$ قـاتـارلـىـق ئۇدارلار ئارقـىلـىق بۇ نـوتـىـدىـكـى ئۇدار ئاھاڭـلـىرىـنـىڭ هـەر بـىر تاكتلىرىـنـىڭ ئىچكـى قـىسـمـىـدىـكـى ئۇدارلارنـىـڭ بـىرىكىش مـۇناسىۋىتـىـنـى ئىپادىلـەش ئۈچـۈن ، $\frac{5}{8}$ $(\frac{3+2}{8})$ ، $\frac{7}{8}$ $(\frac{3+4}{8})$ ، $\frac{9}{8}$ $(\frac{3+6}{8})$ فـور- مـۇلـىـسـى قوللىنىلدى . هەر بىر تاكتىنىڭ بىرىنچى ئۇدار بىرلىكىدە ۋاقتى تـەكشى بولغان ئۈچ ئۇدارنىڭ ئىككى ئاۋازدا قاتارلىشىپ كېلىشى ۋە تۆت ئاۋازدا قـاتارلىشىپ كېلىشى ، شۇنداقلا ئۇلارنىڭ هەر خىل ئۆزگىرىشلىرى دائىـم كـۆرۈلـۈپ تـۇرىدۇ . بۇ ئون ئىككى مۇقامنىڭ ئۇدار ، رىتىم جەهەتـ تـىـكـى مـۇهـىـم ئالاهـىدىـلـىـكـى ، كىتابخانلارنىڭ دىققەت قىلىشىنى هاۋالە قـىـلـىـمـىـز . بەزى ئاهاڭلاردا كۆرۈلىدىغان پارچە ئۇدار يەنە « كۆپەيگەن ئۇدار » لارغا بۇ نوتىدا $\frac{2\frac{1}{2}}{4}$ (تۆتكە بۆلۈنىدىغان ئاۋاز بىر ئۇدار بولۇپ ، هەر بـىـر تـاكـتـتـا $2\frac{1}{2}$ ئۇدار بـولـىـدۇ) ، $(\frac{2\frac{1}{2}+4}{4})$ $\frac{6\frac{1}{2}}{4}$ (تۆتكە بـۆلـۈنـگـەن ئاۋاز بـىـر ئۇدار بولۇپ ، هەر بىر تاكتتا $6\frac{1}{2}$ ئۇدار بولىدۇ ، يـەنـى $2\frac{1}{2}$ ئۇدار ۋە تـۆت ئۇداردىـن ئىبارەت ئىككى تەركىپكە بۆلۈنىدۇ) شەكلىدىكى ئالاهىدە ئۇدار بەلگىسى قوللىنىلغان .

5 . هەر بـىـر ئاهاڭ بـاشلانغان مېلودىيىنىڭ ئاستى تەرىپىگە بۇ ئا- هاڭـنـىـڭ بـاش ـ ئاخـىرىنى تۇتاشتۇرىدىغان « ئاساسىي رىتىم شەكلى » بەلگىسى قويۇلغان . بۇنىڭ ئىچىدىكى D بـەلـگـىـسـى داپنىڭ « دۇم » نى ،

T بەلگىسى داپىنلىڭ « تاك » ئاۋازىنى ، O بەلگىسى ئاۋاز توختىتىلغانلىقىنى ئىپادىلەيدۇ .

6 . مېلودىيىنىڭ ئاستى تەرىپىگە قويۇلغان سان تېكىستنىڭ تەرتىپ نومۇرىنى ئىپادىلەيدۇ .

7 . تەكرارلانغان مېلودىيىدە بىرىنچى قېتىمدا ئېيتىلغان ياكى چېلىنغان ئاھاڭ ئۆلچەم قىلىندى .

关于乐谱记录的几点说明

一、本乐谱根据新疆音像出版社出版发行的《十二木卡姆》盒式录音带（片号XL－100）记录。由新疆木卡姆艺术团演唱、演奏。

二、为了准确地反映《十二木卡姆》中的四分音和微升（降）音，本乐谱在传统五线谱记谱法的基础上，增加使用𝄲号表示升四分之一音、𝄳号表示降四分之一音，↑号表示微升音、↓号表示微降音。这些符号标在音的左上方，都在乐谱中调号所规定音列的基础上起作用。如调号中已标明某音要升（降）半音而在其左上方又加标了𝄲号、𝄳号、↑号或↓号，则要在升（降）半音的前提下再升高（或降低）四分之一音或微升（微降）。作为临时记号，𝄲号和𝄳号对一小节内的同音有效。如同一小节中已经半升（降）的音在后面不作半升（降），则需在后面的那个音的左上方加标能够示意回复到原调音列的符号。↑号↓号只对所标的乐音起作用。

三、～和～分别为上、下波音符号，其波动范围一般在四分之一音之内。

四、对于$\frac{5}{8}$、$\frac{7}{8}$、$\frac{9}{8}$等复拍子，本乐谱以$\frac{5}{8}(\frac{3+2}{8})$、$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$、$\frac{9}{8}(\frac{3+6}{8})$式的拍号标明这些节拍乐曲中每一小节内部的节拍组合关系。在这些节拍乐曲中每小节的第一个小节拍单位里，经常出现时值均分的三拍二连音和四连音以及它们的各种变体，这是《十二木卡姆》在节拍、节奏方面的一个重要特点，敬请读者注意。对于另一些乐曲中出现的非整数“增盈节拍”，本乐谱使用$\frac{2\frac{1}{2}}{4}$（以四分音符为一拍，每小节两拍半）、$\frac{6\frac{1}{2}}{4}(\frac{2\frac{1}{2}+4}{4})$（以四分音符为一拍，每小节六拍半，又可分为两拍半和四拍这样两个小节拍单位）式的特殊拍号标记。

五、每首乐曲起首处旋律下方标记着贯串本乐曲始终的“基本节奏型”。其中，字母D表示击手鼓鼓中，发“咚”音，字母T表示击乐鼓鼓边，发“嗒”音。字母O表示休止。

六、旋律下方以数字标明唱词序号备考。

七、反复的旋律以第一次演唱（奏）的作为标准记录。

مۇندەرىجە

چوڭ نەغمە قىسمى

داستان قىسمى

مەشرەپ قىسمى

چوڭ نەغمە قىسمى

مۇقەددىمە

مەن ئىلى شەھرىدە كۆردۈم ، ۋاھ ، ئاجايىپ بىر پەرى ،
نە پەرىدۇر ھۆسنى تولغان ئاي سۈپەتلىك دىلبەرى .

كەيىندىن سۈرئەت بىلەن باردىم كۆرەي دەپ ھۆسنىنى ،
ناگاھان ئاچتى يۈزىنى ئول سائادەت ئەختەرى .

ئول زامان كۆردۈم يۈزىنى بۇ بىشىمدىن كەتتى ھۇش ،
قالدى ھەسرەتتە قەمەر ، ھەيرانە خۇرشىد خاۋەرى . ①

نە بالاغا ئۇچرۇدۇم ، كەتتىم ئۆزۈمدىن ئول كۈنى ،
يىغلىدى ھالىمغا كوھستان ئارا ياشۇ قىرى .

ئاتەشى ئىشقى تۇتاشتى ، ئۆرتىدى باغرىمنى كۆپ ،
بۇ جەھەتتىن تۇتىئى دىل شاد ئەمەس ئاندىن بىرى .

بارچە ھۆرلەر بولسا يۇلتۇز ، ئول گۈزەلدۇر بىر قۇياش ،

---

① خۇرشىد خاۋەرى ـــ شەرق قۇياشى

بارچە بەلكى لەئلى بولسا ، ئول سەدەپنىڭ گۆھرى .

ھەر كىشى بولدى ئەسىر ئاڭلاپ گۈزەل تەرىپىنى ،
ھەم بىلالى تەلۋىدۇر ئۇشبۇ ئەسىرلەرنىڭ بىرى .

(موللابىلال)

تەزە

ھېچ كىشى مەندەك سىنىڭ ئىشقىڭدا شەيدا بولمىدى ،
چىقتى مەجنۇن ، ئەمما مەندەك ئەلگە رەسۋا بولمىدى .

تاپمىدى ھەرگىز سالامەتلىك مۇھەببەت شەھرىدە ،
كىمگە كىم مۇلكى مالامەت ئاڭا مەئۋا بولمىدى .

تالىبى راھەت دېسەڭ تەركى مۇھەببەت ئەيلىگىن ،
كەچمەيىن جان نەقدىنى ھېچكىمگە سەۋدا بولمىدى .

بۇ دېڭىزدا گۆھرى مەقسۇدىنى ئول تاپمىدى ،
كىمگە كىم ئىشقى مۇھەببەت دەردى پەيدا بولمىدى .

ئاھ ئوتىدىن تولدى ئالەم ، بولمىسا يوق ئەردى ئوت ،
كۆز يېشىمنى تۆكمىدىم ھەجرىڭدە دەريا بولمىدى .

تاپقۇسىدۇر مېھرى - شەپقەت ھۆسن ئىلى ئىشق ئەھلىدىن ،
تا قېنىنى تۆكمىدى ئول لەئلى گويا بولمىدى .

(تۆكمىدى ئۇل لەئلى گويا بولمىدى ،
جان ئاللا يەي ، ۋاي سېنىڭغىنا دەردىڭ يامان ،
ۋاي گۇلىقەنا ئەلىما يارەي ۋاي دوستلارەي .)

(قەلەندەر)

※ ※ ※

مېنى مەست ئەيلىگەن ئۇل دىلرابانىڭ چەشمە شەئلاسى ،
كۆڭۈلنىڭ مۈلكىنى تاراج قىلدى لەئلى يەغماسى .

ئۆلۈمدىن زەررە ۋەھمىم يوق مېنىڭ قورقۇنچىم ئاندىندۇر ،
قاچان كۆرگەيمە نۇكەتكەي بېشىمدىن يار سەۋداسى .

مېنى دارۇلقازاغا ئىلتىبان قەتلە ئەيلىدى شول دەم ،
جازاسى ئۇشبۇدۇر ھەركىمكى قىلسا ئىشق دەۋاسى .

نەۋائى دىلىپكار ئەتسە مالامەت نۆبىتى يەتكەچ ،
قېنىغا بولغۇنۇپتۇر تەلۋە ئىتتەك بارچە ئەزاسى .

(نەۋائى)

※ ※ ※

سۆيۈنگىل ئەي كۆڭۈل ئاخىرقى جىسمىڭ ئىچرە جان كەلدى ،
قۇۋان ئەي قايغۇلۇق جانىم ھاياتى جاۋىدان① كەلدى .

سەپەردىن ئۇل پەرى يەتتى ، مېنى ـ غەمكىنىنى شاد ئەتتى ،
كۆڭۈلدىن ئەسكى غەم كەتتى ، تەن ئىچرە يېڭى جان كەلدى .

① جاۋىدان ـــ مەڭگۈ

پەلەك باقتى پىغانىمغا ، ئەجەل رەھىم ئەتتى جانىمغا ،
خازانلىق بوستانىمغا گۈلى باغ جىنان كەلدى .

مۇغەننى بىر نەۋائى تۈز ، نەۋائى ، نەغمەئى كۆرگۈز ،
ئاياقچى ، تۇت قەدەھ توققۇز ، شەھىنشاھى زامان كەلدى .

(نەۋائى)

تەزە چۇشۇرگۈسى

مۇغەننى بىر نەۋائى تۈز ، نەۋائى ، نەغمەئى كۆرگۈز ،
ئاياقچى ، تۇت قەدەھ توققۇز ، شەھىنشاھى زامان كەلدى .

(نەۋائى)

نۇسخا

سىنى كۆرگەچ كىم ئولدى بارچەدىن بىزارمەن يەگلىغ ،
ئاياقىڭغا قۇيۇپ يۈزكىم بولۇپتۇ خارمەن يەگلىغ .

سىنى كۆرمەك تىلەپ كۆك مىھرى ياگلىغ يۇممىدىم مەن كۆز ،
كىچە ھەم ئاي كەبى يوق ئىشق ئارا بىدارمەن يەگلىغ .

جامالىڭ ئارزۇ ئەيلەپ قارا زۇلپۇگغە باغلاندىم ،
كىم ئولدى ئىشق ئىلىدە لايىقى دىدارمەن يەگلىغ .

بىرىپ ئەيشۇ پەراغەت ، جانىم ئالدى مىھنەتى دەردىڭ ،
جاھاندا سودا ئەھلى تاپمىدى بازارمەن يەگلىغ .

سىنىڭ قەھرىڭ ماڭا ئىشرەت ، سىنىڭ زەھرىڭ ماڭا لەززەت ،
كىم ئولدى دەردمەندلەر ئىچرە بىزارمەن يەگلىغ .

ئەگەر ئىشق ئاپەتىن كۆرمەي دىسەڭ ئەي ئەھلى زاھىد ، بىل ،
تىلىڭغا ئالمىغىن ئىشق نامىنى زىنھارمەن يەگىلىغ .

كۆرمەيمەن ئىشقىنىڭ مىھنىتىن ھەم دۆلەتىن يالغۇز ،
بۇ ئىشقا بولمىغاي ئىشق ئەھلى مىننەتدارمەن يەگىلىغ .

(گۇمنام)

نۇسخا چۇشۇرگۇسى

زەبانە ئۇردى ئىشق ئوتى ، ئۇنىڭ ھەر زەخمىدىن گۇمنام ،
كىشى كۆرگەنمىكىن جانبەخش مىھىر - ئەنۋارمەن يەگىلىغ .

(گۇمنام)

جۇلا

ئاقتۇر بىلىكىم ئاقتۇر ،
ياردىن تەلىيىم يوقتۇر .
ياردىن تەلىيىم بولسا ،
ئۆلسەم ئارمىنىم يوقتۇر .

ئاقتۇر بىلىكىم ئاقتۇر ،
بىرىپ رەمچىگە باقتۇر .
رەمچى ئېيتىدۇ : « نادان ،
دەردىڭگە داۋا يوقتۇر » .

ئاقتۇر بىلىكىم ئاقتۇر ،
يارغا يۈرىكىم پاكتۇر .

رەقىبلەر يامان شۇنچە ،
يولۇڭدا هامان ساق تۇر .

باغقا كىر سەم جىنەستە ،
يارغا باقتىم هەۋەستە .
چىم - چىم كۆيەر يۇرىكىم ،
يار تۇتقاندا گۇلدەستە .

(خەلق قوشاقلىرى)

سەنەم

شاخ - شاخ چىنارنىڭ شېخى سەن ، مەن گۇلىمەن ،
ئىشقى ئوتىدا كۆيگەن يارنىڭ بۇلبۇلىمەن .

مېنى كۆيدۈرگەن شېرىن سۆزۈڭدۇر ،
مەستانە قىلغان قارا كۆزۈڭدۇر .

ئۆرگۈلدى پەلەك ، چۆرگۈلدى پەلەك ،
يارنىڭ ئىشقىدا كۆيدۈ يۈرەك .

ئۆرگۈلدى پەلەك ، چۆرگۈلدى پەلەك ،
يارىم يوق مېنىڭ سېنىڭدىن بۆلەك .

(خەلق قوشاقلىرى)

چوڭ سەلىقە

دەرەخ بولسا ئېگىز بولسا ،
ئىگىلمەس بولسا .
ئۇنىڭ كۆپكۆك يوپۇرمىقى ،

تۆكۈلمەس بولسا .

ياخشى ئادەم يامانلارنى ،
دورىماس بولسا .
بىر ياخشىغا بىر يامانىنى ،
بۇيرىماس بولسا .

قارا قۇچقاچىنىڭ باللىرى ،
سايرىشىپ تۇرسا .
ئىككى ئاشىق بىر - بىرىگە ،
قارىشىپ تۇرسا .

ھەر كىشىنىڭ يارى بولسا ،
قېشىدا تۇرسا .
غىجىم رومال شۇ يارىمنىڭ ،
بېشىدا تۇرسا .

(خەلق قوشاقلىرى)

بىرىنچى كىچىك سەلقە

تاپمىدىم جان يەتسىمۇ ئاغزىمغا ھىجراندىن خالاس ،
جاننى ھىجراندىن خالاس ئەت ، يا مېنى جاندىن خالاس .

ئانداق ئاچتى سۇمبۇلىن گۇل ئۆزرە يەلكىم ، بولمغاي ،
بىر كۆڭۈل ئالەمدە ئول زۇلپى پەرىشاندىن خالاس .

دىمە نالەڭدىن ئۆچەر تۈنلەردە ئەلدىن ئۇيقۇ كىم ،
تۈننىڭ ئول باشىدا ئەل ئېرمەس بۇ ئەبغاندىن خالاس .

غەم ئۆيى ئىچرە قامالمىش يار ھەجرىڭدىن كۆڭۈل ،

ۋەھ ، قاچان بولغاي بىزنىڭ تۇتقۇن بۇ زىنداندىن خالاس .

(نەۋائى)

ئىككىنچى كىچىك سەلقە

قېشىڭ مېھرابى ئى دىلبەر مېنىڭ كىم قىبلىگاھىمدۇر ،
يۈزۈڭ مېھرى كۆڭۈلنى روشەن ئەتمەكلىككە ماھىمدۇر .

بۇ كۆڭلۈم مەيلى قىلسا غەيرىنىڭ يادىنى قىلماققا ،
غېمى پۇرقەت ئوتىدا ھەرنە قىلسام ئۆز گۇناھىمدۇر .

لېكىن كۆڭلۈم قوبۇل ئەتمەس سېنىڭدىن ئۆزگە دىلبەرنى ،
چېچىڭنىڭ ھالقىسى ئول زۇلمىدىن ئارامگاھىمدۇر .

قارا تۇرغان پەلەكتە بولۇت ئەمەس ياققىلى يامغۇر ،
مېنىڭ ھالىمغا يىغلار ئول قاراسى دۇدى ئاھىمدۇر .

(مەشرەپ)

ئۈچىنچى كىچىك سەلقە

پەلەكتىن بىر سادا كەلمىش چېچىپ ھەردەم ھالاۋەتنى ،
گاداي ئىزدەپمۇ جەننەتتىن تاپالماس ئۇ ساخاۋەتنى .

ئاتا قىلسا مۇنارىنى ياساپ كەۋسەرى ھەل تاشتىن ،
قىدىر ئۆلمەس مۇقام ئىچرە قىلىپ گۇمران جاھالەتنى .

(قىدىرخان)

كىچىك سەلىقە چۇشۇرگۇسى

ئاتا قىلسا مۇنارىنى ياساپ كەۋسەرى ھەل تاشتىن ،
قىدىر ئۆلمەس مۇقام ئىچرە قىلىپ گۇمران جاھالەتنى .

(قىدىرخان)

پەشرۇ

ئاي يۇزۇڭنى باغ ئارا بىر كۆردى ھەيران بولدى گۇل ،
بەرگىسىز قالدى نىدىنكىم ، بەس پەرىشان بولدى گۇل .

بادەدىن گۇل - گۇل كۆرۇپ ئول يۇزنى ، ئۇنىڭ ھەجرىدىن ،
چاك - چاك ئولغان كۆكۇلدەك قاتمۇ - قات قان بولدى گۇل .

گۇلئۇزارىم ھۆسىن ئىقلىم ئىچرە بولدى پادىشاھ ،
راست ئانداقكىم چەمەن مۇلكىدە سۇلتان بولدى گۇل .

گۇل چاغى يارى سەپەر ئەيلەپ ، نەۋائى جانىغا ،
ھەربىرى بىر تازا قانلىق داغى ھىجران بولدى گۇل .

(نەۋائى)

پەشرۇ چۇشۇرگۇسى

گۇل چاغى يارى سەپەر ئەيلەپ ، نەۋائى جانىغا ،
ھەربىرى بىر تازا قانلىق داغى ھىجران بولدى گۇل .

(نەۋائى)

تەكىت

چىقتى يارىم كېچە يول ئەزمىن قىلىپ ئول باغرى تاش ،
بەس ، ئاجايىپتۇر قاراڭغۇ كېچە چىقماغلىق قۇياش .

گەر قۇياشقا ئەل نەزەر قىلسا كۆزىگە ياش تولار ،
ئول قۇياش بارغاچ نەزەردىن ، كۆزلىرىمگە تولدى ياش .

زەخمىدىن كۆپ قانسىراشتىن قالدى چاك بولغان كۆڭۈل ،
زەڭگىدەك ئەبغان چېكىپ ئەل ئىچرە بولغاي ئېردى كاش .

پۇرقەتىڭدىن يىغلابان ھەقدىن ۋىسالىڭ ئىستەرمەم ،
گاھ چاچارمەن باشقا تۇپراغ ، گاھ قويارمەن يەرگە باش .

(نەۋائى)

بىرىنچى داستان

بۇ بىشىمغا كۈن چۈشتى يارۇ جانانىم ،
بىر دەردكە قالدىمەن داۋا ئەيلىگىن .
مېنىڭ مۈشكۈل ئىشىمنى قىل ئۆزۈڭ ئاسان ،
يۈقسە مېنى ئەمدى پاناھ ئەيلىگىن .

مەن بىر غېرىپ شىكەستە بولدۇم بىچارە ،
قەمبەرگاھىم ھەسرەتتە قالدى نىچارە .
كۈندۈز غەمدە ، كېچىلىرى بىدارە ،
يولداشنى ماھىلەقا ئەيلىگىن .

كۆككە ئۇچاي دېسەم يوقتۇر قاناتىم ،
يەرگە كىرەي دېسەم يوقتۇر نىجاتىم .
ئۆلەي دېسەم ھەرگىز بولماس ھاياتىم ،
ئەمدى ماڭا سەبرى ئاتا ئەيلىگىن .

دۈشمەنلەرنىڭ مەزھىپى شۇنداق بولۇرمۇ ،
قىز ئاتاغا ئېيتىڭلارچۇ راۋا بولۇرمۇ .
قالغان ئۆمرى كۆيۈپ - يېنىپ ئۆچەرمۇ ،
بۇ دەردىمگە ئۆزۈڭ داۋا ئەيلىگىن .

مەن بىر ئاجىز گۇناھكار بەندە ،
قىلما مېنى ئەل ئىچىدە شەرمەندە .
تىرىلدۈرۈپ خالايىقنى مەھشەر كۈنىدە ،
دۈشمەنلەرنىڭ يۈزىنى قارا ئەيلىگىن .

ئىككىنچى داستان

قارا كۆز بىرلە بىر غەمزە قىلىپ يۈزمىڭ جاپا قىلما ،
كەرەشمە بىرلە ئالەمنى مېنىڭدەك مۇپتەلا قىلما .

مېنىڭ بۇ خەستە جانىمغا سېنىڭ دەردىڭ ئېرۇر مەرھەم ،
قىيامەت بولغىچە ھەرگىز بۇ دەردىمگە داۋا قىلما .

پىراقىڭ كۆچىتى ئىچرە قېنىمنى سىزغۇرۇر ھەردەم ،
يۈزۈمنى ئالتۇن ئەتكىلى غېمىڭنى كىميا قىلما .

ئاخىر بىگانە دەپ گىريان ئىشىگىڭدىن قوۋار بولساڭ ،
كۈلەر يۈز كۆرگۈزۈپ ئەۋۋەل كىشىنى ئاشنا قىلما .

بېغىر قان ئەيلىدىڭ جەبرۇ جاپالار بىرلە سۇلتانىم ،
كۆزۈم ياشى بىلەن ھەردەم يۈزۈمدىن ماجرا قىلما .

(سەككاكى)

ئۈچىنچى داستان

نازاكەتتە بولغىن گادا ھېچ بىر ئارمانلار قالمىدى ،
ياخشى كېتىپ نۆۋەت يېتىپ ، ئۆلمەيدىغانلار قالمىدى .

ئۈممەت ئۈچۈن يېمىگىز غەم ، ئۆلمەي قالماس ھەر بىر ئادەم ،
شۈكرى ئەيلىگىز يانا شولدەم ، ئاسى - جاپى جان قالمىدى .

ئۆزىنى بازارغا سالغان، بىر قىز كېلىپ سېتىۋالغان،
مىسىر ئېلىگە پادىشاھ بولغان يۇسۇپنى كەنئان قالمىدى.

ئىسكەندەر دۇنيادىن كەچتى، جەمشىت ئەجەل مەيىن ئىچتى،
مۇز داۋاندا جاندىن كەچتى، رۇستەمى داستان قالمىدى.

(«يۇسۇپ ـ ئەھمەد» داستانىدىن)

بىرىنچى مەشرەپ

جان ئارا سىرۇنىھالىمدۇر قەددى زىبا يىگىت ،
قاچتى مەندىن مەست قىلىپ ئول كۆزلىرى شەھلا يىگىت .

ھىجرىدا ۋامۇق كەبى ھەرنىچە زار ئولسام ئاگا ،
غۇنچىدەك كۆزدىن نىقابىن ئالمىدى ئۇزرا يىگىت .

تۈن - كۈن ھەجرىدە زار ئولسام كۆزۈمدىن قان تۆكۈپ ،
ھىچ باقمايدۇر مېنىڭ ھالىمغا بىپەرۋا يىگىت .

ئاھۇ ئەبغان ئەيلىسەم ھەر سۇبھىدەم بىدار بولۇپ ،
ئەي زوھۇرى نىگە رەھىم ئەتمەس ساڭا مىرزا يىگىت .

(زوھۇرى)

ئىككىنچى مەشرەپ

نى بولغايكىم بىرەر كۆرسەم نىگارى مېھرىبانىمنى ،
پىدا ئالدىدا قىلسام زوق ئىلە جانۇ جاھانىمنى .

مۇيەسسەر بولسا ئۆمرۈمگە ئەگەر كىم بىر يۈزىن كۆرسەم ،
تەسەددۇق ئەيلىسەم ئول سەرۋىگە بۇ تەندە جانىمنى .

ئىدىن پەرھاددەك بولماي جاھاندا ، ئەي مۇسۇلمانلار ،
كۆڭۈل كۆزگۈسىدە كۆردۈم ئۈشول شىرىن زابانىمنى ،

قەلەندەر ، ئاز ئىرۇر ئۇل دىلبەرى نامېھرىبانىمغا ،
پىدا قىلسام ئەگەر كىم جان بىلە ھەم خانۇ ـ مانىمنى .

(قەلەندەر)

ئۈچىنچى مەشرەپ

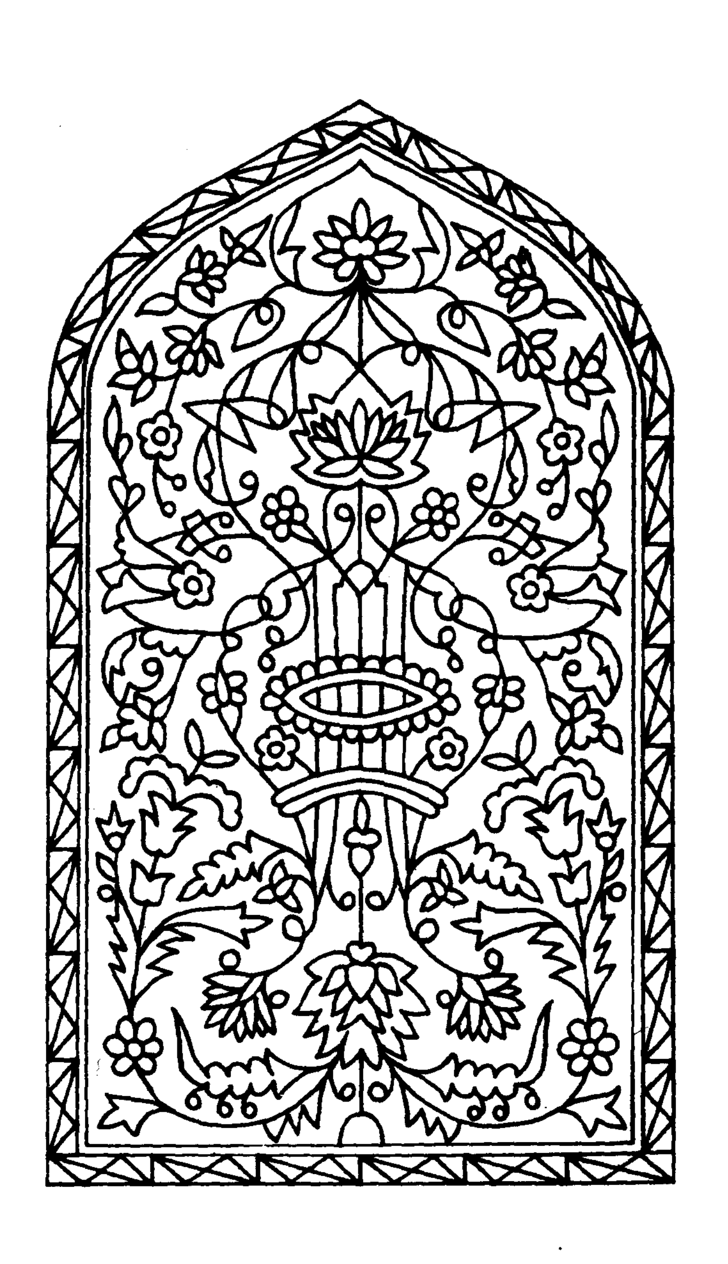
جىلۋە ئەيلەپ بەزمە ئىچرە قىلدىلەر جەۋلان ئۇسسۇل ،
كۆڭلۈم ئۈرتەر ، نەيلەگەيمەن ئاپىتى دەۋران ئۇسسۇل .

گۇل مەسەللىك گۇل چېغى گۇلگۇل يېنىپ گۇلشەن ئارا ،
ئەيلىدى كۆڭلۈم قۇشىن بۇلبۇل كەبى نالان ئۇسسۇل .

خەستەئى غەمكىن كۆڭۈلگە بۇ ئۇسسۇل نە ياقمىغاي ،
كۆرمىگەي ئالەم ئىلى مۇنداق يەنە چاققان ئۇسسۇل .

بۇ ئۇسسۇل ۋەسپىنى ئەيلەي قايسى تىل بىرلە ئادا ،
ئەي فۇتۇھى ، بۇ ئۇسسۇل ئەرمىش شەھى شاھان ئۇسسۇل .

(فۇتۇھى)

目　录

大乃额曼部分

达斯坦部分

麦西热甫部分

大乃额曼部分

序　　曲

我见到了一位绝美的女郎，在伊犁城，
她面如皎月，百倍胜过了天庭的仙女。

只求一睹芳容，我匆匆尾随而去，
那安琪儿倏然止步，撩起巾给了我机遇。

她那迷人的笑容立即把我心中的火燃起，
又震惊又高兴使我几乎完全昏迷。

害得我好端端的人自那日起经常如呆似痴，
周围的男女老少都问我：你是怎么搞得！

心中的情火烧得我完全神魂颠倒，
别的美女，哪一个还能合乎我的心意！

少女们一个个如星星，而只有她才是红太阳，
别的花是莱丽，而只有她才是花王仙姬。

正因为人们都为她的美丽而倾倒在地，
毛拉·比拉勒才所以把她写进诗集。

（毛拉·比拉勒）

太　孜

在你的情人中，谁能像我这样迷恋着你？
不幸的麦吉侬也比不上我如今的悲惨。

掉入情网的人，不可能有康健的体魄，
因为康乐图不会成为痴情汉的家园。

要享清福就不必苦苦去恋情人，
舍不得抛生命哪会实现情缘。

不下海怎能采来珍宝明珠，
不苦恋哪会聚得美丽天仙。

人间本无火种，是爱情首先燃起了火焰，
首先是爱情的泪水不断，才有了湖泊的今天。

玛瑙不吐鲜血，不能称其为宝中之宝，
情人不是痴情汉又怎能结成终身侣伴？

请上帝救命，这爱情之火实在凶猛，
啊，我心上的情人、朋友，你们可曾有过亲身体
　验？

（凯兰代尔）

心上人那水灵灵的秀目使我陶醉，
她那钢刀般的殷唇掠开我的心扉。

我不惧怕死神，但我总是惊慌失措，
因为我的头上常常闪腾爱的紫辉。

她把我推上断头台让我魂销恨海，
这就是惩罚，看谁再敢把爱情苦追。

那惩罚尚未到，忧郁悲愁的纳瓦依，
已经浑身污血，像条疯狗猖猖憔悴。

（纳瓦依）

欢畅吧，心儿，生命之光已将你照耀，

狂欢吧，忧郁的心儿，永生已经来到。

远游的仙女已归来，我愁脸展笑颜，
心中的悲苦消去，荡起新生的波涛。

她用温柔的语言给我诉说了内心的爱意，
好似枯萎了的花园里又一番月圆花好。

琴师们快调好琴弦，纳瓦依要尽情地歌唱，
斟酒的人快来，斟满四杯，畅饮九杯才有味道！

（纳瓦依）

太孜尾声

琴师们快调好琴弦，纳瓦依要尽情地歌唱，
斟酒的人快来，斟满四杯，畅饮九杯才有味道！

（纳瓦依）

怒 斯 赫

为了能看上你一眼，谁又能像我这样疯癫，

谁又能像我紧紧跟在你的身后连连叩首。

我时时盼着看到你，两眼都望穿，
思恋着你的我，深夜望着满月自语自言。

我的心被你占去，你乌黑的发辫将我紧缠，
你目光中的情人哪个能和我比。

你将爱给了我，是我的幸福，你的恶言对我将是
灾难，
请你细细想想，像我这诚心爱你的还有谁？

你若想爱情没有折磨，那只有出家才知晓，
我不愿摘树上的苹果，我愿得到爱情的熟果。

我经受百般的折磨愿看到爱情幸福之果，
不论什么样的事，想得到要看你努力的如何！

（古木纳姆）

怒斯赫尾声

古木纳姆忍受着爱情火焰的熬煎，
人们可能没有看到我在爱的中间生活。

（古木纳姆）

朱　拉

我的胳膊白又白，
只是无缘见情人，
一旦有缘来相会，
纵然死去心无恨。

我的胳膊白又白，
要去占卜问神灵，
算命先生说的清，
无药可救忧郁症。

我的胳膊白又白，
真心实意对情人，
任凭情敌施阴谋，
只管站稳我脚跟。

进园只见樱桃红，
含情细看情人容，
情火烧心真激动，
好似情人在花盆。

（维吾尔民歌）

赛乃姆

你是茂密的梧桐，我是花一朵，
我是百灵鸟，情火燃心苦折磨。

你那软语柔声使我焦燎，
你那黑目秋水使我陶醉。

天在旋转，地在旋转，
心儿在情火中焚燃。

天在旋转，地在旋转，
除了你，我不把别人眷恋。

（维吾尔民歌）

大赛勒克

做树要做参天杨，
哎呀呀，永不弯曲，
它那绿叶永不凋落，
总是郁郁葱葱。

做人要做正直人，
哎呀呀，切莫学坏，
不要让好和坏混在一起，
更不要使坏占了上风。

小小云雀好开心，
哎呀呀，欢唱跳跃，
快让那心心相印的情人，
凝目相视，一生伴同。

愿每人都有情人，
哎呀呀，相依相从，
叫那轻柔美丽的纱巾，
永在情人的头上证婚。

（维吾尔民歌）

小赛勒克

1

没有找到她，虽然百般痛苦还说什么算了吧！
必须是：要么，找到她，要么，我就去天堂！

当你散开了乌发露出了花似的容貌，人还在呆痴，
怎么能叫人家很快地忘却你给他的馨香。

那忧伤的呻吟还在到处飘荡，
什么时候孔雀的心才能如愿以偿。

愁肠正在折磨着情人被困扰的心，
哎，什么时候才能走出地狱，成为自由身？

（纳瓦依）

2

啊，美人，你蛾眉如龛是我礼拜的方向，
你面庞的秀色是照亮我心灵的明光。

倘若我心中再把别的粉黛胡思乱想，
诀别的火中由你处罚，因我罪孽肮脏。

我的心中，怎么能再将别的佳丽容纳，
你那鬈鬈的秀发，便是我避难的地方。

敝日遮天的不是乌云而是倾盆大雨，

那为我而泣的大雨，是我腾空的哀伤。

（麦西热甫）

3

从远方传来了阵阵动听的木卡姆琴声，
穷苦人看到了天堂也未有的美景。

要立碑，就用天上的纯水和金石来立吧，
克迪尔罕不会死，他要用木卡姆来铲除人间的
　不平！

（克迪尔罕）

小赛勒克尾声

要立碑，就用天上的纯水和金石来立吧，
克迪尔罕不会死，他要用木卡姆来铲除人间的
　不平！

（克迪尔罕）

帕　西　鲁

百花丛中，花儿被你的美姿惊倒，
花瓣羞落坠地，心中黯然哀号。

那花儿看见你的酡颜秀色，
便像被离别剁碎的心染血花苞。

就像花中魁首是红玫瑰一样，
美人国的君主就是我的花容月貌。

百花盛开的季节，情人离我远游，
纳瓦依又像染血的花儿痛苦煎熬。

（纳瓦依）

帕西鲁尾声

百花盛开的季节，情人离我远游，
纳瓦依又像染血的花儿痛苦煎熬。

（纳瓦依）

太 喀 特

那狠心的冤家半夜三更上了路，
就像黑夜里升起太阳让人糊涂。

人们仰视太阳，眼中会噙满泪水，
我只有太阳离去，才会眼涌泪珠。

伤痕累累的心中不再鲜血流淌，
但愿那众生中也有人哀号悲苦。

我在诀别中苦挣扎，为见你哀求真主，
我时而叩首地面，时而往头上扬土。

（纳瓦依）

达斯坦部分

第一达斯坦

啊，美人儿，我已大祸临头，
陷入悲楚之中，快来将我拯救。
我那千苦万难，你举手可除，
啊，快来伸手把我庇佑。

我是个流浪汉，心悲神伤好可怜，
那坎拜尔罕也在家中愁肠寸断。
有什么办法？白天忧郁夜晚难眠，
只盼着伴侣的心愿早日实现。

我想飞上天，可惜无翅展，
我想入地去，苦于无洞眼。
我想早点死，生命不愿干，
啊，快赐我耐心吧，让我等明天！

那敌对的帮派就是这样么？
女儿能在父前呆一辈子么？
叫她一生孤单地度过么？
啊，你快来医治我忧伤的心肝？

我是一个孱弱的罪人，
不要在众人面前使我难堪，
末日之前要让世人都活得很好，
让敌人彻底暴露那丑恶的嘴脸！

《麦合苏迪与迪勒阿拉》

第二达斯坦

莫用你那勾魂的黑眼睛把我百般折磨，
莫风情万千让世界横遭如我的灾祸。

为你痛苦是医治我那颗残心的妙药，
黄泉路上，你不必医治我这痛苦沉疴。

那离别的树苗在吸吮着我的鲜血，
莫将悲伤化为金汁把我脸抹成黄色。

既然你不认我，让我悲悲泣泣被逐家门，

当初又何必笑脸相迎让我做你的情哥。

啊，情王，你用痛苦折磨让我血染心怀，
不要再一味让我泪流双颊备受波折。

（赛卡克）

第三达斯坦

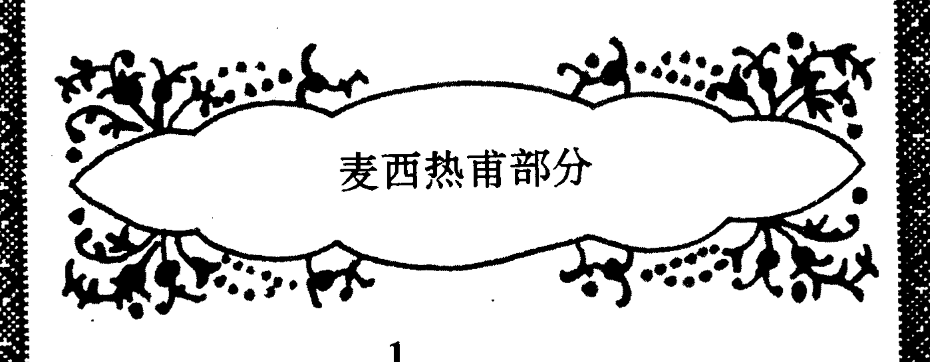
你悠然而去吧，心无遗憾的是穷人，
大限一到洁身而去，哪有不死的人？

你为众民而忧虑，还得走这一条路，
到时候还得感激真主，岂敢反抗呻吟？

就是在街上把自己标价被姑娘买去，
又到埃及当国王的玉素甫现已成为敌人。

斯坎代尔弃世而去，且木希德已吞饮死酒，
茹斯特姆诗篇未留，只在冰达坂上留下肉身。

《尤素甫与艾合麦迪》

1

世上独一无二最漂亮的小伙子！
你为什么用醉眼偷看又很快避躲？

我像瓦木克一样要将生命献给爱情，
你为何不用花朵般的目光猎取？

我不分昼夜地受折磨，双眼已流出血液，
你也不来我的身边安慰？无动于衷的小伙！

我已不知所措，只有一个接一个叹息，
哎，祖呼尔那迷人的少女难道不能打动你心？高
　贵的小伙！

（祖呼尔）

2

当我看到你美的容颜，我就忘记了一切，
不论在任何时候，我都愿为你把生命奉献。

倘若我活一百岁，就同她结伴一百年是我的心
　愿，
我将她那赛尔维树匀称的身姿和我的生命来裹
　缠。

哪个恋人没有一颗像帕尔哈德一样赤诚的心？
　哎，穆斯林们，
这样才能得到那少女西琳执著的情感。

凯兰代尔有一颗挚诚的爱恋情人之心，
只要取得她的爱心我就是死去也心甘。

（凯兰代尔）

3

大联欢中舞蹈正酣，
心中的乐趣已达到云端。

花朵们闪着光形成了光圈，
心花已变成歌手百灵一般。

哪一个忧伤的心对此不欢，
从未见哪个舞如此快速旋转！

这舞的美用何语都难以表述，
菲吐海称它为太上皇舞把名流传。

（菲吐海）

مەسئۇل مۇھەررىرلىرى : ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر
لى چۈنخۇا
ئومۇمىي لايىھەلىگۈچى : رىزۋان تۇردى

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى

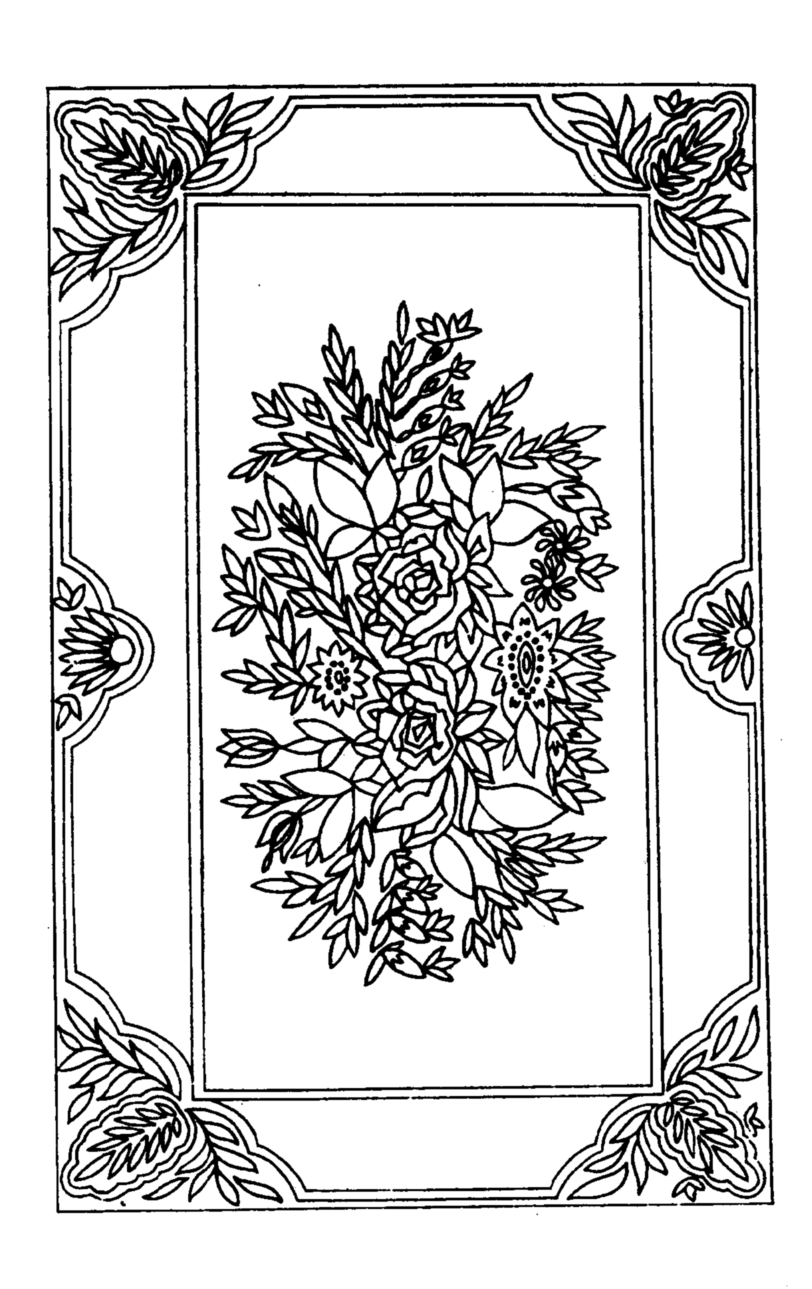
7

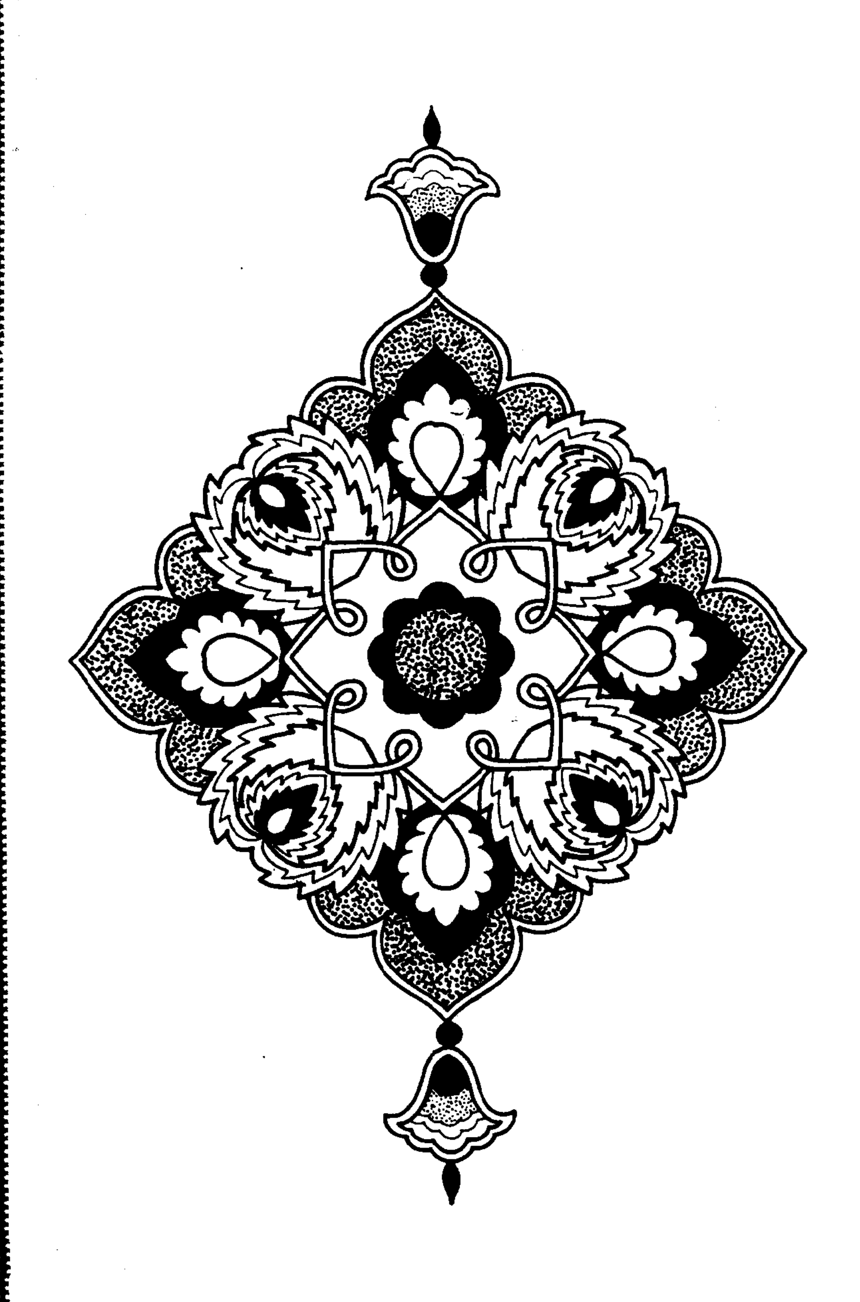
ئەجەم

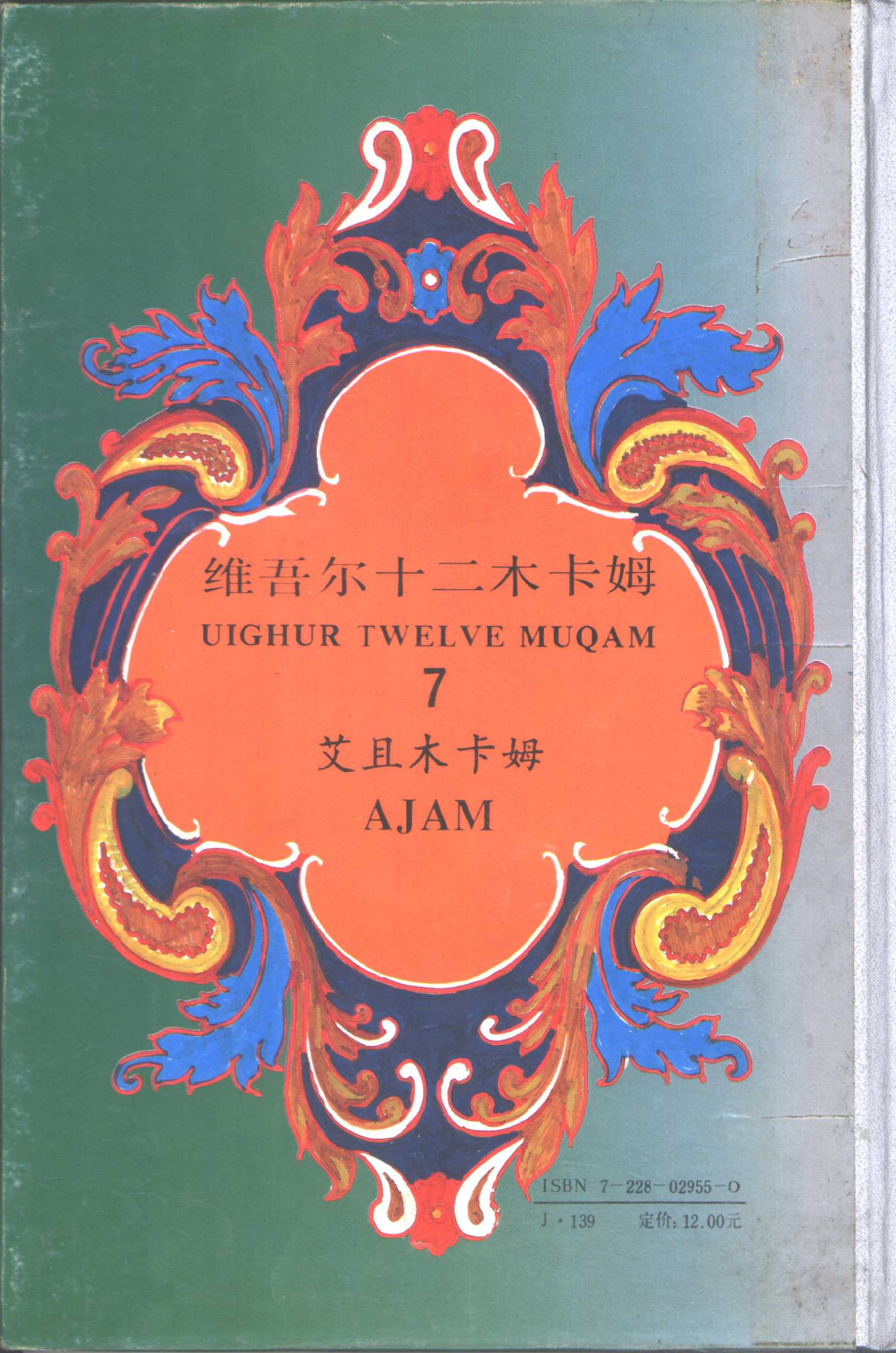
شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئون ئىككى مۇقام تەتقىقات ئىلمىي جەمئىيىتى بىلەن مەدەنىيەت نازارىتى نەشرگە تەييارلىدى

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى ۋە تارقاتتى
(ئۈرۈمچى جىيەنجۇڭ كوچىسى 54 № پوچتا نومۇرى : 830001)
نوتىسى بېيجىڭ ھازىرقى زامان سەنئەت تەرەققىيات قۇرۇلۇش شىركىتىدە تىزىلدى
تېكىستى شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى كومپيۇتېر ئىشخانىسىدا تىزىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى : 1168×850 م م 32 / 1 باسما تاۋىقى : 4.75 قىستۇرما ۋارىقى : 8
1993 ـ يىل 12 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
1994 ـ يىل 4 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
تىراژى : 1800 — 1
ISBN7 — 228 — 02955 — O/J • 139
باھاسى : 12.00 يۈەن

ISBN 7-228-02955-O
J·139 定价：12.00元

[General Information]
书名=维吾尔十二木卡姆　维、汉文　艾且木卡姆　第七木卡姆
作者=新疆维吾尔自治区十二木卡姆研究学会，新疆维吾尔自治区文化厅编
页数=125
SS号=10964310
DX号=
出版日期=1993.12
出版社=乌鲁木齐新疆人民出版社